

Hatay Tabiat Şifahanesi

Doç. Dr. Ahmet İlçim

2013

T.C. HATAY VALİLİĞİ
www.hatay.gov.tr

ISBN: 978-605-149-467-8

YAYIN KURULU

Şahin Bayhan
Vali Yardımcısı

Aydın Tüfekçi
İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürü

Ümmühan Eryurt
İl Kültür ve Turizm Md. V.

SUNUŞ

Hatay, tarihi ve kültürel değerleri kadar doğal zenginlikleri ile de gözde bir ilimizdir. İlimizde bugüne kadar 2.000'den fazla bitki türü tespit edilmiştir. Bunlardan 300 kadarı endemiktir. Türkiye'de bulunan yaklaşık 10.000 bitki türünün 3.300 kadarının endemik olduğu düşünüldüğünde, ülkemizdeki endemik türlerin yaklaşık %10'u ilimizde yetişmektedir.

Sıradan bir bitkinin dahi ayrıntılarına inildiğinde, onda gizlenen sırlara hayran olmamak elde değildir. Tohum, yaprak, çiçek ve meyveden oluşan muhteşem dönüşüm ve bu dönüşüm esnasında oluşan müthiş ahenk ve hepsinden önemlisi tüm bunların insana hizmet için adanmışlığı muhteşemdir. Bu tablo bizlere, alemde ne büyük bir sistemin işlemekte olduğunu işaret eder. Renkler, şekiller ve içerdikleri kimyasallarla her biri başka bir hazine olan bu zenginlik, Hatay'ın insan dokusuna kıyasla ayrı bir anlam kazanır. Aynı topraktan, aynı yağmurdan beslenen ve insana hizmet için birbirini tamamlayanın ötesinde başka bir maksadı olmayan bu çeşitlilik, dağlara, ovalara işlenen bir mozaik gibi her sene yeniden önümüze serilir.

Tarih boyunca çevresi ile daima sevgi ve barış ekseninde bir ilişki kurarak büyük bir medeniyet inşa eden atalarımız, bizlere böyle bir Cennet vatanın yanında çok köklü ve asil bir kültürel miras da bırakmışlardır. Bize özgü sanat dallarının neredeyse tamamında çiçekler ve bitkiler en başat unsurdur. Onları kimi zaman bir ozanın dilinde, kimi zaman bir gelinin yüzünde görür, nakış nakış taşlara, kumaşlara, kağıtlara, ahşaplara işler dururuz. Sevgimizi, duygumuzu, fikrimizi, zikrimizi, hasılı sözle anlatamadığımız her şeyimizi çiçeklerin diliyle ifade etmeye çalışırız. Çiniden, halıya, kilime, iğne oyasından, tülbentlere, al yazmalara, ilahilerden, türkülere, şarkılara kadar hayatın her alanında muhatabımıza bir demet çiçek sunarız. Bu gelenek asırlar ötesinden süzüle süzüle milletimizin genetiğine işlemiştir. En derin duygularımıza kadar sinen tabiat sevgisi, milletimizi sadece insanları değil tüm mahlukatı dost ve kardeş sayan bir anlayışa yükseltmiştir.

Hatay Valiliği olarak sahip olduğumuz zenginliklerin farkındayız. Doğamızdaki çeşitlilik, fikirlerimizdeki çeşitlilik, hasılı tım farklılıklarımız bizim en büyük zenginliğimizdir. Nasıl tım çiçekler aynı topraktan, aynı yağmurdan beslenerek kardeşitçe, barış içinde bir mozaik gibi birbirini tamamlıyorsa tım Hataylı hemşehrilerimiz de aynı coğrafyanın, aynı tarihin, aynı memleketin evlatları olarak birbirini kucaklamakta ve tamamlamaktadır. Bu ılke, bu güzellikler onun kıymetini bilen ve anlayan tım insanlarımız için en kutsal değerdir. Bunun farkında olmak ve değerini bilmek, ona sahip çıkmakla olur.

Tım bu duygularla doğal zenginliklerimizi kayıt altına almak ve onların efsunlu dınyasına kısa bir yolculuk yapmak üzere sizler için hazırladığımız Hatay Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi'nin ve bu müzede sergilenen bitkilerin yer aldığı bu kitabın oluşmasında emeği geçen herkese teşitkür eder, bu eserlerin ilimize, ılmemize hayırlı olmasını dilerim.

M. Celalettin LEKESİZ
Vali

ÖNSÖZ

Hatay ilinin sahip olduğu zengin aromatik ve tıbbi bitki çeşitliliğinin bilim dünyası dışında da tanıtılması ve öneminin kamuoyuna anlatılması gerekli ve önceliklidir. Son yıllarda ülkemizde alternatif tedavi olarak bitkisel kökenli ilaçlara karşı büyük bir ilgi artışı ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak da bir çok amatör değişik isimler altında, bitkiler ile tedavi veya tıbbi bitkiler konulu kitaplar yayınlamışlardır. Bu yayınların büyük bir kısmı kaynağı belli olmayan bilimsellikten uzak bilgiler içermektedir.

Hatay ilinde yayılış gösteren tıbbi ve aromatik bitkiler ve bu bitkilerin kullanım amaçlarını ortaya koyma amacıyla hazırlanmış olan bu kitapta verilen bilgiler tamamen bilimsel niteliğı olan çoğunlukla uluslararası dergilerde yayınlanmış makalelere atıf yapılarak hazırlanmıştır. Kitapta türlerin resimleri, Latince bilimsel isimleri, Türkçe isimleri, botanik bilgileri ve tıbbi kullanımları verilmiştir.

Doç. Dr. Ahmet İLÇİM

*Mustafa Kemal Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Biyoloji Bölümü Botanik ABD*

HATAY COĞRAFYASI	9
TÜRKİYE'NİN BİTKİSEL ZENGİNLİĞİ 11	
HATAY DOĞASINDAN SEÇMELER ... 13	
Abdestbozan Otu	14
Acem Düğün Çiçeği.....	15
Acı Çiğdem.....	16
Ada Soğanı.....	17
Ağlayangelin	18
Ak Sümbül.....	19
Ak Yemlik	20
Akbaldır.....	21
Ak Yonca	22
Alayaprak.....	23
Antakya Peygamberçiçeği.....	24
Arı Orkidesi	25
Aslandişi.....	26
Ayı Gülü.....	27
Ballıbaba (1).....	28
Ballıbaba (2).....	29
Ban Otu	30
Basur Otu.....	31
Biberiye	32
Binbirdelik Otu	33
Boyacı Papatyası	34
Boyatan Sarmaşık	35
Boynubükük.....	36
Burçak	37
Çadır Çiçeği.....	38
Çakır Dikeni.....	39
Çam Çiçeği	40
Çan Çiçeği	41
Çanakçatlatan	42
Çayır Salebi	43
Çayır Papatyası	44
Çayırsedefi	45
Çem Salebi (1).....	46
Çem Salebi (2).....	47
Çıban Otu	48
Çiriş Otu	49
Çoban Kavurgası.....	50
Çobaniğnesi	51
Çuha Çiçeği	52
Dafne	53
Dağ Çayı.....	54
Dağlalesi	55
Dağ Menekşesi	56
Dağ Nanesi.....	57

Dağ Reyhanı (1).....	58
Dağ Reyhanı (2).....	59
Dağ Sümbülü	60
Dağ Yoncası	61
Dağlama	62
Dedengil	63
Deliyonca.....	64
Deniz Teresi.....	65
Dereotu	66
Deşdiye Salebi	67
Deve Dikeni	68
Develik Otu	69
Diliçlik	70
Diş Otu.....	71
Dönbaba Otu	72
Ebedön.....	73
Ekşi Yonca	74
Elçik	75
Erguvan	76
Eşek Dikeni.....	77
Farekulağı.....	78
Funda	79
Gavur Dedengili.....	80
Gavur Pancarı.....	81
Gavurbaşı	82
Gelindöndüren	83
Gelintacı	84
Gercimek	85
Gernevük.....	86
Geven.....	87
Gül Lale	88
Gülfatma.....	89
Güvercin Otu.....	90
Güveyfeneri	91
Güz Çiğdemi.....	92
Hatmi Gülü.....	93
Hayıt	94
Hazeran	95
Hindiba.....	96
İbikli Adaçayı.....	97
İğne Çiçeği	98
İğneli Adaçayı.....	99
İğnelik (1).....	100
İğnelik (2).....	101
İmirdik.....	102
İnek Otu	103
İt Üzüümü	104

Kaba Lale	105
Kanarya Otu.....	106
Kantaron	107
Kaplan Otu.....	108
Karabaş Otu.....	109
Karağan	110
Karamuk.....	111
Kardelen.....	112
Karga Soğanı	113
Katkatı Nergis.....	114
Katran Ardıcı.....	115
Katran Yoncası	116
Kavun Çiçeği.....	117
Kayışak.....	118
Keçibiciği	119
Keçiboğan	120
Kedi Nanesi (1).....	121
Kedi Nanesi (2).....	122
Kesik Otu.....	123
Kestere.....	124
Keten	125
Kızhanım	126
Kokar Ot.....	127
Köpek dili.....	128
Kum Zambağı	129
Kuş İğdesi	130
Kuş Üzüümü.....	131
Kuşburnu	132
Kuzgun Kılıcı.....	133
Küçük Hatmi	134
Küçük Korunga	135
Lohusa Otu	136
Mamıza.....	137
Maymun Orkidesi	138
Mazı Meşesi	139
Mersin.....	140
Misk Adaçayı	141
Mor Adaçayı.....	142
Mor Fiğ	143
Mor Geven	144
Mor Orkide.....	145
Morca	146
Mübarek Dikeni	147
Mürdümük	148
Nilüfer.....	149
Örümcek Orkidesi.....	150
Pamukluk.....	151

Panzehir Otu.....	152
Patlangaç.....	153
Peçek.....	154
Pelemir.....	155
Peygamber Çiçeği.....	156
Peynir Çiçeği.....	157
Pisik Otu.....	158
Puşkullu.....	159
Sakız Otu.....	160
Salep.....	161
Salep Çiçeği.....	162
Salep Otu.....	163
Sarı Çanak.....	164
Sarı Çiğdem.....	165
Sarı Geven.....	166
Sarı Kantaron.....	167
Sarı Yemlik.....	168
Sarıbaş.....	169
Sedef Otu.....	170
Sıraca Otu.....	171
Sıtma Otu.....	172
Solucan Otu.....	173
Sumak.....	174
Sümbül.....	175
Süsen.....	176
Sütleğen.....	177
Taş Nanesi.....	178
Taş Sarımsağı.....	179
Tavşan Kirazı.....	180
Tavşantopuğu.....	181
Tavuk Çiçeği.....	182
Tekesakalı.....	183
Temre Otu.....	184
Ters Lale.....	185
Tespih Ağacı.....	186
Topalak.....	187
Tukul Otu.....	188
Tükürük Otu.....	189
Tüylü Adaçayı.....	190
Üvez.....	191
Vahvah Çiçeği.....	192
Yaban Baklası.....	193
Yaban Çöreği.....	194
Yaban Karanfil.....	195
Yaban Kekiği.....	196
Yaban Yasemini.....	197
Yabani Karanfil.....	198
Yakı Otu.....	199

Yapışkan Otu (1).....	200
Yapışkan Otu (2).....	201
Yara Otu.....	202
Yavşan.....	203
Yaygın Adaçayı.....	204
Yemlik.....	205
Yer Karanfil.....	206
Yeşil Ters Lale.....	207
Yoğurt Çiçeği.....	208
Zahter.....	209
Zakkum.....	210
Zimbit.....	211
.....
Ahırdağı Süseni.....	212
Ak Adaçayı.....	213
Ak Topalak.....	214
Ak Yakı Otu.....	215
Aklar Otu.....	216
Amanos Peygamberçiçeği.....	217
Boruk.....	218
Boynuzlu Gelincik.....	219
Büyük Burçak.....	220
Çalı Navruzu.....	221
Çevrince.....	222
Çingirak Otu (1).....	223
Çingirak Otu (2).....	224
Çıtlık.....	225
Çivit Otu.....	226
Dadırak.....	227
Dağ Lalesi.....	228
Dağ Pıtrağı.....	229
Dağ Soğanı.....	230
Deli Culban.....	231
Deve Topalağı.....	232
Devesabunu.....	233
Devre Otu.....	234
Dirfil.....	235
Efek Otu.....	236
Eşek Baklası.....	237
Gelinsaçı.....	238
Geyik Borçağı.....	239
Gıcı.....	240
Gürül.....	241
Helva Kökü.....	242
Hıyardüçük.....	243
Horoz Ibiği.....	244
Ibiş Gibiş.....	245
İkbal Çiçeği.....	246

Kadınaynası.....	247
Kanatlı Orkide.....	248
Kara Diken.....	249
Karanfil Çiçeği.....	250
Kardeşkanı.....	251
Karnamık.....	252
Katkat Adaçayı.....	253
Kaya Çayı.....	254
Kaya Teresi.....	255
Kedi Bağıracağı.....	256
Kedi Gözü.....	257
Kılıç Otu.....	258
Kırbaç Yoncası.....	259
Kingözü.....	260
Körigen.....	261
Kuşkuş Otu.....	262
Kuyrukuyan.....	263
Leylek Gagası.....	264
Mahmude Otu.....	265
Merhem Otu.....	266
Morca Bardak.....	267
Nohudak.....	268
Ömür Otu.....	269
Sabun Otu.....	270
Saçlı Meşe.....	271
Sarı Burçak.....	272
Sarı Çiçekli Fiğ.....	273
Sarı Süsen.....	274
Siğir Kulağı.....	275
Sultan Navruzu.....	276
Süpürgelik.....	277
Tarla Sarmaşığı.....	278
Tavşan Çalısı.....	279
Tüylü Kömeç.....	280
Uyuz Otu.....	281
Üçgül.....	282
Yaban Faresi.....	283
Yabani Sinameki.....	284
Yalı Otu.....	285
Yaramerhemi.....	286
Yayla Çayı.....	287
Yer Çalısı.....	288
Yeşil Kanat Orkide.....	289
Zembil Otu.....	290
LATİNCE BİTKİ ADLARI İNDEKSİ.... 291	
KAYNAKLAR..... 294	

HATAY COĞRAFYASI

Ülkemizin güneyinde, batıda Akdeniz, güney ve doğuda Suriye, kuzeybatıda Adana, kuzeyde Osmaniye ve kuzeydoğuda Gaziantep ile çevrilidir. Yüzölçümü 5.559 km² olup, il topraklarının %46,1'ini dağlar, %33,5'ini ovalar ve %20,4'ünü platolar oluşturur.

Jeomorfolojik Özellikler (Yeryüzü Şekilleri)

Hatay ve çevresi yoğun tektonizmaya maruz kaldığından yeryüzü şekilleri açısından çeşitlilik gösterir. Bu nedenle ilde başlıca ana yeryüzü şekillerini dağ, plato, graben alanı ve ovalar oluşturmaktadır. İl sınırları içerisinde en önemli dağlık kütleyi Amanos Dağları meydana getirir. Bu dağlar doğudan Antakya-Kahramanmaraş Grabeni, batıdan da Akdeniz ile sınırlanmış olup, kıyıdan itibaren bir duvar şeklinde yükselir. Amanos dağları kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanış göstermekte olup, güneye doğru gidildikçe alçalan bir topografik görünüm arz ederek Samandağ'ın batısında dik bir yamaçla denize ulaşarak son bulur. Amanos Dağlarının Erzincan-Üçköz Yaylası-Akbeş hattının güneyinde kalan kısmı Hatay sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu dağların il içindeki en yüksek noktasını Hassa'nın batısındaki Mıgır Tepe (2.240 m) oluşturur. Diğer önemli yükseltiler ise kuzeyden güneye; Üçkaya Tepe (1.976 m), Akkaya Tepe (1.939 m), Susuz Tepe (1.702 m) ve Kabayar Tepe (1.698 m) olarak sıralanabilir.

İldeki diğer önemli bir dağ ise Keldağ (Kılıç Dağı-Cebeli Akra)'dır, 1730 m. Bu dağ Türkiye'nin Akdeniz kıyılarındaki en son noktasındadır. İldeki en önemli plato alanı Kuseyr Platosu olup en yüksek noktası Ziyaret Dağı (1.235 m)'dir.

İlin en önemli ovası olan Amik Ovasıdır. Bu ova, Antakya-Kahramanmaraş Grabeni içinde yer almaktadır. Bu alan, batıdan Amanos Dağları, doğudan Kurt Dağları, Afrin Çayı vadisi ve Suriye Platosu, kuzeyden Karasu vadisi, güneyden de Antakya-Samandağ Grabeni ve Kuseyr Platosu ile çevrelenmiş bir konumda bulunur.

İldeki kıyı ovaları ise, Akdeniz sahil şeridinde sıralanmış bir halde bulunurlar. Bunları kuzeyden güneye doğru; Erzincan, Dört Yol, İskenderun, Arsuz ve Samandağ ovaları olarak sıralamak mümkündür (Karataş, 2010).

Erzincan, Dört Yol, İskenderun ve Arsuz ovaları İskenderun Körfezi havzasında yer almakta olup, körfezin doğu kıyısı boyunca, Amanos Dağları'nın bu körfeze bakan batı yamaçlarından inen küçük akarsuların taşıdığı alüvyonlarla meydana gelmişlerdir (Karataş, 2010).

Türkiye'nin Akdeniz kıyılarının en güneyinde yer alan kıyı ovası da Samandağ Ovasıdır.

İklim Özellikleri

İl, Akdeniz Havzası'nda ve genel anlamda deniz etkisine açık bir konumda olduğu için Akdeniz ikliminin hâkimiyet sahası içerisinde yer almaktadır. Yıllık sıcaklık ortalamalarının 15,1-20 °C arasında değiştiği Hatay'da aylık sıcaklık ortalamaları bütün istasyonlarda ocak ayında en düşük değerleri gösterirken ağustos ayında en yüksek seviyelere ulaşır. Sadece Hassa, Kırıkhan ve Yayladağı istasyonlarında yıl içindeki en yüksek sıcaklık değerleri temmuz ayında ölçülmüştür.

İlde yıllık ortalama toplam yağış miktarı 562.2–1216.3 mm’ler arasında değişir. En fazla yağış kış aylarında, en az yağış yaz aylarında düşer . Yağışta dikkat çeken bir diğer özellik ise, Dört Yol’un doğusundaki Amanos Dağları’nın denizden gelen hava akımlarına dik uzanış göstermesi ve buna bağlı oluşan orografik yağışlardan dolayı yıllık ortalama 1500 mm civarında yağış almasıdır.

Hidrografik Özellikleri

İlin yüzey sularını; akarsular, göller, kaynaklar, şifalı sular ve Akdeniz oluşturmaktadır. Başta Asi Nehri (Foto 7) ile Afrin ve Karasu çayları olmak üzere ilde irili ufaklı çok sayıda akarsu vardır. Bir kısmı yaz mevsiminde kurumakla beraber, yağışlı kış döneminde tekrar akışa geçerek su varlığına katkı sağlarlar.

İlin en önemli akarsuyu, kaynağını Lübnan’daki Bekaa Vadisi’nden alan Asi Nehri’dir. Nehrin toplam uzunluğu 556 km olup, üç ülkeye yayılmış bulunan (Türkiye, Suriye, Lübnan) su toplama alanı ise 20.847 km²’dir. Diğer önemli akarsular ise; Asi Nehri’nin kolları olan Küçükkaracay, Büyükkaracay, Afrin ve Karasu çaylarıdır (Karataş, 2010).

Diğer önemli yüzeysel su kaynağı ise az sayıda ve küçük boyuttaki doğal göllerle birlikte, son yıllarda sayıları artan baraj ve göletlerdir. Bu su kütlelerinin de bazıları yoğun kullanıma ve yaz kuraklığına dayanamayarak kururlar. Amik Gölü kurutulduktan sonra ilde büyük doğal göl kalmamıştır. Yıl boyunca varlığını sürdüren doğal göller; Balık (Gölbaşı), Yenişehir, Kanlıören, Aygır, Karagöl ve Burnaz göllerinden ibarettir. Ayrıca, Yarseli ve Yayladağı barajlarının başı çektiği yapay göller de bu kapsamda incelen-

mesi gereken ünitelerdir (Karataş, 2010).

İlde özellikle Amanos Dağları kaynaklar açısından zengindir. Karstlaşmanın yanında, kıvrımlı ve kırıklı yapı bu durumu ortaya çıkarmıştır. Öte yandan, ovalardaki yoğun pompaj neticesinde su tablasının alçalmasına bağlı olarak, bu kaynakların birçoğunda debi azalması ve yaz döneminde tamamen ortadan kalkma gibi durumlar söz konusu olmaktadır (Karataş, 2010).

Hatay’ın su potansiyeli açısından önem arz eden bir başka grup da, kaplıca ve içmelerin oluşturduğu mineralli sulardır. İldeki kırık hatları boyunca rastlanan bu sular, çok değişik sıcaklık ve içeriğe sahiptirler. İçlerinde en çok Erzin içme ve kaplıcası ile Reyhanlı Hamamat kaplıcası dikkat çeker. Kimilerinin bulunduğu kesimlerde farklı mahiyet ve özelliklerde tesisleşme mevcut iken, kimileri kaptaja dahi alınmamıştır (Karataş, 2010).

Yüzey suları başlığı altında ele alınacak son bölümü ise ilin batısını boydan boya kuşatmış olan Akdeniz oluşturmaktadır. Hatay’ın bu denize olan kıyısı, 172 km boyunca devam etmektedir. Turistik ve ekonomik öneminin yanında, ulaşım faaliyetlerinde yararlanılan limanlarıyla da önemli bir yere sahip olan Akdeniz, sahil şeridi başta olmak üzere ilin tamamı için birçok özelliği ile zenginlik ve refah kaynağıdır (Karataş, 2010).

Toprak Özellikleri

Hatay, toprak türleri bakımından da çeşitlilik arz eder. İl sınırları içerisinde en yaygın olanlar; kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları, kırmızı Akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları, kolüvyal

topraklar ile alüvyal topraklardır. Kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları ile kırmızı Akdeniz toprakları ortalama 400-1000 mm'ler arasında yağış alan zeminde kalkerli kayaçların yoğun olduğu maki ve orman alanlarında görülür. Kahverengi orman toprakları bitki örtüsünün gür, yağış değerlerinin de yüksek olduğu kesimlerde yoğundur. Kolüvyal topraklar eğimli yamaçların eteklerinde, alüvyal topraklar ise ova ve vadi tabanlarında yaygındır.

TÜRKİYE'NİN BİTKİSEL ZENGİNLİĞİ

Türkiye, zengin doğal bitki türleriyle dünyanın en önemli ülkelerinden biridir ve ılıman kuşaktaki en zengin floraya sahip ülkesidir. Yaklaşık olarak 11.000 bitki türüne sahiptir. Bu türlerin yaklaşık 1/3 ü (3034) Türkiye için endemiktir. Devam eden floristik çalışmalar neticesinde her yıl yaklaşık 60 yeni tür Türkiye florasına eklenmektedir. Türkiye, florasındaki bu olağanüstü zenginliği farklı iklim tiplerine, jeomorfolojik çeşitliliğine, deniz seviyesinden 5000 m'ye kadar değişen yükselti farklılıklarına ve üç bitki coğrafyası bölgelerinin (Avrupa-Sibirya, İran-Turan ve Akdeniz) bulunduğu konumuna borçludur. Anadolu, her biri milyonlarca yıl süren jeolojik zamanlar boyunca Asya, Avrupa ve Afrika arasında önemli bir geçiş yolu, diğer bir ifade ile köprü oluşturmuştur. Anadolu'dan yükselen sıradağlar, çoğu bitkinin yayılışı sırasında bir engel oluştururken, bazı türler için de sığınak görevi görmüştür.

Hatay'ın Doğal Bitkileri

Coğrafik bir alanın bitki örtüsünün zenginliği ile yeryüzü şekillerinin, toprak yapısının ve iklimi-

nin sıkı bir ilişkisi vardır. Hatay, yüzölçümü 5.403 km² olup il topraklarının yaklaşık %46'sını dağlar, %34'ünü ovalar ve %21'ini platolar oluşturur. Hatay ve çevresi yoğun tektonizmaya maruz kaldığından yeryüzü şekilleri açısından çeşitlilik gösterir. En önemli dağlık alan, Amik ovasının içinde yer aldığı graben alanı ile Akdeniz arasında adeta bir set gibi yükselen Amanos dağlarıdır. Amanoslar Akdeniz Bölgesi'nin doğu ucunda, kuzey-güney yönünde 175 km uzanan bir dağ silsilesidir. Akdeniz kıyısından 2268 m'ye kadar yükselir.

Amanosların il içindeki en yüksek noktasını Hasa'nın batısındaki Mıgır Tepe (2240 m) oluşturur.

Hatay'da genelde yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer. Ancak yüksekliğe bağlı olarak iklim özellikleri önemli farklılıklar gösterir. İklim özelliklerine paralel olarak ilin doğal bitki örtüsü ormanlardan oluşsa da günümüzde birçok bölgede ormanlar tahrip edilmiş, yerlerini maki türleri almıştır. Bunlar mersin, defne, keçiboynuzu, zakkum, ve katırtırnağı gibi bodur bitki türlerinden oluşur. Makilerin de tahribata uğradığı alanlarda ise odunsu bitkilerden oluşan garig toplulukları ortaya çıkmıştır. Bugün insan tahribatından uzak ve korunan alanlarda kızılçam, karaçam, göknar, meşe ve ardıç gibi türlerden oluşan karışık ormanlar yer alır. Ayrıca Amanos Dağları'nın Dört Yol'un doğusuna denk gelen kısmında kayın, fındık ve ıhlamur gibi Karadeniz bitki örtüsüne ait türler görülür.

Karadeniz elementlerinin Akdeniz bölgesindeki varlığı Amanos dağlarının kıyıya paralel olarak uzanması neticesinde yüksek kesimlerinde İskenderun Körfezi'nden gelen nemin çok büyük bir etki-

si olduğu bilinen bir gerçektir. Amanos dağlarında 0-500 m arası bölgede genellikle Keçiboynuzu, Zeytin, Sakız, Sandal, Kermes Mesesi, Kızıl Çam, Mersin, Halep Çamı, 500-1000 m arası bölgede genellikle Kızıl Çam, Defne, 1000-1500 m arası bölgede Meşe türleri ve Gürgen ormanları, 1500-2000 m arası bölgede Karaçam, Sedir, Köknar görülür. Amanos dağlarında yapılan floristik çalışmalarda 91 familya 419 cins 880 tür ve türaltı takson tanımlanmıştır. Türkiye florasında 850 cins tanımlanmıştır. Amanos'ların Türkiye'de bulunan bitki cinslerinin yarısını içerdiği görülmektedir. Hatay ili oldukça zengin bir flora ve vejetasyona sahiptir. Bu nedenle çok sayıda bilim adamı bu bölgeden bitki örneği toplamıştır. 'Flora of Turkey and the East Aegean Islands' adlı eserdeki kayıtlardan anlaşıldığı kadar bu araştırmacılar arasında bazıları şunlardır: Boissier, Montbert, Kotschy, Post, Shepard, Haradjian, Samuelson Norris, Huber-Morath, Code And Jones, Bertschinger, Aucher, Mouterde, Dinsmore ve Rogers. Bu araştırmacılar arasında özellikle Boissier 1846 yılında, Kızıldağı'na içine alan Hatay ilinin güney kısımlarından çok sayıda bitki örneği toplamış ve günümüzde bazıları sadece tip örneğinden bilinen 30'u aşkın tür adlandırmıştır. Bu araştırmacıların yanı sıra, 1909 yılında Haradjian, 1933 yılında Samuelsson ve 1953 yılında Huber-Morath'ın Kızıldağ ve çevresinden bitki örnekleri topladığı Türkiye florası kayıtlarından anlaşılmaktadır. Bugünkü bilgilerimize göre Hatay'da doğal olarak yetişen çiçekli bitki sayısı yaklaşık olarak 1500 civarındadır. Bu türlerden 185 tanesi endemiktir. Bu endemik türlerden bir kısmı da Türkiye'de sadece Hatay'da doğal olarak yetişirler. Bu endemik türlerden bir kısmı isimleri üzerinde yaşadıkları topraklardan dağlardan alırlar.

Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanımı

Dünya üzerinde 1.000.000 civarında bitki türünün bulunduğu tahmin edilmektedir. Gıda elde etmek için yetiştirilen türler 3.000 civarındadır. Buna karşılık, gıda olarak kullanılan yabancı bitki türlerinin adedi 10.000 civarındadır.

Tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin miktarı, sürekli olarak artış göstermektedir. Dünya Sağlık Teşkilatı (WHO) tarafından yapılan araştırmaların sonuçlarına göre, farmakopedlerde kayıtlı olan, bitkisel drogların miktarı 20.000 olarak saptanmıştır. Fakat bu sayının gerçekte 100.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Bitkisel kökenli droglar çok eski devirlerden beri hastalıklara karşı kullanılmaktadır. Son yıllarda tıbbi bitkiler ve bunlardan elde edilen aktif maddeler üzerindeki çalışmalar ve bunlara karşı olan ilgi çok artmıştır. Bunun sebepleri: Tedavi amacıyla kullanılan sentetik bileşiklerin bazılarında görülen tehlikeli yan etkiler, bitkisel drogların daha ucuz elde edilmesi, bitkisel drogların birkaç etkiye sahip olması sayılabilir.

Halkımızın çoğunluğunun kırsal bölgede yaşaması veya bir şekilde kırsal yaşamla bağlantılı olması nedeniyle yabancı bitkilerle yakından ilgilidir. Halk yabancı bitkilerin bir bölümünden gıda, baharat, boyar madde, ilaç olarak yararlanmaktadır. Bir kısım bitkiler ise zehirli bileşikler taşıması nedeni ile halk ve hayvan sağlığı açısından önem taşımaktadır.

*Hatay
Doğasından
Seçmeler*

Abdestbozan Otu

Sarcopoterium spinosum (L.) Spach.

Botanik Bilgi

Küme oluşturan, 75 cm kadar boylana-bilen çok yıllık bitkiler. Gövde kabukları gümüş renginde tüylü. Yapraklar oblong şekilli. Kenarları düz, veya 3-5 loblu, kenarları içe dönük. Çanak yapraklar yeşil, genellikle kenarları beyaz, stigmalar kırmızımsı. Meyveler küremsi, sarımsı kahverengi. Çiçeklenme Mart. Taşlı yüzeylerde, makiliklerde 1-1000 m'ler arasındaki yüksekliklerde yayılış gösterir. (1972)

Kullanımı

Bu türün gövde kabuklarında saponin karışımı maddeler bulunur ve infüzyon (%5) halinde şeker hastalığına karşı kullanılır. Toprak üstü kısmı ve kökleri de aynı amaçla kullanılabilir. Uzun kökleri nedeni ile erezyonla mücadelede kullanılabilir (Baytop 1999). Yapılan deneysel çalışmalarda bitkinin özütünün insülin gibi davranarak şekeri önlediği ortaya konmuştur (Smirin ve ark. 2010).

Botanik Bilgi

10-30 cm boylanabilen çok yıllık bitkiler. Kökler yumrulaşmış, 1.5-2 cm. Gövdeler basık tüylü, 1-6 çiçekli. Taban yapraklar farklı şekilli. Genellikle üç büyük parçalı. Çanak yapraklar yaygın, taç yapraklar kırmızı. Erkek organlar siyah. Meyveler silindirik bir yapı oluşturur. Çiçeklenme Nisan. Kuru ve kireçli topraklarda 40-850 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitkinin çiçekleri gıda boyası olarak kullanılabilir özelliklere sahiptir. Ayrıca bitkinin antioksidan, kalp koruyucu ve başlangıç aşamasındaki kanser hücrelerinin bölünmesini durdurucu özelliklere sahip olduğu belirtilmektedir (Amr ve Tamimi 2007).

Acem Düğün Çiçeği

Ranunculus asiaticus L.

Acı Çiğdem

Colchicum troodii Kotschy

Botanik Bilgi

Bitki çok yıllık, kormuslu gövde yumrusuna sahiptir. Yapraklar 3-6, dilsiz, 12-20 x 1.5-4 mm, tüysüz. çiçeklenme döneminde gözlenmez. Çiçekler sap-sız çansı yapıdadır. Tepaller altta tüp şeklinde birleşmiş, üstte serbest olup pembe veya beyaz renklidir. Çiçeklenme Eylül-Kasım. Kuru makilikler ve çam ormanlarında 10-1400 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumruların içerdiği kolşisin hücre bölünmesini durdurucu özelliğe sahiptir. Bu nedenle kansere karşı da kullanılmış ise de çok zehirli olduğundan yüksek dozlar kullanılamamıştır. Tohumlar ve yumru idrar arttırıcı, terletici, müshil ve romatizma ağrılarını dindirici etkilere sahiptir. Alkaloidlerin çok yüksek zehirliliği sebebiyle bu droglar dahilen ancak hekim kontrolü altında kullanılabilir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Soğanlar 5-15 cm çapında. Yapraklar 17-50 x 2-6 cm boyutlarında düz. Çiçek durumu çok çiçekli sık salkım şeklinde. Pedisel 15-20 mm, çiçeklenme boyunca yatık olup meyvaya geçerken dikleşir. Periant parçaları 7-8 mm ve sırt orta kısımlarında yeşil şeritlidir. Anterler ortadan bağlı, 1.5-2 mm. Genellikle sonbahar yağmurlarından önce çiçeklenir. Kıyı kesimlerinde 1-300 m arası yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Bitki idrar arttırıcı ve kalp kuvvetlendirici etkilere sahiptir. Ancak zehirli bir drog olduğundan sadece hekim kontrolünde kullanılmalıdır. Taze drog tahriş edici olup dahilen alındığında kusma ve ishal yapar. Glikozitler nedeniyle kuvvetli bir kalp zehridir (Baytop 1999). Bitkinin kanser hücrelerini öldürücü özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir (El-Seedi ve ark. 2013).

Ada Soğanı

Urginea maritima (L.) Baker

Ağlayangelin

Fritillaria persica L.

Botanik Bilgi

20-100 cm uzunluğunda,yumrulu, çok yıllık bitkiler. Yaprakları 10-25 adet ve 1,5x3 cm. Uzamış çiçek eksenine üzerine 7-20 adet dizilen çiçekler çan şeklinde, morumsu ve grimsi yeşil. Çiçekler 15-20 mm. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Kayalıklı alanlar ve tarla kenarlarında 700-1000 m'ler arasında yayılış gösterir. (Davis 1984)

Kullanımı

Fritillaria cinsinin yumrularından elde edilen özütün alzaymır (Alzheimer) hastalığının tedavisinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir çalışmada bitkinin yumrularından elde edilen steroidallı saponinlerin serviks kanser hücrelerini öldürücü özelliğe sahip olduğu ortaya konmuştur. (Shen ve ark. 2012)

Botanik Bilgi

Yoğun yapraklı, 10-60 cm boyunda çok yıllık bitkiler. Yapraklar şeritsi, yaygın veya kıvrık. Çiçekler başak oluşturacak şekilde yoğunlaşmış veya bir kaçtane. Aşağı çiçek yaprakları normal yapraklara benzer, en üsttekiler küçük. Çiçekler beyaz. Çiçeklenme Nisan-Haziran. Nemli dere kenarlarında ve çam ormanları altlarında, 200-2000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Orkide çiçekleri göğsü yumuşatır, kabızlığı giderir ve basur memelerine faydalıdır (Akbulut ve ark. 2006). Bitkinin toprak üstü kısımları çay olarak tüketilebilir.

Ak Sümbül

Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch

Ak Yemlik

Scorzonera lacera Boiss et Bal.

Botanik Bilgi

25-40 cm boylanabilen, dik gövdeli çok yıllık bitkiler. Alt yaprakları derin tüysü parçalı, 11-17x1.5-2 cm, kısa saplı. Özellikle orta damarın üstü seyrek tüylüdür. Her bir gövde 1-2 çiçek kümesinden oluşur ve 25-35 mm uzunluğundadır. Çiçekler leylak renktedir. Çiçeklenme Mayıs-Haziran aylarında gerçekleşir. Kalkerli alanlarda, maki boşluklarında, 0-250 m'ler arasında yayılış gösterir. (Davis 1975)

Kullanımı

Tüm bitki çiy veya pişirilerek yenir. Bu gıda hazımsızlığı ve sindirim boşaltım sistemi bozukluklarını düzeltir. Özsuyu tereyağı ile karıştırılarak yara iyileştirici olarak kullanılır. (Özçelik ve Balabanlı 2005)

Botanik Bilgi

100 cm kadar boylanabilen çok yıllık soğanlı bitkiler. Yapraklar birkaç adet, çiçek ekseninden daha kısa, 16 mm eninde, kenarları düz veya dişli. Çiçek durumu silindirik, 25-75 çiçekli. Çiçekler 10-16 mm, beyaz. Çiçeklenme Nisan-Haziran. 1-3000 m yüksekliklerde tarlalarda, yol kenarlarında, çayırıklarda ve döküntü yerlerde yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Ornithogalum yumruları kusturucu ve çıiban açıcı olarak bilinmektedir. Taze veya pişmiş yumruları çıiban üstüne sarılır ve çıibanın olgunlaşım açılması sağlanır. *Ornithogalum* türlerinin bilhassa soğanlarında kalbe etkili bazı zehirli bileşikler ve saponinler taşıdığı bilinmektedir (Baytop 1999).

Akbaldır

Ornithogalum narbonense L.

Ak Yonca

Trigonella kotschyi Fenzl.

Botanik Bilgi

Yassı seyrek tüylü, 10-30 cm yüksekliğinde, tabandan dallanan yatık veya yükselici dik gövdeye sahip tek yıllık otsu bitkilerdir. Yaprakçıklar dikdörtgen şekilli, küçük dişli, 7-20 x 3-10 mm, genellikle tüysüz. Çiçekler 7-10 adet kısa gevşek salkım. Çanak yapraklar çansı, 3-4.5 mm. Taç yapraklar beyaz, 6-9 mm. Meyva bakla tipi doğrusal, silindirik veya oraksı şekilde, 2-2.5 x 0.1-0.2 cm boyunda ve 4-5 tohumlu. Kayalık kireçtaşı yamaçlarda, nadas tarlalarda ve meşe çalılıklarında 0-2000 m yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Bazı *Trigonella* türlerinin tohumları uyarıcı, iştah açıcı ve hazım problemlerine (kabızlık, dispepsi, gastrit) karşı kullanılmaktadır. Tohumları flavonoidler, saponin, kumarin ve vitaminler taşır (Sarıyar 2011).

Botanik Bilgi

15 cm'ye kadar genişleyebilen, küresel veya basık küresel yumrulu, çok yıllık bitkilerdir. Yaprak kenarları kalınlaşmış ve belirgin dişlidir. Geniş çiçekleri beyaz veya parlak pembe; taç yaprakların tabanı koyu mordur. Loblar kulakçiksiz ve 2-4.5 cm'dir. Çiçeklenme Şubat-Nisan aylarında görülür. Kızılcım ormanlarında, yaprak dökmeyen meşeliklerde, kayalık yamaçlarda ve kireçtaşı kayalar üzerinde, 1-800 m'ler arasında yayılış gösterir.

Kullanımı

Bitkinin yumrularından elde edilen triterpen saponinlerin kolon kanserinin tedavisinde etkili olduğu belirtilmektedir. (Mihci-Gaidi ve ark. 2010) Bitkinin yumruları nişasta, zambak, organik asitler ve saponin taşıdır. Diğer sıklam türleri gibi kusturucu, müshil ve uyarıcı etkilere sahiptir. (Baytop 1999)

Alayaprak

Cyclamen persicum Miller

Botanik Bilgi

100 cm kadar boylanabilen çok yıllık, uzun dallı otsu bitkiler. Bitki seyrek veya yoğun tüylü. Yapraklar pinnatifit veya pinnatisekt parçalı, kısa tüylü. Çiçekli kafalar 20-27 mm, 5-25 mm dikenli. Çiçekler siyahımsı bordo. Çiçeklenme Mayıs-Haziran. Makiliklerde, kızılçam ormanlarında, kayalık yüzeylerde, 150-500 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Centaurea türlerinin çiçekli kafaları ateş düşürücü, idrar söktürücü, antimikrobiyal, safra söktürücü özelliklere sahiptir (Sarker ve ark. 2001).). Bunun yanında ishal kesici, kuvvet verici, iştah açıcı ve göğüs yumuşatıcı etkilere sahiptir. Haricen saç kepeklenmesine karşı kullanılır (Baytop 1999).

Antakya Peygamberçiçeği

Centaurea antiochia Boiss. var. *antiochia*.

Botanik Bilgi

20-50 cm boylanabilen, yumrulu, çok yıllık bitkilerdir. Gövdeler yapraklıdır. Çiçekler 3-8 (-14)adettir. Geniş çanak yapraklar 12-16x5-9 mm, yaygın veya kıvrık, menekşe-pembe veya beyazımsı, yeşil orta damarlıdır. Çiçeklenme Mayıs-Haziran aylarında gerçekleşir. Çayırılı kireçtaşı tepeler, makilikler, yol kenarları, ibreli ve yaprak döken ormanlarda, 1-750 m'ler arasında yayılış gösterir. (Davis 1984)

Kullanımı

Bitkinin yumruları alkol kaynaklı gastritin tedavisinde ve ateş düşürücü, ishal kesici, erkeklerde cinsel gücü arttırıcı olarak kullanılmıştır. Diğer salep türleri gibi tüberküloz, felç, mide rahatsızlıkları, göğüs ağrısı, artrit gibi hastalıkların yanında sarılık, kolera, tümör ve basur tedavisinde kullanılır. (Hussain 2011)

Arı Orkidesi

Ophrys apifera Hudson

Aslandişi

Leontodon crispus Vill. subsp. *asper*. var. *setulosus*

Botanik Bilgi

Kazık köklü, çok yıllık bitkilerdir. Gövdeleri 9-50 cm, basit veya üst kısımlarda seyrek dallı, kaba 2-4 çatalı tüylüdür. Yapraklar 5-8 x 1-1.7 cm, ters lanset şekilli, dişli veya pinnat parçalıdır. Çiçek kümesi 10-20 mm uzunluğundadır ve çiçekleri pembedir. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz aylarında gerçekleşir. Kalker kayalıklarda ve step alanlarda, 1065-3655 m'ler arasında yayılış gösterir. (Davis 1975)

Kullanımı

Bazı aslandişi (*Leontodon*) türlerinin gövdelerinden elde edilen etenoatın iltihap kurutucu özelliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Bitkide bulunan bir maddenin tümör hücrelerini öldürücü özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir. (Zidorn ve ark. 1999) Bitkinin idrar söktürücü, safra salınımını uyarıcı etkiye sahip olduğu da bilinmektedir. (Tostao ve ark. 2005)

Botanik Bilgi

Çok yıllık tabanda odunsu bitkiler. Yapraklar üç parçalı veya bazı yapraklar 9-16 eliptik parçalı. Tüysüz veya yaprakların alt yüzü tüylü. Çiçekler 8-14 cm çapında, kırmızı. Çiçeklenme Nisan-Haziran. 1000-2200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitkinin kökleri antioksidan etkiye sahiptir (Orhan ve ark. 2010). Diğer bir çalışmada bitkinin köklerinden elde edilen uçucu yağların antibakteriyal ve antifungal etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Papandreou ve ark. 2002).

Ayı Gülü

Paeonia mascula (L.) Miller subsp. *mascula*

Ballıbaba (1)

Lamium amplexicaule L.

Botanik Bilgi

Tek yıllık 45 cm kadar boyolanabilen otsu bitkiler. Gövdeler tüylü veya tüsüz. Yapraklar ovat-böbreksi, 7-25x10-31 mm. Çiçek kümeleri 1-5, 4-10 çiçekli. Çanak yapraklar 4-8.5 mm, tüpsü, taç yapraklar morumsu, alt dudaklar beyaz noktalı. Çiçeklenme Mart-Kasım. Terkedilmiş sahalarda, tarla kenarlarında, yol kenarlarında, döküntü yerlerde 3-2270 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bitki tanen, müsilaj ve uçucu yağ taşır. Kabız ve kuvvet verici olarak çay halinde içilir. Ayrıca bitki barsak solucanlarını düşürücü etkiye sahiptir (Labbar ve ark. 2006).

Botanik Bilgi

Kaya çatlaklarında gözlenen, çok yıllık, küme oluşturan, 6-45 cm boylarında otsu bitkilerdir. Yapraklar böbrek şeklinde, 3-52 x 3-46 mm, tüylü veya tüsüzdür. Çiçekler gövde üzerinde 1-5 adet, küme oluşturur. Kümeler genellikle 4-8 çiçeklidir Çiçekler morumsu-pembe renktedir. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz ayları arasında görülür. 1600-2000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bu cinse ait türler kabız yapıcı ve kuvvet verici özelliğe sahiptir. Bitkinin toprak üstü kısımları yüksek tansiyon, felç, menoraji (şiddetli adet kanaması), yaralanma ve kırıklarda tedavi edici olarak kullanılmaktadır (Yalçın ve Kaya 2006).

Ballıbababa (2)

Lamium garganicum L. subsp. *rectum*

Ban Otu

Hyoscyamus niger L.

Botanik Bilgi

Bitki yoğun salgı tüylü, 20-100 cm yükseklikte bir veya iki yıllık. Yapraklar ovat-oblong, taban yapraklar kısa saplı, gövde yaprakları sapsiz. Çiçekler sarı, mor damarlı, meyveler olgunlukta açılan çok tohumlu kapsül. Terkedilmiş yerlerde yol ve tarla kenarlarında, kayalık alanlarda 2300 m'ye kadar olan yüksekliklerde yetişir. Çiçeklenme Nisan – Ağustos (Davis 1978).

Kullanımı

Bitkinin yaprakları kuvvetli sinir sistemi yatıştırıcısıdır. Yatıştırıcı ve ağrı kesici olarak haricen ve dahilen kullanılır. Zehirli alkaloidler taşıdığı için dikkatli kullanılmalıdır. Tohumları da aynı amaçla kullanılır (Baytop 1999). Bitkiden elde edilen özütün kalp damarlarını genişletici ve tansiyon düşürücü etkiye sahip olduğu bildirilmektedir (Khan & Gilani 2008).

Botanik Bilgi

10-20 cm boylanabilen çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar küremsi-deltoid. Kenarları düz veya zayıf dişli, taban kısmı kalpsi. Çanak yaprakları zarımsı. Taç yapraklar 10-20 mm, parlak sarı. Çiçeklenme Mart-Nisan. Tarla kenarları ve çayırıklarda 1-800 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitki nişasta, saponinler ve doymamış lakton türevleri içerir. Bitki asternjan etki (dokuları sıkılaştırma), lokal anestezi ve kortikoid hemaroid tedavisinde etkilidir (Koçyiğit 2005, Baytop 1999).

Basur Otu

Ranunculus ficaria L. subsp. ficariiformis

Biberiye

Rosmarinus officinalis L.

Botanik Bilgi

Çok yıllık, 50 cm kadar boylanabilen çalılar. Yaprakları 10-25x1-2 mm ve koyu yeşil renkte. Yaprakların alt yüzeyi yoğun keçemsî tüylü. Çiçek sapları beyaz yıldız şeklinde ve dallanmış tüylü. Çiçekleri parlak mavi renkte. Çiçeklenme Şubat-Mayıs aylarında gerçekleşir. Kalkerli ve şistli tepelerde, kızılçam ve fundalıklarda, 30-250 m yükseklikler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Kullanımı insanlık tarihi kadar eski olan bir bitkidir. Bileşenlerinden rozmarinik asit gibi özellikle kafeik asit türevleri elde edilir. Dahilen, soğuk algınlığı, kansızlık, romatizma, migren, astım, bronşit, grip, karaciğer ve kanser hastalıklarına karşı kullanılır. Özellikle sindirim sistemi rahatsızlıkları, hazımsızlık, mide ülseri ve gastrite karşı etkilidir. Haricen, yaralarda antiseptik olarak kullanılır (Al-Sereitia ve ark 1999).

Botanik Bilgi

10-110 cm boylanabilen otsu bitkiler. Yapraklar 5-35 mm, ovat, eliptik-linear, kısa saplı veya sapsız. Çanak yapraklar az siyah noktalı veya değil, taç yapraklar kenarda az siyah noktalı. Meyve, kırmızı-kahverenkli kapsül. Çiçeklenme Mayıs-Ağustos. Kuru habitatlarda veya suya yakın yerlerde 1-2500 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Dahilen sancı kesici, kabız, yatıştırıcı ve kurt düşürücü, haricen ise antiseptik ve yara iyi edici olarak kullanılır. Bilhassa yanık yaralarının tedavisinde çok etkilidir (Baytop 1999). Bitki menapoz ve nevrozda sakinleştirici etkilere sahiptir (Koçyiğit 2005).

Binbirdelik Otu

Hypericum perforatum L.

Boyacı Papatyası

Anthemis tinctoria L. var. *tinctoria*

Botanik Bilgi

Çok yıllık, yoğun seyrek veya bazan tüysüz bitkiler. Gövdeler tabandan dalkanmış, 20-45 cm uzunluğunda. Her dal bir çiçekli. Yapraklar 2-3 parçalı pinnat, 1-5 cm. Kapitularlar dilsli çiçekli veya değil. Kapitula 1-1.2 cm çapında, seyrek veya yoğun tüylü. Çiçekler sarı. Çiçeklenme Mayıs-Haziran (Davis 1975).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları antimikrobiyal özelliğe sahiptir (Akgül ve Gülşen 2005). Diğer papatya türleri gibi kullanılabilir. Flavon türevleri taşır. Bu nedenle de kumaşları sarı renge boyamakta kullanılır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Çok yıllık otsu, tırmanıcı, beyaz çiçekli ve sütlü bir bitkidir. 4 m veya daha uzun sarılıcı bir gövdelere sahiptir. Yaprak oksu veya kalpsi şekilli. Brakteoller 18-40 mm genişliğinde çanak yaprakları örter. Taç yapraklar 55-75 mm. Nisan-Ağustos aylarında çiçeklenir. Orman kenarlarında bazen de dere kenarlarında gözlenir. Deniz seviyesinden 1400 m'ye kadar yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1977).

Kullanımı

Çiçek dalları, özellikle kökleri müshil idrar ve ter söktürücü, ateş düşürücü özelliklere sahiptir. Kabızlığa karşı kurutulan kökleri toz halinde kullanılır. Bitki glikozitli reçine, tanen ve mineral tuzlar içerir. Tohumları önemsiz miktarda uyuşturucu özellik gösterir (Akbulut ve ark. 2006).

Boyatan Sarmasıık

Calystegia silvatica (Kit) Griseb

Boynubükük

Fritillaria hermonis Fenzl subsp. amana

Botanik Bilgi

2 cm kadar yumrulu, bazen toprak altı sürünücü gövdeli, çok yıllık otsu bitkilere aittir. Gövdeleri 8-35 cm arasındadır. Yaprakları 5-6 adet, tamamı çapraz dizilimli ve lanseolat şekillidir. Alt yaprakları ise 4-10x1-2 cm'dir. Çiçekler 1-2 adet, genişçe çan şeklinde, yeşil-mor kahverengi renginde ve 2.5-3.5 cm'dir. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Kayalık alanlarda, genellikle gölgede, 1400- 1680 m'ler arasında yayılış gösterir Davis 1984).

Kullanımı

Fritillaria cinsinin yumrularından elde edilen özütün alzheimer (Alzheimer) hastalığının tedavisinde etkili olduğu tespit edilmiştir (Sevim ve ark. 2011). Bitki üzerinde yapılan diğer bir çalışmada bitkinin yumrularından elde edilen steroidal karakterli saponinlerin serviks kanser hücrelerini öldürücü özelliğe sahip olduğu ortaya konmuştur (Shen ve ark. 2012).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, yükselici gövdeli bitkilerdir. Yaprakları iki yaprakçıklı, darca oblong-eliptik şekilli, 20-70 x 5-14 mm ölçülerindedir. Yaprakçıklar 5-7 adet paralel damarlıdır ve kulakçıklar yaprak saplarından daha uzundur. Çiçekleri taşıyan sap yapraklardan daha uzundur ve 2-7 çiçeklidir. Çiçek sapları 3-8 mm'dir. Çiçekler geniş, 20-27 mm'dir. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. 1000-1700 m arası yükseltilerde, meşe çalılıkları arasında ve taşlı yüzeylerde yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Bu cinse ait bazı türlerin idrar söktürücü, kuvvet verici, idrar yolları iltihaplarını giderici, sarada yatıştırıcı, sarılığı giderici özellikleri bilinmektedir. Tohumlar ezilerek balla tatlandırılarak kullanılır.

Burçak

Lathyrus variabilis (Boiss. & Ky.) Maly.

Çadır Çiçeği

Convolvulus cantabrigica L.

Botanik Bilgi

Çok yıllık, otsu, yoğun yaygın tüylü bitkiler. Yapraklar oval, spatül şeklinde, üst tarafta yer alan yapraklar sapsız ve ters mızrak – şerit şeklindedir. Çiçekler terminal veya yan durumlu, uzun saplı, korolla pembe, ender olarak beyaz renklidir. (Davis 1977).

Kullanımı

Balla tatlandırılan bitkinin yaprakları müshil olarak kullanılır (Leporatti ve Corradi 2001).

Botanik Bilgi

15-60 cm boylanabilen, tek yıllık otsu bitkiler. Gövdeler yoğun ve basık tüylü. Taban ve alt yapraklar çoğunlukla lirat veya pinnatifit, 3-4 çift yan segmentli. Orta ve üst gövde yaprakları linear-lanseolat, düz loblu veya dişli. Yapraklar dekurrent. Kapitulular 13-16 x 8-12 mm. Çiçekler sarı veya pembe. Çiçeklenme Haziran_Ağustos. Çam ormanları, kuru yüzeyler ve döküntülüklerde 1-1900 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları rat beyin hücrelerindeki sinirleri kuvvetli öldürücü özellik göstermiştir (Wang ve ark. 1991).

Çakır Dikeni

Centaurea solstitialis L. subsp. *solstitialis*

Çam Çiçeği

Cephalanthera rubra (L.) L.M.C. Richard

Botanik Bilgi

Çok yıllık, gövdeler 10-60 cm. Gövdeler yapraklı, yapraklar 3-8 adet lanseolat şekilli. Çiçek durumu genellikle gevşek başak, brakteler yapraklara benzer, genellikle çiçeklerden uzun. Çiçekler menekşe rekli, overyum tüylü. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz ayları. Yayılış alanı, makilikler, meşelikler ve çam ormanı açıklıkları (Davis 198).

Kullanımı

Orkide çiçekleri göğsü yumuşatır, kabızlığı giderir ve basur memelerine faydalıdır. Bitkinin toprak üstü kısımları çay olarak tüketilebilir (Akbulut ve ark. 2006).

Botanik Bilgi

İki yıllık, dik veya yükselici gövdeli. Gövdeler 50-100 cm. Taban ve alt gövde yaprakları yumurtamsı veya ters yumurtamsı, kenarları dişli, 4-11x3-5 cm. Çiçekler tek veya 2-3 tanesi bir arada. Çiçekler geniş çan şeklinde. Çiçeklenme Haziran-Eylül. 270-1220 m yüksekliklerde dere kenarları ve nemli çayır-larda yayılış gösterir (Davis 1977).

Kullanımı

Bazı Campanula türlerinin yaprakları yara iyi edici ve kabız yapıcı özelliklere sahiptir (Baytop 1999). Ayrıca bitki boğaz ağrılarına karşı kullanılmaktadır (Al-Qura.n 2008).

Çan Çiçeği

Campanula peregrina L.

Çanakçatlatan

Umbilicus erectus DC.

Botanik Bilgi

Çok yıllık, 30-80 cm boylanan sert odunsu tuberli, basit gövdeli bitkilerdir. Yapraklar 3-7 cm çapında orbiküler-peltat ve kenarları oymalı; gövde yaprakları yumurtamsı deltoittir. Basit veya nadiren dallanmış rasemöz çiçek durumu hakimdir. Çiçekler 1-2 mm saplı ve diktir; çanak yapraklar 3-4 mm, taç yapraklar tüpsü, 9-14 mm ve grimsi sarı renkte. Kayalık bölgeler ve vadi yamaçlarında 900-2300 m yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1972).

Kullanımı

Bitki dahilen idrar arttırıcı yaprakları haricen çıbanlarda yara iyi edici olarak kullanılır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

80-100 cm boylanabilen, yumrulu çok yıllık bitkiler. Yapraklar 4-6 adet, benzer şekilli, gövdenin etrafında dizilim gösterir. Yapraklar şeritsi, 25x2.5 cm. Çiçekler başak oluşturur. Çiçeklenme Haziran-Temmuz. Nemli çayırliklarda 1-1950 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Diğer salep yumruları ile benzer amaçlar için kullanılmaktadır. Tüberküloz, felç, mide rahatsızlıkları, göğüs ağrısı, artrit, gibi hastalıkların yanında sarılık, kolera, tömür ve basur tedavisinde kullanılmıştır (Hussain 2011).

Çayır Salebi

Orchis palustris Jacq.

Çayır Papatyası

Bellis sylvestris Cyr.

Botanik Bilgi

Otsu bir bitki olan koyungözü, kısa yayılmış köksaplara sahiptir. Daima yeşil kalan 2-5 cm uzunluğunda küçük dairesel veya kaşık şeklinde yaprakları vardır. Çiçek tablası 2-3 cm çapında, beyaz uzun çiçekçikleri (sıklıkla kırmızı veya kırmızımsı uçlu) ve sarı tüplü çiçekleri vardır. Genellikle yapraksız 2-10 cm'lik gövdelerde oluşurlar. Nadiren gövdelerin boyu 15 cm'ye kadar varabilir (Davis 1975).

Kullanımı

Bellis türlerinin çiçekleri idrar sökücü, müshil ve göğüs yumuşatıcı özelliklere sahiptir (Baytop 1999). Ayrıca bitki romatizmal hastalıklara karşı ve balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır. Bitkinin toprak üstü kısımları antifungal etkilere sahiptir (Avato ve Tava 1995).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, yaygın gövdeli, tüsüz bitkilerdir. Yapraklar biternat, uzun saplı, yaprakçıklar eliptik-yuvarlak, derin üç loblu ve loblar dişlidir. Çanak yapraklar kalıcıdır ve erkek organlardan uzundur. Çiçekleri pembe veya beyaz renkte olan bitkinin çiçeklenmesi Nisan-Temmuz aylarına rastlar. 600-1200 m arasındaki yüksekliklerde, kayalık yamaçlarda, kaya çatlaklarında yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Çayırsedefi (*Thalictrum*) türlerinden elde edilen alkaloidler antitümör, antimikrobiyal, öksürük refleksini inhibe ederek öksürüğün şiddetini ve sıklığını azaltıcı (antitusif) etkilere sahiptir (Erdemgil ve ark. 2003).

Çayırsedefi

Thalictrum orientale Boiss.

Çem Salebi (1)

Dactylorhiza osmanica (KL.) Soo var. *osmanica*

Botanik Bilgi

20-60 cm boylanabilen yumrulu bitkiler. Gövdeler 5-8 yapraklı, yapraklar lansolat, 10-15 x 2-4 cm. Çiçekler başak oluşturur, yoğun, 8-30 cm. Brakteleler lanseolat, çiçekler pembemsi mor. Çiçeklenme Haziran-Temmuz. Bataklıklar, çayırliklar dere ve orman kenarlarında 550-2400 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumruları diğer orkide türleri ile aynı amaçla kullanılır.

Botanik Bilgi

20-60 cm boylanabilen, yumrulu çok yıllık bitkiler. Taban yapraklar 4-10 adet, dik, şeritsi-lanseolat, 8-15 x 0.5-1.5 cm. Çiçekleri taşıyan eksen silindirik, yoğun çiçekli. Çiçeklerin tabanındaki yapraklar ovaryumdan uzun. Çiçekler küçük, koyu mor, kahverengimsi kırmızı veya yeşilimsi kırmızı, kötü veya hoş kokulu. Çanak yapraklar sorguç şeklinde birleşik, ucu hafif kancalı. Çiçeklenme Nisan-Haziran. Islak çayırlarda, dere kenarlarında, kuru kumlu yerlerde, orman açıklıklarında 20-1930 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Diğer sahlelep yumruları ile benzer kullanışa sahiptir. Yumrular nişasta, şekerler, azotlu maddeler ve glikomannan içerir. Cinsel arzuyu arttırıcı, kuvvet verici, çocuk ishallerini kesici özelliklere sahiptir. Ayrıca göğsü yumuşatıcı, kalbi kuvvetlendirici, basur şikayetlerini azaltıcı, adet düzenleyici ve mideyi rahatlatıcı özelliklere sahiptir (Baytop 1999).

Çem Salebi (2)

Orchis coriophora L.

Çıban Otu

Veronica debilis Feryn

Botanik Bilgi

Tek yıllık dik gövdeli genellikle güçlü dallara sahip, 4-10 (-20) cm uzunluğunda, kuruduklarında kısmen kararan bitkilerdir. Yapraklar belirsiz saplı, şeritsi, 3-13 x 1-4 mm. Çiçekler 10-20 adet salkımsı, salgı tüylü. 6-15 mm uzunluğunda. Korolla üst kısımlarda mavi daha alt kısımlarda beyaz (6-)7-9(-1) mm. Meşelik, frigana, step ve tarla gibi habitatlarda 1-1150 m arası yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1978)

Kullanımı

Bazı *Veronica* türleri kabız yapıcı, ateş düşürücü, uyarıcı ve kuvvet verici etkilere sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

100-150 cm uzunlukta, rozet yapraklı, beyaz veya pembemsi renkli çiçekleri olan, çok yıllık otsu bir bitkidir. Kalınlaşmış uzun yumru kökleri vardır. Kılıç biçimli yapraklar bitkinin tabanında rozet tarzında toplanmıştır. Yaprak rozetinin ortasından çıkan çiçekleri üzerinde taşıyan eksen yaprak taşımaz. Çiçekler erdişi. Perigon şeklindeki çiçek parçaları beyaz veya pembemsi beyaz renklidir (Davis 1984).

Kullanımı

Kökler musilaj, glikoz ve fruktozdan yapılmış bir oligosakkarit taşır. Kökleri egzama tedavisinde kullanılır. Ayrıca bitkinin kök ekstraktı peptik ülserle karşı etkilidir (Gürbüz ve ark. 2002). Dahilen idrar arttırıcı olarak etkilidir (Baytop 1999).

Çiriş Otu

Asphodelus aestivus Brot

Çoban Kavurgası

Sedum album L.

Botanik Bilgi

Çok yıllık küme oluşturan otsu bitkiler. Çiçekli gövdeler 5-20 cm uzunluğunda. Yapraklar şeritsi-silindirik, 4-12 mm, kenarları düz, çapraz dizilimli. Çiçek eksenini seyrek dizilimli, çok çiçekli. Çiçekler 5 parçalı, kısa saplı. Çanak yapraklar 1.5 mm. Taç yapraklar beyaz veya pembemsi, 2-4 mm. Çiçeklenme Haziran-Eylül, kayalıklarda, duvar üzerlerinde ve kaya çatlaklarında 100-2500 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1972).

Kullanımı

Yapraklarının ezilmesi ile elde edilen usare yara iyi edici olarak kullanılır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Tek yıllık, gövdeler sürünücü ve yükselici, 5-50 cm uzunluğunda bitkiler. Taban ve gövde yaprakları ovat, 5-7 loblu. Çanak yapraklar 4-5 mm, taç yapraklar mavi-pembe. Meyve gagaları 22-25 mm. Çiçeklenme Şubat-Mayıs. Kayalık-lı yüzeylerde, terk edilmiş sahalarda ve çayırıklarda 1-300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Erodium cinsine ait türlerin yaprakları kan kesici ve kabız yapıcı olarak kullanılır (Baytop 1999).

Çobaniğnesi

Erodium malacoides (L.) L'Herit.

Çuha Çiçeği

Primula vulgaris Huds. subsp. *vulgaris*

Botanik Bilgi

Gövdesiz nadiren gövdeli, tüysüz veya tüylü çok yıllık, 3-20 cm boyunda çok yıllık bitkiler. Yapraklar 2-30x1-9 cm, obovat, spatulat, tüysüz veya kısa tüylü, alt kısmı yoğun tüylü. Kenarları dişli. Çiçek durumu sapsız, birkaç veya çok saplı. Çanak yapraklar 9-21 mm, silindirik, dar üçgenimsi dişli. Taç yapraklar, sarı, pembe, mavi veya beyaz. Çiçeklenme Mart-Haziran. 500-1200 m'ler arasında nemli çayırıklarda, dere kenarlarında yayılış gösterir (Davis 1978).

Kullanımı

Çiçek ve yaprakları kullanılır. Öksürük giderici, uyku verici, sakinleştirici, idrar ve balgam sökücü, göğüs yumuşatıcı ve terletici, romatizmaya karşı kullanılır (Baytop, 1999). İnfüzyon, dekoksasyon, destile su ve sıvı ekstre, yarı sıvı ekstre ve şurup halinde kullanılır. Rizom toz halinde aksırtıcı ilaç olarak kullanılır. Ezilmiş rizomlar iltihaplanmayı azaltmak için kompres yapılır. Polenleri deride bazı alerjik rahatsızlanmalara yol açabilir (Chiej, 1988).

Botanik Bilgi

20-60 cm yükseklikte, genç dalları tüylü, çok yıllık bir bitkidir. Yapraklar hemen hemen sapsız, derimsi, genç iken tüylü, oval biçimde ve 1-2.5 cm uzunluktadır. Çiçekler süt beyaz renklidir ve kuvvetli kokuludur. Meyve, yumurta biçiminde, 4-6 mm uzunluğunda, turuncu-kırmızı renklidir (Davis 1982).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları romatoid artrit ve lumbago tedavisinde kullanılır. Yapılan bir çalışma bitkinin etil asetatın zararlarının inhibe edilmesi ve tümör nekroz faktörün (kansersiz hücrelerin yıkımını sağlayan bir sitokin) sentezlenmesinde etkili olduğunu ortaya koymuştur (Yeşilada ve ark. 2011).

Dafne

Daphne oleoides Schreber

Dağ Çayı

Sideritis perfoliata L.

Botanik Bilgi

Çok yıllık 20-60 cm boylanabilen bitkiler. Gövdeler basit veya dallanmış. Gövdeler yünsü tüylü veya tüysüz, yoğun sapsız salgı tüylü. Gövde orta yaprakları yumurtamsı veya oblong, 4-9x1-3 cm, taban kısmı kalpsi, gövdeyi sarar. Çiçek kümeleri, 6-17 adet, 6-15 çiçekli, çiçekleri saran yapraklar sarı. Çanak yapraklar 10-13 mm. Taç yapraklar 13-15 mm, sarı. Çiçeklenme Mayıs-Eylül. Kireçtaşı kayalıklarda, çam ormanlarında, meşe ormanlarında ve makiliklerde, 1-2000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Sideritis türlerinin çiçek durumları veya yaprakları iştah açıcı, midevi ve soğuk algınlıklarında kullanılmaktadır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, yumru şeklinde toprak altı gövdelere sahip olan bitki, 20-30 cm'ye kadar boylanabilir. Yaprakları parçalı üç ana lobdan oluşur. Çiçekler 3-6 cm çapında ve katmerli olabilir. Sürgün ucunda tek olarak bulunan çiçekler toprağın asit-baz durumuna göre kırmızı, pembe, mavi ve mor renkler alabilir. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Organik maddece zengin, içinde kum ve kil karışımı bulunan gevşek topraklarda yetişir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitkinin yaprakları ezilerek romatizma ve siyatik ağrıların giderilmesinde kullanılır. Açık yaralara uygulanması ve cilt üzerinde fazla bırakılması sakıncalıdır. Romatizmal hastalıklarda ağrı kesici olarak kullanılır (Gürdal ve Kültür 2013). Çiçekli dallar balgam söktürücü ve idrar artırıcıdır. Hoş görünümünden dolayı süs bitkisi olarak çoğaltılabilir (Baytop 1999).

Dağlalesi

Anemone coronaria L.

Dağ Menekşesi

Scilla bifolia L.

Botanik Bilgi

Soğanlı çok yıllık bitkiler. Yapraklar genellikle 2, şeritsi, 7-19 x 3-4.5 mm. Çiçek eksenini tek, 5-28 cm. Çiçekler 1-25 adet. Çiçek sapları dik veya yarıdik, alttakiler 5 cm, üsttekiler daha kısa. Brakteler ovat veya bulunmaz. Çiçekler 5-10 mm, parlak mavi, mavimsi-mor. Çiçeklenme Mart-Haziran (Temmuz). Ormanlık alanlarda, çayırliklarda, kireç taşı kayalıklarda, karın kalktığı yerlerde 80-2400 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Bitkinin ezilmiş soğanları yara iyi edici olarak ve lumbago tedavisinde kullanılır (Kültür 2007).

Botanik Bilgi

15-60 cm boylanabilen dik veya yüksek gövdeli çok yıllık, salgı ve basit tüylü, otsu bitkiler. Yaoraklar ovat, eliptik, 25-60 x 16-40 mm, seyrek veya yoğon tüylü. Çiçek kümeleri 3-7 adet, 2-11 çiçekli, pembe ya da leylak çiçekli bazan kırmızı. Çiçeklenme Haziran-Ekim. Nemli ve gölgeli alanlarda ormanlarda ve çalılıklarda, çoklukla kiraçtaşı kayalıklarda 300- 2450 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Calamintha türleri uyarıcı, sancı kesici, antiseptik, terletici ve balgam söktürücü özelliklere sahiptir. Ayrıca bitkinin toprak üstü kısımları merkezi sinir sistemini güçlendirici, mide ve boğaz ağrıları ve böbrek rahatsızlıklarını tedavi amacıyla kullanılır (Alan ve ark. 2011).

Dağ Nanesi

Calamintha grandiflora (L.) Moench

Dağ Reyhanı (1)

Salvia multicaulis Vahl.

Botanik Bilgi

Tabanda odunsu, küme oluşturan çok yıllık bitkiler. Gövdeler dik, dallanmamış, 12-55 cm, salgı ve basit tüylü, üst kısımları tüysüz veya dallanmış tüylü. Yapraklar basit, nadiren sap üzerinde yanal segment taşır. Yapraklar yuvarlağımsı eliptik 2-4.5x1-3.5 cm, kenarları dişli, yoğun basık dallanmış tüylü. Çiçek kümeleri 4-10 çiçekli. Çiçek tabanındaki yapraklar yumurtamsı, 15x10 mm. Çanak yapraklar çan şeklinde 15 mm, meyvede daha geniş, morumsu menekşe renkli, yoğun salgı ve basit tüylü. Taç yapraklar iki dudaklı, morumsu-menekşe renkli. Çiçeklenme Nisan-Temmuz. Kireçtaşı kayalıklarda, steplerde, terkedilmiş sahalarda, sedir ve meşe ormanı açıklıklarında, 550-2600 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Halk arasında çay gibi demlenerek boğazdaki iltihaplanmalar, yorgunluk, sinir zafiyetine karşı kullanılır. Ayrıca bal ve sirke ile karıştırılarak ruhi depresyonlar, şiddetli soğuk algınlıkları ve bazı kadın hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. İshal kesici ve iştah arttırıcı olarak da faydalanılmaktadır. Çiçekli dallar veya yapraklar midevi, kabız, terlemeyi azaltıcı ve yatıştırıcı olarak kullanılır (Baytop 1999). Bitkinin toprak üstü kısımları ve köklerinin alzaymıra bağlı unutkanlıklarda etkili olduğu tespit edilmiştir (Orhan ve ark. 2013).

Botanik Bilgi

Bir yıllık, otsu, basit veya çok dallanmış bitkilerdir. Üst yaprakları genişçe ovat şekillidir. Çiçekleri gövdenin uç kısmında toplanmış ve kısmen geniş çiçek yaprakları tarafından örtülmüş durumdadır. Çanak yapraklar 8-11 mm, taç yapraklar 10-13 mm, menekşe renkli, nadiren de pembe veya beyaz renklidir. Çiçeklenme Nisan-Ağustos arasında gerçekleşir. Kurak sırtlarda, taşlı alanlarda ve stepelerde 1-2200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Karın ağrılarına karşı çay olarak tüketilir. Sıcak suyla demlendiğinde mideyi rahatlatıcı, haricen kullanıldığında ise yara iyi edici özelliğe sahiptir (Baytop 1999).

Dağ Reyhanı (2)

Ziziphora capitata L.

Dağ Sümbülü

Muscari comosum (L.) Miller

Botanik Bilgi

Soğanlı, çok yıllık bir bitkidir. Yaprakları tabanda, uca doğru daralan şeritsi formdadır. Çiçek kurulu gevşek, silindirik şeklindedir ve 15-100 çiçeklidir. Verimli çiçeklerin sapları 5-10 mm, alt tarafları soluk kahverengi, loplara bej veya krem renklidir. Steril çiçeklerin sapları ise 6-26 mm'dir ve menekşe renklidir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumrular mideyi rahatlatıcı, balgam söktürücü ve idrar arttırıcı özelliklere sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, ince gövdeli bitkiler. Gövdeler kısmen tüysüz ya da yatık tüylü. Yaprakçıklar 8-16 çift. Çiçek sapı yapraklardan daha kısa veya daha uzun, çiçekler 10-40 adet, genellikle gevşek halde dizilmiş salkımsı. Çiçekler mor, lila nadiren beyaz renktedir. Çanak yapraklar 3-6 mm kısmen kambur şeklinde çıkıntılı, genellikle mora yakın renktedir. Meyveler lanseolat, 20-30 mm boyunda, genellikle tüysüz birkaç tohumlu bakla şeklindedir. Geniş dağılışlı bu bitki, mısır tarlaları ve nadasa bırakılmış arazilerde nadiren kayalık yamaçlarda 1-2200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Bazı *Vicia* türleri yanık tedavisinde ve basura karşı kullanılmaktadır (Benitez ve ark. 2010). *Lathyrus* türlerinde olduğu gibi tohumlarının uzun zaman ve çok miktarda yenmesi insanlarda lathyrismus ve fabismus denilen hastalıkları meydana getirir. Bu şekilde zehirlenmelerde sinir sistemi bozuklukları buna bağlı olarak adale zayıflığı ve felçler meydana gelir (Baytop 1999).

Dağ Yoncası

Vicia cracca L. subsp. *stenophylla*

Dağlama

Chrysanthemum coronarium L.

Botanik Bilgi

Tüysüz, 15-70 cm boylanan tek yıllık bitkiler. Yapraklar 2-3 pinnat parçalı, alt yapraklar 5-7 cm, üsttekiler daha küçük. Kapitulumlar 1.5-2 cm. Dilsî çiçekler 12-15 adet kükürt sarısı. Tüpsü çiçekler 4.5-5 mm. Çiçeklenme Mayıs-Haziran. Yol kenarlarında, tarla kenarlarında, 1-500 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Bitkiden elde edilen uçucu yağların kültür bitkilerinde hastalığa sebep olan mantarlara karşı doğal bir antifungal olduğu tespit edilmiştir (Alvarez-Castellanos ve Pascual-Villalobos 2003).

Botanik Bilgi

İki yıllık, 40-100 cm boyunda, gövdeleri kısa yumuşak glandular veya eglandular tüylerle kaplı bitkilerdir. Bazal yaprakların kenarları dişli, loblu yada pinnatifid. Çiçekler gevşek salkım oluşturacak şekilde dizilmiş. Çanak yapraklar seyrek salı tüylü. Taç yapraklar sarı renkte, 25-36 mm, şeffaf, saplı glandular veya eglandular tüylerle kaplıdır. Kızılcım ve Meşe ormanlarında, 370-1000 m yükseklikler arasında yayılış göstermektedir (1978).

Kullanımı

Verbascum türlerinin çiçekleri balgam söktürücü ve göğüs yumuşatıcı etkilere sahiptir (Baytop 1999).

Dedengil

Verbascum pinetorum (Boiss.) O. Kutze

Deliyonca

Dorycnium hirsutum (L.) Ser.

Botanik Bilgi

Çok yıllık otsular veya yarı çalılar. Gövdeler 20-50 cm, yoğun basık tüylü veya tüysüz. Yaprakçıklar 1-3 mm saplı. Yaprakçıklar 8-20 x 3-10 mm, yoğun tüylü. Çiçek kümesi 4-10 çiçekli, çiçek kümesi sapı 1-4.5 cm. Çiçekler 9-15 mm, beyaz veya pembe. Çiçeklenme Nisan-Haziran, kalkerli yüzeylerde, makiliklerde ve çam ormanlarında 1-900 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Dorycnium türlerinin meyvelerinin içerdikleri proantosiyanidin nedeni ile koyunların sindirim sistemlerinde yaşayan parazitler üzerine etkili olduğu tespit edilmiştir (Sivakumaran ve ark. 2004).

Botanik Bilgi

10-60 cm boylarında, eğri büğrü gövdeli, deniz kıyısında kumsallarda yetişen, bir yıllık, otsu bir bitkidir. Toprak üstü kısmı bu kadar olmasına rağmen kökleri 4 metre kadar uzayabilir. Bu uzun kazık-kökten çıkan yapraklı dalları vardır. Haziran-ekim aylarında açan, 10-15 mm çapındaki pembe, açık leylak ya da beyaz renkli, dört taçyapraklı, kokulu, küçük çiçekleri salkımlar halindedir. 10-25 mm uzunluğundaki eliptik meyveleri iki parçalı; üstü yumurtamsı, altı çift boy-nuz şeklindedir. Çiçeklenme Haziran-Ağustos, Kumlu sahillerde yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitkinin içerdiği fenolik bileşikler Kardiyovasküler sağlığı destekler ve ateroskleroz, kalp krizi, felç ve diğer kardiyovasküler hastalıkların oluşumunu önlemeye yardımcı olur, kanın pıhtılaşmasını önler, ateş düşürücü ve antimikrobiyal etkilere sahiptir. Bitki dikkat çekecek kadar acı ve keskin lezzetlidir (Ksouri ve ark. 2007).

Deniz Teresi

Cakile maritima Scop.

Doreotu

Anethum graveolens L.

Botanik Bilgi

Dik gövdeli, tüysüz, 60 cm'ye kadar boylanabilen tek yıllık otsu bitkidir. Alt yapraklar saplı, 17x10 cm, 3-5 kez tüysü parçalanmıştır. Üst yapraklar sapsız ve daha küçüktür. Çiçekler şemsiye şeklinde, 15-30 (-50) saplı, saplar 15-60 mm'dir. Çiçekler küçük iki eşeylidir. Taç yaprakları kirli sarı olan bitkinin çanak yaprakları körelmiştir. Çiçeklenme Haziran-Temmuz arasında gerçekleşir. Yol ve tarla kenarlarında gözlenir (Davis 1972).

Kullanımı

Bitkinin yapraklarının 14 gün içerisinde kandaki triaçilgiliserid ve toplam kolesterol seviyesini %20 ile 50 arasında düşürdüğü tespit edilmiştir. Bitkinin tohumlarından elde edilen uçucu yağların antimikrobiyal etkiye sahip olduğu bilinir. Bitkinin tohumlarının mide mukozasını koruyucu ve ülser önleyici özelliğe sahip olduğu da belirtilmektedir (Hosseinzadeh ve ark. 2012).

Botanik Bilgi

15-40 cm boylanabilen çok yıllık yumrulu bitkiler. Yapraklar 3-6 adet. Çiçekler değişken büyüklükte, 2-12 adet. Çiçeklenme Mart-Mayıs. Kireçtaşı kayalıklarda, makiliklerde meşe ve çam ormanlarında 1-1550 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Diğer sahlep yumruları ile benzer kullanıma sahiptir. Yumrular nişasta, şekerler, azotlu maddeler ve glikomannan içerir. Cinsel arzuyu arttırıcı, kuvvet verici, çocuk ishallerini kesici özelliklere sahiptir. Ayrıca göğsü yumuşatıcı, kalbi kuvvetlendirici, basur şikayetlerini azaltıcı, adet düzenleyici ve mideyi rahatlatıcı özelliklere sahiptir (Baytop 1999).

Deşdiye Salebi

Ophrys holoserica (Burm. Fil.) Greuter subsp. *holoserica*

Deve Dikeni

Carduus nutans L. subsp. *nutans*

Botanik Bilgi

İki yıllık, 15-100 cm boylanabilen bir bitkidir. Gövdeler sert, dikenli yaprak uzantıları ile kaplıdır. Gövde yaprakları yüzeysel veya derin tüysü parçalı, yoğun örümcek ağı gibi tüylü veya yarı tüsüzdür. Çiçek kurulları uzun dikenli veya dikensiz saplar üzerinde tek olarak bulunur. Çiçek kurulundan oluşan kapitulomlar 3-5 x 3.5-8 cm çapındadır. Çiçeklenme Mayıs (Davis 1977).

Kullanımı

Bitki sindirim sistemi hastalıkları ve yara iyi edici olarak kullanılmaktadır (Tetik ve ark. 2013).

Botanik Bilgi

20 ile 60 santimetre arasında boylanabilen, genç dalları tüylü, çok yıllık bir bitkidir. Yaprakları kısa saplı, 3-9 cm uzunluğunda, tam kenarlı ve tüysüzdür. Çiçeklerin 3-6 tanesi bir arada bulunur. Koyu veya açık pembe renkli çiçekler kuvvetli kokuludur (Davis 1982).

Kullanımı

Halk arasında değişik amaçlarla kullanılan *Daphne* türlerinin toprak üstü kısımları diüretik, terletici, romatizma ağrılarını dindirici etkiler gösterir. Diş ağrılarında, sıtma ve lösemide, ülser tedavisinde, deri hastalıklarında kullanımları da literatürde kayıtlıdır. Kusturucu, balgam söktürücü etkilerinin yanında, topal hayvanların tedavisinde kullanımlarına dair bilgilere de rastlanmaktadır (Tosun 2006).

Develik Otu

Daphne sericea Vahl.

Diliçıkık

Orchis anatolica Boiss.

Botanik Bilgi

Kökleri yumrulu çok yıllık otsu bitkilere aittir. Yaprakları tabanda rozet oluşturur. Çiçek eksenini 5-10 çiçekli, çiçekler uzun, gül-pembesi veya nadiren beyaz renkli, çiçeklerin üstü pembe beneklidir. Çanak yapraklar 7-11 mm, yaygın veya geriye dönüktür. Petal mahmuzu silindirik ve ovaryumdan uzundur. Çiçeklenme Mart-Mayıs arasında gerçekleşir. Makiliklerde ve çam ormanlarında, 1-1650 m'ler arası yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumrularını 12 hafta boyunca tüketen kadınların yumurtalık ağırlıklarında ve fetus sayısında bir artış gözlenmiştir. Uzun süreli tedavi kadınlarda doğurganlık ve gebelik ile ilgili çeşitli olumlu etkilere neden olmuştur (Khoury ve Daradka 2012).

Botanik Bilgi

İki veya tek yıllık, 1-2 m uzayan otsu bitkiler. Yapraklar üçlü pinnatisekt, loblak iplik formunda. Bileşik şemsiye şeklindeki çiçekler uzun saplar üzerinde. Meyve 2 mm boyunda. Çiçeklenme Mayıs-Ağustos (Davis 1972).

Kullanımı

Bileşimi sabit ve uçucu yağ, flavonoidler. Spazm çözücü, kalp damarlarını genişletici, meyveleri idrar arttırıcı, öksürük kesici, gaz giderici, taş düşürücü etkileri vardır. Bitkinin meyveleri anjina pektoris (sıklıkla göğsün ortasında hissedilen baskı ve sıkışma hissi) tedavisinde etkilidir (Duarte ve ark. 1995)

Diş Otu

Ammi visnaga (L.) Lam

Dönbaba Otu

Erodium cicutarium (L.) L'Hérit subsp. *cicutarium*

Botanik Bilgi

Tek yıllık, sürünücü gövdeli, taban yaprakları rozet oluşturan narin görünümlü bir bitkidir. Taban yapraklar oldukça değişken oranlarda parçalanmıştır. Yaprak basit ve kısa salgı tüylüdür. Gövde yaprakları taban yapraklara benzer. Çiçekleri tek veya 3-5 tanesi birarada bulunur. Genelde pembe olan çiçekleri bazen mavi renklidir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları antioksidan özelliklere sahiptir (Soraka ve ark. 1994). Kırıkhan yöresinde iğnelik adıyla bilinir. Kömeçle karışık yemeği yapılır.

Botanik Bilgi

Sert soğanlı çok yıllık bitkiler. Soğanın dış yüzeyi ağsı liflerle kaplı. Yapraklar 3-7 genellikle çiçeklenme döneminde gözükmeyen veya nadiren uç kısımları gözüktür. Yapraklar 1.5-3 mm eninde. Çiçekler mavi-leylak veya beyaz, çiçek parçaları 2.3-5.5 x 0.5-1.8 boyutlarında. Dişi organ ipliksi parçalara bölünmüş. Çiçeklenme Eylül-Kasım. 50-2400 m'ler arasında kayalık yamaçlarda, ormanlık alanlarda ve makiliklerde gözlenir (Davis 1984).

Kullanımı

Diğer Crocus türleri gibi bitkinin stigmalarından elde edilen ekstraktın anti-depressan etkiye sahip olduğu belirtilmiştir (Hosseinzadeh ve ark. 2004).

Ebedön

Crocus kotschyanus C.Koch. subsp. *kotschyanus*

Ekşi Yonca

Oxalis corniculata L.

Botanik Bilgi

Bu bitki türü çok yıllık rizomlu veya soğanlı otsu bir bitkidir. Yapraklar 3 yaprakçıklı genellikle tabanda bazen gövdede bulunur. Çiçekler 5 veya çok sayıda petalleri sarı renktedir. Stamenler 10 adet olup altta birleşik konumdadırlar. Meyveleri kapsüllüdür. Çiçeklenme zamanı mart ve Ağustos aylarıdır (Davis 1966).

Kullanımı

Ekşi yoncanın toprak üstü kısımları elle toplanarak kurutulur. Bu bitkinin yaprakları müsilaj ve potasyum tuzları içerir. Ateşli hastalıklarda ateşin düşmesine yardımcı olur. 50 gr kuru yaprak 1 litre suda kaynatılır ve günde 3 bardak içilir. Bu sıvı ayrıca deri iltihaplarına da sürülerek ağız ve boğaz yaralarında gargara yapmak suretiyle kullanılabilir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

15-40 cm boylanabilen yumru lu bitkiler. Yapraklar çok sayıda, şeritsi lansolat. Çiçekler kısa başak şeklinde. Brakteler yapraksı, çiçeklerden uzun. Çiçekler menekşe mor, beyaz. Çiçeklenme Nisan-Haziran. Makiliklerde, meşe çalılıklarında ve kiraçtaşı kayalıklarda 1-2000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumruları diğer orkide türleri ile aynı amaçla kullanılır.

Elçik

Dactylorhiza romana (Seb.) Soo subsp. *romana*

Erguvan

Cercis siliquastrum L. subsp. *hebecarpa*

Botanik Bilgi

10 metreye kadar boylanabilen, kışın yaprak döken, çalı veya ağaç formunda bir bitkidir. Yapraklar basit, dairemsi 7-12 cm kadardır. Dip kısmı kalp şeklinde, ucu yuvarlak, kenarlar tamdır. Gençken kırmızimsı-mor daha sonra mavi-yeşile döner. Çiçekler 1,5-2 cm uzunluğunda kırmızı-mor 3-6 tanesi birarada bulunur. Uzun saplı olan çiçekler 3-8 çiçekli salkım kuruluşunda ve erguvan kırmızısı rengi ile çok dekoratiftir. Meyve legümen (fasulye biçiminde) olup, 7-10 cm uzunluğundadır (Davis 1969).

Kullanımı

Bitkinin yapraklarında bulunan bazı bileşiklerin kuvvetli bir sıtma önleyici olduğu tespit edilmiştir (Kaiser ve ark. 2007).

Botanik Bilgi

İki veya çok yıllık, 1-2 m boylanabilen bitkiler. Çiçek kümeleri yapraksız uzun saplar üzerinde. Yapraklar ince, kuru-yunca kağıdımsı. Taban ve alt gövde yaprakları uzun saplı, kalpsi tabanlı. Kapitula 30-35 x 25-35 mm. Fillariler koyu kahverengi. Çiçekler bordo-kırmızımsı. Çiçeklenme Haziran. Ormanlarda 600 m'ye kadar olan yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Centaurea türlerinin çiçekli kafaları ateş düşürücü, idrar söktürücü, antimikrobiyal, safra söktürücü özelliklere sahiptir (Sarker ve ark. 2001).). Bunun yanında ishal kesici, kuvvet verici, iştah açıcı ve göğüs yumuşatıcı etkilere sahiptir. Haricen saç kepeklenmesine karşı kullanılır (Baytop 1999).

Eşek Dikeni

Centaurea arifolia Boiss.

Farekulağı

Anagallis foemina Miller

Botanik Bilgi

Çoğunlukla yatık gövdelere sahip 5-30 cm'ye kadar boylanabilen tek yıllık otsu bir bitkidir. Yaprakları basit, 12-17 x 5-8 mm, gövde üzerinde sapsız, karşılıklı veya dairesel olarak dizilir. Çiçek sapları 5-17 mm, çanak yapraklar 4-5 mm, taç yapraklar 4-5.5 mm, kenarları dişlidir. Genellikle mavi renkli çiçek açar. Çiçeklenme Haziran-Ekim arasındır. Kuru kireçtaşı sahalar, tarım sahaları ve çalılıklarda 1-1250 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1978).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları ezilerek insanlarda ve veterinerlikte yara iyi edici olarak kullanılır (Lopez ve ark. 2011). İştahsızlığı giderir. İdrara çıkmayı kolaylaştırır. Bağırsakları temizlemeye yardımcı olur. Kronik kabızlığa iyi gelir. Mideyi kuvvetlendirir. Kesinlikle bir doktora danışarak kullanılmalıdır. Fazla alınan dozları zararlıdır. Çiçekli dallar balgam söktürücü ve idrar artırıcı özelliğe sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

4 m kadar boylanabilen çalı ya da ender olarak ağaçcık halinde odunsu bitkilerdir. Yapraklar halkasal olarak dizilir. 3.2-7 x 0.4-0.8 mm. Çiçekler salkım şeklinde. Çanak yapraklar 1.3 mm. Taç yapraklar 9 mm, çanak şeklinde, pembe veya beyaz. Makiliklerde, çam ormanı açıklıklarında ve serpantin topraklarda 1-1530 m'ler arasında yayılış gösterir. Çiçeklenme Mayıs-Kasım (Davis 1977).

Kullanımı

Çiçekli dal uçlarından elde edilen % 5'lik infüzyon idraryolları taşlarını düşürmek amacıyla kullanılan bazı ilaçların bileşiminde yer almaktadır (Baytop 1999). Bitkinin antiromatizmal idrar yolları enfeksiyonu ve idrar arttırıcı özellikleri bilinmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalarda bitkinin ağrı kesici özelliğinin varlığı tespit edilmiştir (Akkol 2008).

Funda

Erica manipuliflora Salisb.

Gavur Dedengili

Verbascum meinckeanum Murb.

Botanik Bilgi

İki yıllık, 40-150 cm boylanan otsu bitkiler. Gövdeler kısa salgı ve uzun basit tüylü. Gövdeler genellikle dallanmış. Taban yapraklar parçalı, 5-16 x 3-13 cm. Gövde yaprakları daha küçük sapsiz. Çiçekler seyrek dizilimli, çiçek durumu dallanmış. Çiçek sapları 10-40 mm. Çiçekler sarı, 25-35 mm. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz. Makiliklerde, Meşe ve çam ormanlarında 200-1700 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1977).

Kullanımı

Verbascum türlerinin çiçekleri balgam söktürücü ve göğüs yumuşatıcı etkilere sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Yumru kök yapısına sahiptir. Ok şeklindeki yaprak ayaları 20-50 cm uzunluğundaki saplar üzerinde bulunur. Yapraklar 13-33 x 9-25 cm ebatlarındadır. Çiçek taşıyan sap yaprakların boyunda veya daha kısa olabilir. Çiçek durumunu saran taşıyıcı yaprak alımlı renklere sahiptir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumru ve taze yapraklarında müsilaj, okzalat kristalleri, zambak, nişasta ve konisin bulunur. Kurutulmuş yumruları dahilen balgam sökücü ve müshil, taze yapraklar ve taze yumrular haricen çibana açıcı, yara iyi edici (basura karşı) ve kanı cilde toplayıcı olarak kullanılır. Yapraklarının terbiye edilerek çorbası yapılır (Baytop 1999).

Gavur Pancarı

Arum dioscorides Sm. var. *luschhanii*

Gavurbaşı

Muscari neglectum Guss.

Botanik Bilgi

Soğanlı çok yıllık bitkiler. Yapraklar 3-6 adet, linear-lanseolat, 6-40 x 2-8 mm. Çiçekleri taşıyan sap 4-30 cm, genellikle yaprakların boyuna eşit. Çiçekler yoğun, 1-4 cm. Çiçek sapları çiçeklerden kısa. Çiçekler 3.5-7.5 x 1.5-3.5 mm, siyahımsı mavi, uçtaki loblar beyaz, kıvrık. Çiçeklenme Mart-Mayıs. Çam ormanlarında, çalılıklarda, kiraçtaşı kayalıklarında, 1-2300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumrular midevi ve balgam söktürücü, idrar arttırıcıdır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

19-80 cm boyunda dik gövdeli, çek durumu hariç dallanma göstermeyen bitkiler. Yapraklar pinnat parçalı, parçalar belirgin şekilde dişli. Çiçekler pembe ve kırmızı. Çiçeklenme Nisan-Haziran. 1000-1400 m'ler arasında kayalıklarda, stepde, tarla kenarlarında ve kızılçam ormanı açıklıklarında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Bitkiden elde edilen özütün *Fusarium oxysporum* ve *Cochliobolus sativus* mantarlarının gelişimini kısmen durdurduğu tespit edilmiştir (Bahraminejad ve ark. 2011).

Gelindöndüren

Crupina crupinastrum (Moris) Vis.

Gelintacı

Centaurea lycopifolia Bois et Kotschy.

Botanik Bilgi

İki veya çok yıllık, 65-80 cm uzunluğunda dik gövdeli bitkiler. Gövdeler sadece üst kısımlarda dallanmış, 2-8 kapitulalı. Yapraklar kurduğunda, kağıdımsı, alt yüzeyi seyrek tüylü, üst yüzeyi ince keçemsî, kenarları düz veya dişli. Taban yapraklar oblong-kalpsi, saplı. İnlukrum 27-35x25-30 mm, küremsî. Çiçekler mor. Çiçeklenme Haziran-Temmuz. Çam ormanlarında, makilik kenarlarında 900-1300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Centaurea türlerinin çiçekli kafaları ateş düşürücü, idrar söktürücü, antimikrobiyal, safra söktürücü özelliklere sahiptir (Sarker ve ark. 2001).). Bunun yanında ishal kesici, kuvvet verici, iştah açıcı ve göğüs yumuşatıcı etkilere sahiptir. Haricen saç kepeklenmesine karşı kullanılır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Bitki 100-150 cm uzunluğunda, dik gövdeli, uç kısımda dallanmış, basık kaba tüylü, nadiren de tüysüzdür. Taban yaprakları ve alt gövde yaprakları her iki yüzeyde kaba tüylü, uzun saplı; saplar kanatlı, yapraklar pinnat parçalıdır. Çiçekler 2-4 cm saplı, beyaz petaller geriye dönüktür. Çiçeklenme Mayıs-Ağustos aylarında gerçekleşir. Bitki, taşlıklarda ve kuru açıklıklarda 10-1700 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1977).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü özütü yara iyi edici ve ağır kesici özelliklere sahiptir. Ayrıca bitkinin antioksidan etkiye sahip olduğu da bilinmektedir. Bitkinin toprak üstü kısmı mantar hastalıklarına karşı kullanılır (Hürkul ve Güvenç 2011).

Gercimek

Michauxia campanuloides L'Hér. ex Ait.

Gernevük

Dorycnium amani Zohary

Botanik Bilgi

Tabanda odunsu çok yıllık bitkiler. Gövdeler 25-45 cm, basık tüylü. Yaprakçık kümesi kısa saplı. Yaprakçıklar 10-18 x 5-10 mm, yoğun basık tüylü. Çiçek durumu 5-10 çiçekli. Çiçek kümesi kısa saplı veya sapsız. Çiçekler beyaz, 4 mm. Çiçeklenme Haziran-Temmuz (Davis 1970).

Kullanımı

Dorycnium türlerinin meyvelerinin içerdikleri proantosiyanidin nedeni ile koyunların sindirim sistemlerinde yaşayan parazitler üzerine etkili olduğu tespit edilmiştir (Sivakumaran ve ark. 2004).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, 10-15 cm boyunda, çalimsı bitkilerdir. Yapraklar 3-6 çift, 5-8 mm, dar eliptik şekilli, yoğun tüylü yaprakçıktan oluşur. Çiçekler sapsız, herbir yaprak koltuklarında 1-2 çift şeklinde bulunur. Çiçek kümesi küremsi, 2-3 cm çapında, 5-20 çiçeklidir. Çanak yapraklar 10-22 mm, basit uzun tüylü, taç yapraklar pembe veya menekşe renktedir. Çiçeklenme Haziran-Ağustos arasındadır. Çam ormanlarında ve bozkırlarda 290-2800 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Bazı geven (*Astragalus*) köklerinden kitre zamkı adı verilen bir madde elde edilir. Bileşimi polisakkarit karışımıdır. Kitre zamkı mukoza zarı üzerinde koruyucu etkisi vardır. Bu nedenle boğaz hastalıkları ve iltihaplarında bir parça zamk ağıza alınarak emilir (Baytop 1999).

Geven

Astragalus plumosus var. *akardaghicus* (Eig)
D.F. Chamb. & V.A. Matthews

Gül Lale

Anemone coronaria Schott Et Kotschy

Botanik Bilgi

Çok yıllık toprak altı gövdelere sahip bir bitkidir. Toprak altı gövdeler yumru şeklinde. 20-30 cm kadar boylanabilir. Yapraklar üç ana lobdan oluşur, loblar parçalı. Çiçekler 3-6 cm çapında ve katmerli olabilir. Sürgün ucunda tek olarak bulunur Çiçekleri toprağın asit-baz durumuna göre kırmızı, pembe, mavi mor renkler alabilir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitkinin yaprakları ezilerek romatizma ve siyatikte kullanılır. Açık yaralara uygulanması ve cilt üzerinde fazla bırakılması sakıncalıdır. Romatizmal hastalıklarda ağrı kesici olarak kullanılır (Gürdal ve Kültür 2013) Çiçekli dallar balgam söktürücü ve idrar arttırıcıdır (Baytop 1999). Hoş görünümünden dolayı süs bitkisi olarak çoğaltılabilir.

Botanik Bilgi

İki metre kadar boylanabilen, yumuşak tüylü, çok yıllık otsu bir bitkidir. Yapraklar kaba lobludur. Çiçekler pembe, menekşe, beyaz veya sarı renkli renkli. Kaliks beş parçalı ve tüylü, korolla 5 parçalı, erkek organlar çok sayıda birleşik, dişi organı sarar (Davis 1967).

Kullanımı

Musialaj, uçucu yağ ve sabit yağ taşır. Kökleri mide ağrılarına, çiçekleri soğuk algınlığı ve bronşite karşı, yaprakları ise adet düzensizliğine karşı kullanılır (Ezer ve Arısan 2006).

Gülfatma

Alcea apterocarpa (Fenzl) Boiss.

Güvercin Otu

Verbana officinalis L.

Botanik Bilgi

Çok yıllık, 30-100 cm boylanan otsu bitkiler. Bitkinin alt kısımları yoğun basık basit tüylü, üst kısımları yoğun salgı tüylü. Gövdenin orta yaprakları lanseolat, 2-11 x 1-5 cm, tüysü parçalı, parçalar düz veya dişli-loblu. Çiçekler başak şeklinde, meyvede uzar, 8-30 cm. Çiçekler parlak leylak, 4-5 mm. Çiçeklenme Haziran-Ağustos. Döküntü yerler, tahrip edilmiş yerler, kuru dere yatakları, dere kenarlarında 1-1800 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bitki kabız, ateş düşürücü, uyarıcı ve kuvvet verici etkilere sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Ülkemizde Güney Anadolu'da yetişen çalı formunda bir bitkidir. Yaprakları basit, çiçekleri küçük ve sarımsı-yeşil renklidir. Çiçekler grup halinde yaprakların koltuğundan çıkar. Kaliks küçük, meyva zamanı şişkin. Meyva kaliks torbası içinde, kırmızı renkli üzüksü bir meyvedir (Baytop 1999).

Kullanımı

Bu bitki "Vitanolid" olarak isimlendirilen antitumoral steroidal laktonları içermektedir. Bitki, yatıştırıcı, uyuşturucu, meyveleri ise, uyutucu, idrar artırıcı, ateş ve kurt düşürücü özelliklere sahiptir (Baytop 1999).

Güveyfeneri

Withania somnifera

Güz Çiğdemi

Crocus cancellatus Herbert subsp. *cancellatus*

Botanik Bilgi

Sonbaharda çiçek açan, yumrulu çok yıllık bir bitkidir. Çiçeklenme esnasında yapraklar bulunmaz. Çiçekler mavimsi leylak renginde ve 6 parçalıdır. Stamen 3, stilus ise çok parçalıdır. Yumrunun üstü koyu kahve renkli ve kafes görünümünde bir kabuk ile kaplıdır (Davis 1984).

Kullanımı

Bitkinin stigmalarından elde edilen ekstrakt sakinleştirici (antidepressan) etkiye sahiptir (Hosseinzadeh ve ark. 2004).

Botanik Bilgi

100-150 cm boylanabilen, tek veya çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövdeleri küçük yıldızsı tüylerle kaplı olan bitkinin yaprakları tam veya elsi loblu, alt ve üst yüzeyde yıldızsı tüylüdür. Çiçekler yaprak koltuklarında tek olarak çıkarlar. Stamenler çok sayıda olan dişi organı saran bir tüp oluştururlar. Çiçeklenme Mayıs-Eylül arasında gerçekleşir. Deniz kıyısında, makiliklerde ve tarlalarda 1-1200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımlarından elde edilen çay antiromatizmal ve antinevraljik (ağrı kesici) etkilere sahiptir. Çiçekleri yöresel olarak soğuk algınlıklarına karşı ve balgam söktürücü olarak kullanılır (Marc ve ark. 2008).

Hatmi Güllü

Lavatera punctata All.

Hayıt

Vitex agnus-castus L.

Botanik Bilgi

Beş metreye kadar boylanabilen, hoş aromalı çalı formunda bir bitkidir. Elsi yapraklarının üst yüzü yeşil, alt yüzü gri-yeşil renkli ve beyaz tüylüdür. Haziran- Eylül ayları arasında soluk pembe, mor veya mavi çiçekler açan bitki kışın yapraklarını döker. Kırmızı küre şeklinde 3 ile 4 mm çapındaki meyveleri kokulu ve acımsıdır (Davis 1982).

Kullanımı

Meyveleri kaynamış su içinde bekletildikten sonra süzülüp içilen suyu idrar arttırıcı, gaz söktürücü, yatıştırıcı ve adet düzenleyici olarak etki gösterir. Dalları ise sepet örmede ve kumaşları sarı renge boyamakta kullanılmaktadır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

10-60 cm boylanabilen, basık tüylü veya tüysüz otsu bitkiler. Orta gövde yaprakları parçalı, üst yapraklar basit, şeritsi. Gövdeler sık veya seyrek çiçekli. Çiçekler menekşe renkli, 20-25 mm, basık kısa tüylü. Çiçeklenme Haziran-Ağustos. Kalkerli yüzeylerde, terkedilmiş sahalarda, 1-1300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları tetanos, kuduz, sara hastalıklarında yatıştırıcı olarak kullanılır. Zehirli bir bitki olduğundan dikkatli kullanılmaktadır. Tohumlarından önemli alkaloidler elde edilmektedir. Veterinerlikte vücut parazitlerini öldürmekte ve balık zehiri olarak da kullanılmaktadır (Akbulut ve ark. 2006).

Hazeran

Delphinium peregrinum L.

Hindiba
Cichorium inthybus L.

Botanik Bilgi

20-100 cm kadar yükselebilen, sağlam kazık köklü, çok yıllık otsu bir bitkidir. Taban yaprakları kısa saplı, ters lanset şekilli, kenarları dişli. Gövde yaprakları taban yapraklara benzer fakat sapsız, genellikle kulakçıklı. Çiçekler yaprak koltuklarında veya kalınlaşmış çiçek durumu saplarının uçlarında. Çiçeklenme Haziran-Eylül (Davis 1975).

Kullanımı

Bitki idrar artırıcı, iştah açıcı, safra söktürücü etkilere sahiptir. Kimyasal bileşiminde inulin, uçucu yağ, acı maddeler, glikozitler bulunmaktadır. Böbrek taşı ve karın ağrılarına karşı bitkinin yaprakları kullanılır (Polat & Satıl 2012). Köklerden hazırlanan dekoksasyon diüretik ve karaciğer hastalıklarına karşı kullanılır (Koçyiğit 2005).

Botanik Bilgi

Tek yıllık, 7-45 cm boylanabilen, basit veya dallanmış gövdeli, salgı veya basit tüylü olan bitkinin gövdeleri basit, oblong-yumurtamsı, 5x2.5 cm, kenarları ince dişli, 2-5 cm saplıdır. Çiçek sapları 2-3 mm'dir ve çiçek kümeleri 4-6 çiçekten oluşur. Çanak yapraklar tüpsü, 7-10 mm, salgı tüylü veya basit tüylüdür. Çiçeklenme Mart-Temmuz arasında gerçekleşir. Kayalık alanlarda, makiliklerde, kumullarda ve atık dökülen alanlarda, 1-1300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Çiçekli dallar veya yapraklar mideyi rahatlatıcı, terlemeyi azaltıcı ve yatıştırıcı olarak kullanılır (Baytop 1999). Bitkinin köklerinden elde edilen diterpenler antibakteriyal özelliğe sahiptir (Ulubelen 2000).

İbikli Adaçayı

Salvia viridis L.

İğne Çiçeği

Draba bruniifolia Stev. subsp. *olympica*

Botanik Bilgi

Küme oluşturan çok yıllık otsu bitkiler. Çiçek taşıyan eksen 1-8 cm, tüysüz veya yoğun tüylü. Yapraklar şeritsi, sert kenarları tüylü, üstü yüzsüz, tüyler basit veya yıldızsı. Çiçekler parlak sarı. Çiçeklenme Mart-Temmuz. Kayalıklarda 1200-2900 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitkinin tohumlarından elde edilen kaempferol glikozitleri kuvvetli akciğer kanser hücrelerini öldürücü özellik göstermiştir (Moon ve ark. 2010).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, 30-60 cm boylanabilen bitkilerdir. Yaprakları basit, pinnat parçalı veya dikdörtgen, yumurta biçimlidir. Çiçek kümeleri 3-6 çiçekli, çanak yaprakları tüpsü-çansıdır. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz arasında gerçekleşir. Kalker ve magmatik kayalıklarda, meşe çalılıklarında, yol kenarlarında, üzüm bağları ve nadas alanlarında 300-1200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bu türden elde edilen ve terpen içeren uçucu yağın insanlardaki tümör hücrelerinin büyümesini engellediği tespit edilmiştir (Jaizzo ve ark. 2007). Bitkinin yapraklarından elde edilen cirsimaritin kuvvetli antimikrobiyal özellik gösterdiği bilinmektedir (Miski ve ark. 1983).

İğneli Adaçayı

Salvia palestina Bentham

İğnelik (1)

Erodium gruinum (L.) L'Herit.

Botanik Bilgi

Tek yıllık, 7-15 cm otsu bitkiler. Taban yapraklar çoğunlukla, üç parçalı, uç lob geniş, 3-5 loblu. Tüm segmentler dişli. Gövde yaprakları çoğunlukla derin parçalı. Çiçek yaprakları birkaç. Çanak yapraklar 8-10 mm, meyvede genişler, 14-17 mm. Taç yapraklar lavanta mavisi, Meyveler gagalı, 6-9 cm. Çiçeklenme Mart-Mayıs. Taşlı yüzeylerde ve döküntülüklerde 1-1000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları üriner sistem hastalıklarında, prostta kullanılmaktadır (Mosaddegh ve ark. 2012).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, küme oluşturan bitkinin taban yaprakları pinnat parçalı, 1.5-4x1-2.2 cm, yoğun basık, salgı veya basit tüylüdür. Gövdeleri sürünücü ve yükselici, kıvrık, basit veya salgı tüylü olan bitkinin taç yaprakları beyaz veya pembe renktedir. Çanak yapraklar 4-6 mm ve genellikle salgı tüylüdür. Meyve ise 3-4 cm ve gagalıdır. Çiçeklenme Mayıs-Ağustos arasında görülür. Bitki kayalık yamaçlarda, 1100-2900 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bazı iğnelik (*Erodium*) türlerinin toprak üstü kısımları kronik ve akut romatizmal rahatsızlıklarda kan dolaşımını hızlandırarak rahatlama sağlar. Bazı türlerinin ise antiviral ve antioksidan etkilere sahip olduğu tespit edilmiştir (Hussein 1985).

İğnelik (2)

Erodium amanum Boiss. & Kotschy.

İmirdik

Lathyrus aphaca L. var. *aphaca*

Botanik Bilgi

Sarılıcı, 5-50 cm boylanabilen tek yıllık bitkiler. Gövdeler kanatlı değil. Yaprak ipliksi tendrillere dönüşmüş, stipullar ovat. 1-2 çiçekli. Çiçekler 7-13 mm, parlak sarı. Meyveler 18-35 mm, tüsüz. Çiçeklenme Nisan-Mayıs (Davis 1970).

Kullanımı

Bazı *Lathyrus* türleri idrar söktürücü, idrar yolları iltihaplarını giderici, cinsel gücü arttırıcı, kuvvet verici, sarada yatıştırıcı, kuvvet verici olarak kullanılır. Tohumlarının uzun zaman ve çok miktarda yenmesi insanlarda lathyrismus ve fabismus denilen hastalıkları meydana getirir. Bu şekilde zehirlenmelerde sinir sistemi bozuklukları buna bağlı olarak adale zayıflığı ve felçler meydana gelir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Dik gövdeli, 15-60 cm büyüeyebilen, tek yıllık bir bitkidir. Alt yaprakları saplı, üst yaprakları sapsız olarak gövdeye bağlanır. Yapraklar kalpsizlanseolat şekillidir. Çiçekleri taşıyan eksen genişçe dallanmıştır ve çok çiçeklidir. Kanat oluşturan çanak yaprakları 10-15 mm, taç yaprakları ise 14-23 mm'dir ve pembe renktedir (Davis 1967).

Kullanımı

Kökler terletici, idrar ve safra söktürücü etkilere sahiptir. Bitki kaynatılıp süzülerek hazırlanan sıvıdan (dekoksilyon) günde iki bardak içilebilir (Baytop 1999).

İnek Otu

Vaccaria pyramidata Medik

İt Üzümü

Solanum nigrum L.

Botanik Bilgi

Tek yıllık 10-70 cm boyunda dik, açılı dalanmış bir bitkidir. Gövde hafif tüysüzden ince tüylüye; saplı ya da sapsız salgı tüyleri kuruduklarında siyahlaşır. Yapraklar 10x7 cm laminalı, ovattan ovat-baklavamsı, kaidede kamamsı, petiol dekur-rent şekillerde. Çiçekler (2-)5-10 adet çiçekli; pedüncül 15-30 mm meyva sapı pedüncülün yarısı kadar. Çanak yapraklar 2 mm loblu, kafif akut. Taç yapraklar 5-6 mm beyaz veya açık leylak renkli, meyvalar küçük siyah renklidir. Çakıllı alanlar, kumullar, tarım arazileri, akarsu ve yol kenarlarında 1-1500 m yüksekliklerde yayılış göstermektedir (Davis 1978).

Kullanımı

Bitki tanen, saponin ve gliko-alkaloitler taşımaktadır. Haricen ve dahilen yatıştırıcı ve ağrı kesici olarak kullanılmaktadır. Haricen ağrı kesici olarak infüzyon ile yaralar ve basur memeleri yıkanır veya taze yaprakların ezilmesi ile elde edilen lapa basur memelerinin üzerine konur. Aşırı kullanımı halinde bol terleme, halsizlik şeklinde zehirlenme belirtileri gösterir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Soğan zarlari, yoğun bir şekilde keçeleşmiş yünsü tüylerle kaplı. Yapraklar 3-5 adet, sarımsı, dik, lanseolat, undulat, dilat veya değil, 15-25 x 2.5-4 cm. Çiçeklerin dış kısımları kızıl veya açık kırmızıdan sarımtırağa farklı renklerde, kenarları sarı siyah lekeli, dar. Dıştaki periant parçaları 42-85 x 20-28 mm, ovate-eliptikten eliptiğe ve akuttan akuminata kadar değişik şekillerde; daha içteki parçalar ise 37-58 x 15-22 mm, daralır şekilde oboyattan obovat-oblonga kadar değişik şekillerde veya acute. Kültür formu olarak 550-1000 m yüksekliklerde yetiştirilmektedir (Davis 1967).

Kullanımı

Bazı Tulipa türlerinin HIV-1 virüsüne karşı koruyucu etki gösterdiği belirtilmektedir (Lee ve ark. 2010).

Kaba Lale

Tulipa agenensis DC.

Kanarya Otu

Solidago virgaurea L. subsp. *virgaurea*

Botanik Bilgi

Gövde (15-)25-100 cm, tüysüz veya kısa tüylü. Yapraklar eliptik, lanseolat veya oblanseolat, genellikle alt yüzeydeki ağsı damarlanmıştır. Bazal yapraklar 2-6 cm'lik petiyoller şeklinde daralmış uç kısımlar sivri, tam ya da kısmen serrat, hafif tüysüz veya her iki yüzeyde son kısımlarda tüylü; bazal yapraklar ise 3-4 x 0.75-1 cm' dir. Kapitula yaklaşık 5 parçalı. İnvolutrum 7mm uzunluğunda; fillariler kiremit dizilişli ve dıştakiler içtekilerden daha kısadır. Dilsî çiçekler 4-5(-6) mm ve (3-)5-8 adet; tüpsü çiçekler 4-5 mm ve 12 adettir. Akenler düz veya seyrek tüylü, 3-3.5 mm; papuslar 5-5.5 mm, kahverengimsi beyaz renkte (Davis 1975).

Kullanımı

Bitki idrar arttırıcı, gaz söktürücü ve antiseptik özelliklere sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

5-30 cm boylanabilen, dik, yarı dik veya yükselici gövdeli bitkilerdir. Yaprakları 5-30 mm, yumurtamsı, kenarlarındada veya yüzeyinde siyah salgı tüylüdür. Çanak yaprakları spatul şekilli, kenarlarda salgı tüylü, yüzeyleri tüysüz veya siyah salgı noktalıdır. Taç yapraklar sarıdır ve belirgin kırmızı damarları vardır. Çiçeklenme Mayıs-Ağustos arasında gerçekleşir. Kayalık veya steplerde 50-2400 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkinin çiçekli dalları dahilen antispazmotik, kabız yapıcı, yatıştırıcı ve kurt düşürücü özelliklere sahiptir. Haricen antiseptik ve yara iyi edici olarak kullanılır. Bilhassa yanık yaralarının tedavisinde çok etkilidir (Baytop 1999). Çiçekli dallar zeytinyağı içerisinde üç ay güneşte bekletilir, süzülen yağ yara ve yanık tedavisinde kullanılır.

Kantarón

Hypericum organifolium Willd.

Kaplan Otu

Doronicum orientale Hoffm.

Botanik Bilgi

Stolonlu çok yıllık 30-60 cm boylanabilen otsu bitkiler. Gövdeler dik, seyrek tüylü. Taban yapraklar yuvarlağımsı, birkaç adet, her iki yüzeyde tüylü. Gövde yaprakları sapsız, gövdeyi sarar şekilde bağlanır. Çiçek sapları salgı ve normal tüylü tek çiçek taşır. Çiçekler sarı. Çiçeklenme Mart-Temmuz, gölge- li çalılık ve ormanlarda, 50-1900 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Bitkinin taze kökleri kısırlığa karşı kullanılır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Karabaş lavanta çiçeği veya karabaş otu olarak bilinen bu tür 60 cm'ye kadar boylanan bir bitkidir. Yaprakları 2-3 cm boyunda, dar kenarları kıvrık, grimsi-yeşil renkte, alt ve üst yüzeyi aynı derecede tüylüdür. Koyu mor renkteki çiçekleri 4 köşeli başak şeklinde çiçek durumunda toplanmıştır (Davis 1982).

Kullanımı

İlaç sanayinde bazı karışımlara koku vermede kullanıldığı gibi sinir sistemi rahatsızlıkları, sivilce, astım, bronşit, saç dökülmesi, kadın hastalıkları, bazı cilt hastalıkları, akciğer hastalıkları, romatizma, tenya, öksürük ve baş dönmesine karşı kullanılan ilaçların bileşiminde de yer almaktadır. Parfümeri ve kozmetikte cilt temizleyici losyon ve koku verici olarak kullanılır (Baytop 1999).

Karabaş Otu

Lavandula stoechas L.

Karağan

Cistus creticus L.

Botanik Bilgi

1 m'ye kadar boylanabilen, basit tüylü ve genellikle yapışkan yapraklı çalılar. 3-15 mm uzunluğunda saplara sahip, yapraklar ovat - oblong şekillidir. Çiçekler pembe, dal uçlarında, 1-6 çiçekli. Makiliklerde bolca gözlenir. Çiçeklenme Mart-Haziran. 1-1000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Yapraklar rezin, uçucu yağ, ve tanen taşır. İnfüzyon halinde kabız, uyarıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılır (Baytop 1999). Bitkinin dalları ve yaprakları şeker hastalığı ve kan kesici olarak kullanılır (Polat ve Satıl 2012).

Botanik Bilgi

Bir yıllık, otsu, dik gövdeli, 45-70 cm uzunluğunda bitkilerdir. Gövdeleri üst kısımlarda dallanmış, uzun ve yumuşak tüylü olan bitkinin yaprakları lanseolat, 5-7 mm eninde ve tüylüdür. Çanak yapraklar tüpsü, taç yapraklardan daha uzun, belirgin damarlı ve tüylüdür. Çiçekler beyazımsı, mor-pembe renktedir. Çiçeklenme Nisan-Temmuz arasında gerçekleşir. Bitki, tarla içlerinde, 1-1750 metreler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Tohumları zehirlidir. 2-3 gramı insanlar için zararsızken 5 gramı öldürücü olabilir (Koz ve ark. 2010). Büzücü ve kanamayı durdurucu etkilere sahiptir. Balgam söktürür ve soğuk algınlığı şikayetlerini giderir. İdrar söktürür ve bağırsak kurtlarını düşürmeye yardımcı olur. Diş ağrılarını azaltır. Zehirli bir bitki olduğu için çayı içilmez (Altundağ ve Öztürk 2011). Haricen kullanılır. Taze yaprakları kanamayı durdurmak için kanamanın olduğu yere konur. Ayrıca, akne ve cilt hastalıklarına karşı da kullanılır.

Karamuk

Agrostemma githago L.

Kardelen

Galanthus fosteri L.

Botanik Bilgi

Çok yıllık, soğanlı, otsu bir bitkidir. Yaprakları mavimsi yeşil olan bitkinin çiçek eksenini 8-23 cm uzunluğunda, tek tek olan çiçekleri beyaz renkte, kokulu ve sarkık çan görünümündedir. Çiçeklenme Şubat-Nisan aylarında gerçekleşir. Kayalık bölgelerde, kireçtaşı kaya çatlaklarında, kayın ve meşe ormanı kenarlarında 800 ile 1700 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Kasları kuvvetlendirici özelliği bulunur. Halk, bu bitkiden kusturucu olarak da yararlanmaktadır. Ancak dahilen kullanımı sakıncalıdır. Haricen, çıbanları olgunlaştırıcı özelliğe sahiptir. Bitkinin yumrularından elde edilen galanthamin alkaloidi alzaymır (Alzheimer) hastalığına karşı kullanılmaktadır. Bitkinin çocuk felcine karşı etkisi de incelenmiş ve başarılı sonuçlar alınmıştır (Somers ve ark. 2010).

Botanik Bilgi

Yumrulu çok yıllık bitkilerdir. Gövdeleri 35-65 cm, yapraklar 2-3 tanedir. Yaprakların eni 4-12 (-20) mm'dir ve damarlar düzensizdir. Çiçek eksenini 3-7 (-14) çiçeklidir. Çiçekler koyu menekşe-mor, nadiren parlak leylak veya beyazımsı renktedir. Çiçeklenme Nisan-Ağustos aylarında görülür. Kireçtaşı alanlarda, bataklık alanlarda, alpin çayırda, 400-2900 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Bu cinse ait bitkilerin toprak üstü kısımları çay olarak soğuk algınlığı ve nezleye karşı kullanılır (Çakılcıoğlu ve ark. 2011). Yumrular afrodizyak ve kusturucu özelliğe sahiptir (Baytop 1999).

Karga Soğanı

***Gladiolus kotschyanus* Boiss.**

Katkatı Nergis

Narcissus tazetta L. subsp. *tazetta*

Botanik Bilgi

Soğanlı çok yıllık bitkiler. Yapraklar 20-75 cm x 5-14 mm. Çiçekleri taşıyan eksen 15-65 cm uzunluğunda. Çiçek sapları farklı uzunluklarda, en uzun 30-75 mm. Çiçekler beyaz veya sarı. Çiçek tacı sarı. Çiçeklenme Aralık-Mayıs. Çam ormanları, kayalık yüzeyler ve makiliklerde 1-850 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1988).

Kullanımı

Bitki zehirli alkaloidler taşır. Kusturucu ve ishal vericidir. Kurutulmuş çiçekler yatıştırıcı, müshil ve ateş düşürücü olarak kullanılır. Çiçeklerinden esans elde edilir (Baytop 1999). Bitkinin yaprak ve gövdeleri tümör hücrelerini öldürücü özelliğe sahiptir (Liu ve ark. 2006).

Botanik Bilgi

Ağaç veya çalı formundaki bitkiler. Yapraklar lanseolat şekilli, 6-25x1.5-2.5 mm. Olgun kozalaklar küremsi, yaklaşık 20 mm çapında, kırmızımsı-parlak kahverengi. Makiliklerde, meşeliklerde, 1800 m'ye kadar olan yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitkinin dal, gövde ve kök odununun kuru kuruya yakılması ile elde edilen katran insan ve hayvanlarda uyuz gibi bazı deri hastalıklarına karşı haricen kullanılır (Baytop 1999).

Katran Ardıcı

Juniperus oxycedrus L. subsp. *oxycedrus*

Katran Yoncası

Psoralea butiminosa L.

Botanik Bilgi

20-140 cm boylanabilen çok yıllık bitkiler. Bitki tüylü. Yaprakçıklar 3-5x1.5-2.5 cm, şeritsi-lanseolat. Çiçekler 7-30 adet küme oluşturur. Çiçekler 15-20 mm, mavi-menekşe. Çiçeklenme Nisan-Ağustos. Açık alanlarda, kireçtaşı kayalıklarda ve orman açıklıklarında 1-900 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Yaprakları ateş düşürücü, adet söktürücü ve yatıştırıcı özelliklere sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Sürünücü gövdeli, tek yıllık bitkiler. Yapraklar yuvarlağımsı, böbrek formunda veya kalpsi, derin veya yüzey-sel loblu. Çiçekler sarı (Davis 1972).

Kullanımı

Kavun vitaminler ve minareller bakımından zengindir. A,B,C vitaminleri, fosfor, brom, çinko, demir, potasyum, mağnezyum ve iyot içerir. Kavunda bulunan antioksidanlar strese karşı koruyucu etki göstermektedir (Rjai ve ark. 2007).

Kavun Çiçeği

Cucumis melo L.

Kayışak

Silene colorata Poiret

Botanik Bilgi

Yayı ve gevşek dallı, yatık durumdan yükselici gövdeye kadar değişik şekillerde, kısa yumuşak tüylüden beyazımsı tüylüye kadar değişik şekillerde gövdeye sahip tek yıllık bitkilerdir. Altta ki yapraklar saplı ve yumurtamsı-spatulat, üstteki yapraklar ise ters yumurtamsıdan doğrusala ve kısa yumuşak tüylüden tüysüze kadar değişik şekillerdedir. Çanak yapraklar 10-18 mm, yatık tüylü, meyva evresinde hafif şişkin. Taç yapraklar pembe veya beyazımsı. Antofor 5-8 mm'dir. Kapsül çanak yapraklar üzerinde yer almaktadır. Kıyılar, tarlalar, kayalık yamaçlar ve kumullarda 0-800 m yüksekliklerde yayılış göstermektedir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkinin yaprakları yara iyi edici olarak kullanılır (Altundağ ve Öztürk 2011). Bazı Silene türleri ise ekzamalara karşı haricen, bazıları ise idrar yolları rahatsızlıklarında dahilen çay olarak kullanılır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

40-120 cm boyunda, dik, genellikle dallanmamış gövdeli bitkiler. Gövdeler üst yoğun basık tüylü, alt kısımlar yoğun tüylü. Yapraklar 15-20 x 8-10 cm. Çiçek durumu uzun, yoğun, başak şeklinde. Çiçekler tek veya 2-4 tanesi birarada, kısa saplı. Çiçekler geniş çan şeklinde, beyaz renkli. Çiçeklenme Haziran-Temmuz. Kayalık yüzeylerde, 500-1800 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1977).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü özütü yara iyi edici ve ağrı kesici özelliklere sahiptir (Akkol ve ark. 2011). Ayrıca bitki antioksidan etkiye sahiptir (Hürkul & Güvenç 2011). Bitkinin toprak üstü kısmı mantar hastalıklarına karşı kullanılmaktadır.

Keçibiciği

Michauxia tchihatchewii Fisch. et Mey.

Keçiboğan

Calicotome villosa (Pioret) Link.

Botanik Bilgi

3 m'ye kadar boylanabilen dik gövdeli dikenli çalıdır. Yapraklar 3 parçacıklı, saplı, yaprakçıklar ters yumurtamsı, 5-15 mm, üstü tüysüz altı tüylüdür. Çiçekler erken baharda açar. Çiçekler yapraklardan önce gelişir. Çanak yapraklar birleşik, tüpsü beş dişlidir. Taç yapraklar sarı, tüysüz, 8-18 mm. Meyveler baklamsı ve yoğun tüylüdür. Çiçeklenme Mart-Haziran, Makiliklerde, kuru ve kayalıklı alanlarda, 1-900 m'ler arasında yayılış gösterir. Çit yapımında kullanılabilir (Davis 1969).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları tümör küçültücü, antioksidan etkilere sahiptir. Ayrıca bitki deride meydana gelen apselere ve mayasıla karşı kullanılır (Pistelli ve ark. 2003).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, birkaç dik gövdeli otsu bitkiler. Gövdeler altta basit üstte yoğun salgı tüylü. Yapraklar üçgenimsi ovat, 3-6 x 1-3 cm, basık tüylü alt yüzeyler sapsız salgı tüylü, kenarları dişli, tabanı kalpsi. Yaprak sapları 3-40 mm. Çiçekler gövde üzerinde küme oluşturur. Çiçek sarı-beyaz. Çiçeklenme Haziran-Temmuz. Çam ormanlarında, kayın ormanlarında ve meşeliklerde, 450-1650 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Nepeta türleri sancı kesici, idrar söktürücü, antiseptik, ateş düşürücü, antiastmatik ve antitusif ve antioksidan özelliklere sahiptir (Tepe ve ark. 2007).

Kedi Nanesi (1)

Nepeta flavida Hub.-Mor.

Kedi Nanesi (2)

Nepeta betonicifolia C.A. Meyer.

Botanik Bilgi

Çok yıllık, birkaç dik gövdeli, 25-65 cm uzunluğunda, kısa tüylü otsu bitkilerdir. Yapraklar dik, gövdeye basık, 1.5-4.5 x 0.5-3 cm, kalpsi, kenarları dişli, sapsız, seyrek tüylü ve birkaç sapsız salgı tüylüdür. Çiçekler, çiçek ekseninde yoğunlaşmış, başak şeklinde görülür, menekşe rengindedir. Çiçeklenme Haziran-Ağustos arasında gerçekleşir. Kireçtaşı yüzeylerde, çayırliklarda 1100-3100 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Kedi nanesi (*Nepeta*) türleri, ekzema ve benzeri cilt hastalıklarına karşı, diüretik ve bakteriyostatik etkilerinden dolayı kullanılmaktadır. Toprak üstü kısımları, midevi ve uyarıcı olarak kullanılmaktadır. Yine bazı türleri dezenfektan ve soğuk algınlıklarını tedavi edici olarak halk arasında kullanılmaktadır (Topçu ve ark. 1996).

Botanik Bilgi

İki veya çok yıllık, sert, batıcı tüylerle örtülü, otsu bitkilerdir. Gövdeleri çok dallı ve sarmal dizimli; gövde yaprakları basit, tam kenarlı ve lanset biçimlidir. Çiçekleri, pembe ve menekşe nadiren de beyaz, bileşik salkım tipinde çiçek durumları oluşturacak şekilde toplanmıştır (Davis 1978).

Kullanımı

Haricen yaraları iyileştirmede kullanılır. Kök kabuklarından hazırlanan merhem soyulur ve yaralara sarılarak kullanılır. Bazı türleri idrar arttırıcı ve balgam söktürücü özelliklere sahiptir. Çiçekleri mide ağrısı, solunum sistemi hastalıkları kas ve iskelet sistemi hastalıklarında kullanılır (Gürdal ve Kültür 2013).

Kesik Otu

Echium plantagineum L.

Kestere

Stachys rupestris Montbret et Aucher ex Bentham.

Botanik Bilgi

Yarıodunsu, çok yıllık, tabanda çok yapraklı otsu bitkiler. Çiçekli gövdeler 9-30 cm, seyrek tüylüden yoğun basit tüylü ve salgı tüylü. Taban yapraklar oblong-eliptik, 1-7 x 1-3.6 cm, kenarları kör dişli, tabanda kalpsi. Gövde yaprakları daha küçük, 1-2 çift, kısa saplı veya sapsız. Çiçek yaprakları çiçek kümelelerinden daha uzun. Çiçek kümeleri 6-10 çiçekli. Çiçekler sarı, beyaz, pembe. Çiçeklenme Nisan-Temmuz. Kireçtaşı kayalıklarda, çam ormanlarında ve ardıç ormanlarında, 200-2000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Stachys türlerinin çiçekli dalları veya yaprakları iştah açıcı midevi olarak kullanılmaktadır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

8-25 cm boylanabilen tek yıllık bitkilerdir. Gövdenin alt kısımlarında bulunan yapraklar oblong spatulat, orta yapraklar oblong, 12-23 x 2-5 mm, 3-5 damarlıdır. Çiçeklerin tabanında bulunan yaprakların kenarları genellikle salgı tüylüdür. Çanak yapraklar 9-12x1-2 mm, kenarları salgı tüylüdür. Taç yapraklar pembedir ve 18-27 mm'dir. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Terkedilmiş alanlarda, tepe kenarlarında, 1-1200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bazı keten (*Linum*) türlerinin kök ve yapraklarından elde edilen ariltetralin lignanların kanser tedavisinde kullanıldığı belirtilmektedir. Tohumları dahilen müshil etkiye sahiptir. Sindirim sistemi iltihapları ve tahrişlerine karşı koruyucu olarak kullanılır. Haricen lapa halinde öksürük kesme için göğüs üstüne konulur (Baytop 1999).

Keten

Linum pubescens Banks & Sol.

Kızhanım

Dianthus orientalis Adams

Botanik Bilgi

Tabanda odunsu, 15-40 cm boylana-bilen çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar şeritsi, 2-7x0.5-3 cm. Çiçekler genellikle tek. Brakteler 4-14 adet. Çanak yapraklar tüpsü. 17-21x2.5-3.5 mm. Taç yapraklar pembe, uçta derin parçalı ve üstü tüylü. Çiçeklenme Haziran-Eylül, kayalıklarda 500-3160 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkiden elde edilen saponinlerin antimikrobiyal etkiye sahip olduğu rapor edilmektedir (Abbasoğlu ve Öztürk 1995).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, 1-2 cm çapında soğanlı, özel kokulu ve otsu bitkiler. Gövdeler 20-50 cm uzunluğunda. Yapraklar genellikle 2 adet. Yapraklar 0.5-2 cm eninde şeritli. Çiçekler kurulu şemsiye şeklinde, çiçek sapları 1.5-3.5 cm. Mart-mayıs aylarında çiçeklenir, makilik alanlarda 1035 m'ye kadar yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Yabani soğan türleri yaygın bir şekilde bağıışıklık sistemini destekleyici olarak kullanılmaktadır. Ayrıca yumruları antibakteriyal, antifungal, antivürüs ve antioksidan etkilere sahiptir. Aynı zamanda yaşlanmaya bağlı gelişen hastalıkların tedavisinde ve kalp damar hastalıklarında ve karaciğer koruyucu olarak kullanılmaktadır. Soğanların direkt kullanılması hassas midelerde rahatsızlık oluşturabilir (Neccini ve ark. 2011). Çiçeklerinin gösterişli olması nedeni süs bitkisi olarak kullanılabilir.

Kokar Ot

Allium neapolitanum Cyr.

Köpekdili

Cynoglossum creticum Miller.

Botanik Bilgi

20-80 cm uzunluğunda, yoğun tüylü, dik gövdeli iki yıllık bir bitkidir. Yaprakları yoğun tüylü, grimsi, taban yaprakları saplı, ayası eliptik-lanseolattır. Alt yaprakları taban yapraklarına benzer ve sapsızdır. Çiçekleri pembe veya beyazımsı renktedir. Çiçeklenmesi Mart-Temmuz aylarında gerçekleşir. Deniz seviyesinden 1.000 m yüksekliklere kadar yayılış gösterir (Davis 1978).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımlarıyla yapılan farmakolojik çalışmalar bitkinin antitümör ve spazm çözücü etkilere sahip olduğu bilinen pirrolizidin alkaloidleri içerdiğini ortaya koymuştur (El-Shazly ve ark. 1996).

Botanik Bilgi

Büyük soğanları oldukça derinde olan çok yıllık bitkilerdir. 28-40x10-24 mm ölçülerindeki yaprakları çiçeklerden önce gözlenir. Çiçek eksenini 12-35 cm, çiçek sapları 5-13 mm'dir. Çiçekleri şemsiye şeklinde, 3-10 çiçekli, beyaz ve hoş kokuludur. Çiçeklenme Haziran-Ekim ayları arasında gerçekleşir. 1-5 m'ler arasında kumlu sahillerde yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Bitkinin yumruları ve yaprakları ishal yapıcı, akarisit (kene veya akarlar için kullanılan, öldürücü ilaçlar) ve antifungal (mantarların üremesine engel olan öldürücü ilaçlar) özelliklere sahiptir. Bitkinin içerdiği bazı alkaloidler kansere karşı etkilidir. Bunun yanında antiviral (virüslere karşı etkili), ağrı kesici ve kusturucu etkilere sahiptir (Berkov ve ark. 2004).

Kum Zambağı

Pancratium maritimum L.

Kuş İğdesi

Elaeagnus angustifolia L.

Botanik Bilgi

Ağaç veya çalı formunda olan, 7 m kadar boylanabilen dikenli bitkiler. Yapraklar 2-8 x 1-3 cm, alt yüzeyleri parlak tüylü. Çiçekler yapraklarla beraber gelişir. Çiçeklerin dış yüzeyi gümüş beyaz iç yüzleri sarı, 8-10 mm, kuvvetli kokulu. Meyveler eliptik-oblong. 10-20 x 6-12 mm, kırmızimsı kahverengi. Çiçeklenme Nisan-Haziran. Dere ve nehir kenarlarında 1-3000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bitkinin meyvelerinden elde edilen sulu özüt deride meydana gelen yaralanmaları hızlı bir şekilde iyileştirmektedir (Mehrabani Natanzi 2012).

Botanik Bilgi

1-2 veya daha fazla boylanabilen sürüncü çalılar. Gövdeler ve çiçek eksenini dikenli, yapraklar üçlü ve beşli yaprakçıklardan oluşmuş Yaprak yüzeyleri seyrek alt yüzeyleri ise yoğun tüylü. Stipullar geniş, şeritsi veya şeritli lansolat, kenarları seyrek salgı tüylü. Yaprak kenarları dişli. Çiçekli dallar daha az dikenli. Çiçekler daima seyrek dizilimli. Çiçeklenme Haziran-Aralık. Yaprak dökken ormanlarda, çalılıklarda, dere kenarlarında, 1-1400 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1972).

Kullanımı

Bitkinin meyve ve yaprakları şeker hastalığında ve basura karşı kullanılmaktadır (Çakılcıoğlu & Türkoğlu 2010). İshal ve karın ağrısında kullanılır. Yapılan bir çalışmada bitkinin köklerinin tümör nekrozu faktör (birçok hücre tipi tarafından salgılanan ve kanserli hücrelerin yıkımını sağlayan bir sitokin) özelliğine sahip olduğu ortaya konmuştur (Yeşilada ve ark. 1997).

Kuş Üzümü (Böğürtlen)

Rubus discolor Weihe & Nees

Kuşburnu

Rosa canina L.

Botanik Bilgi

1,5-3 m yükseklikte, dalları sarkık çalı görünümünde, dikenli, çalı formunda bir bitkidir. Yapraklar bileşik, 5-7 yaprakçıklıdır. Yaprakçıklar yeşil veya koyu yeşil renkli ve kenarları dişlidir. Çiçekler yalın kat, beyaz veya pembe renklidir. Orman açıklıkları, yol ve hendek kenarlarında yetişir (Baytop 1999).

Kullanımı

Meyveleri şeker, organik asitler, tanen, vitamin (A,B,C) taşımaktadır. Bilhassa C vitamini bakımından zengindir. Kabız ve kuvvet verici etkilere sahiptir (Can ve ark. 1992). Meyvelerinin eklem ağrılarında (osteoartrit) etkili olduğu bilinmektedir (Odd Warholm ve ark. 2003).

Botanik Bilgi

25-70 cm uzunluğunda kormuslu çok yıllık bitkiler. Yapraklar 4-5 mm, 8-12 mm eninde, damarlar düzensiz yerleşik. 6-12 çiçekli. Çiçekler parlak pembe, mor veya kırmızı. Çiçeklenme Şubat-Haziran. Kültür sahalarında, terk edilmiş yerlerde, kireçtaşı kayalıklarda 1-1650 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1988).

Kullanımı

Yumruları kusturucu ve afrodisyak olarak kullanılır (Baytop 1999).

Kuzgun Kılıcı

Gladiolus italicus Miller

Küçük Hatmi

Althaea hirsuta L.

Botanik Bilgi

Tek yıllık kaba tüylü bir bitkidir. Gövde alt yaprakları kalpsi veya yuvarlak, zayıf üç lopluk, yaprak kenarları dişli. Üst gövde yaprakları ise derin 3-5 lobludur. Çiçekler yaprak koltuklarından tek tek çıkarlar. Çiçekler mavi, pembe veya beyaz renklidir. Nisan-Haziran aylarında çiçeklenir (Davis 1967).

Kullanımı

Diğer *Althaea* türleri gibi kullanılabilir. Bitkinin kullanılan kısımları yaprakları, çiçekleridir. Yaprakları bitki çiçekliyken ve çiçekler tamamen açmadan toplanır ve gölgede kurutulur. Bütün bitki fazla miktarda müsilaj taşır. Yaprak ve çiçekleri haricen ve dahilen göğüs yumuşatıcı olarak kullanılır. Çiçekleri gölgede kurutulup çay gibi demlenince göğsü yumuşatır ve öksürüğe iyi gelir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Dallanmış gövdeli, 5-45 cm uzunluğunda, tek yıllık bitkidir. Yapraklar 5-9 çift linear oblong, basık veya uzun yaygın tüylü yaprakçıktan oluşur. Çiçekleri taşıyan eksen genellikle yapraklardan daha kısadır ve 2-5 çiçeklidir. Çiçekler pembe veya pembemsi-mavi renktedir. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Bitki, kayalıklar, terk edilmiş sahalar ve yol kenarlarında 800 m'ye kadar yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Bitkinin içerdiği bazı maddeler hem östrojen etkisi göstererek kadınlarda sekonder karakterlerin gelişimini sağlamakta hem de kanser hücrelerini öldürücü özellikler göstermektedir (Halabalaki ve ark. 2008).

Küçük Korunga

***Onobrychis caput-galli* L. Lam.**

Lohusa Otu

Aristolochia maurorum L.

Botanik Bilgi

Çok yıllık otsu bir bitkidir. Toprak altında silindirik gövdelere sahiptir. Toprak üstü gövdeler 15-40 cm boyunda basit ve diktir. Yaprakları mızrakı, 2,5-8 cm uzunluğunda, küt veya sivri uçludur. Kulak şeklinde çıkıntılara sahiptir. Çiçekler 2-8.5 cm, koyu kahverengi, bazen yeşil, dış kısmı tüsüzdür. Taç tüpü "U" şeklindedir. Dudak geniş yumurta şeklinde, içi kirli yeşil ve morumsu kahverengi benekli, boğaz kısmı tüylü, kulak şeklindeki çıkıntıları yuvarlak ve küt uçludur (Davis 1982).

Kullanımı

Kökleri adet getirici, idrar arttırıcı, müshil ve romatizma ağrılarını azaltıcı etkilere sahiptir. Bitki yılan ısırıklarına karşı panzehir olarak kullanılmaktadır. Bitkinin toprak üstü kısımları ise kansere karşı kullanılır. Toprak altı gövdeleri tanen, şekerler, uçucu yağ, rezin aristolohik asit ve az miktarda alkoloit taşımaktadır (Voloudakis-Baltatziz ve ark. 1992, Mongelli ve ark. 2000).

Botanik Bilgi

Sürünücü-tırmanıcı gövdeye sahip, 3 m kadar uzayabilen, çok yıllık otsu bitkiler. Yapraklar ok başı şeklinde, basit, stipülsüz, tüysüz veya çok az tüylü, kenarları dişsizdir. Çiçekler pembemsi veya morumsu beyaz huni şeklinde uzun saplıdır. Yaprak sapı 5 cm kadardır. Petaller birleşik, huni şeklinde, beyaz veya pembe renklidir. Meyva, kapsül şeklinde. Çiçeklenme Nisan-Eylül. 1-3050 m yüksekliklerde, steplerde, terkedilmiş sahalarda, yol kenarlarında, dere kenarlarında yayılış gösterir (Davis 1977).

Kullanımı

Köklerinden elde edilen reçine safra söktürücü ve müshil özelliği taşır. Bitkinin toprak üstü kısımları da aynı amaçla kullanılır. Taze olarak yendiğinde sindirim kolaylığı sağlar. Köklerde nişasta, şekerler ve etkili madde olarak rezin bulunmaktadır (Baytop 1999).

Mamıza (Tarla Sarmasığı)

Convolvulus arvensis L.

Maymun Orkidesi

Orchis simia Lam.

Botanik Bilgi

Yumrulu çok yıllık bitkilerdir. Çiçekleri taşıyan eksen yuvarlağımsı-koni şeklindedir. Uçtaki çiçekler diğerlerinden önce açar. Çanak yapraklar kül rengi-gri, dışta gül rengi noktalı veya damarlıdır. Taç yaprakların büyük parçası labellum, 15-20 mm, beyazımsı-pembe, üstü küçük morumsu papillalıdır. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Çayırli tepelerin kenarları, çalılıklar ve kalkerli topraklarda 1-1200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1988).

Kullanımı

Diğer salep yumruları ile benzer amaçlar için kullanılmaktadır. Tüberküloz, felç, mide rahatsızlıkları, göğüs ağrısı, artrit, gibi hastalıkların yanında sarılık, kolera, tümör ve basur tedavisinde kullanılmıştır (Hussain 2011).

Botanik Bilgi

12 metreye kadar boy, 80 santimetreye kadar çap yapabilen geniş tepeli bir ağaçtır. Mazi meşesinin yaprakları her zaman sonbaharda dökülmez. Fazla soğuk olmayan kışların sürdüğü yıllarda, yapraklarının dökülmesi ilkbahara kadar sürer (Baytop 1999).

Kullanımı

Mazi Arısı (*Cynips insana* (West.) Mayr)'nın dişisi yumurtalarını mazi meşesi'nin tomurcuklarına bırakır. Bırakılan yumurtaların etrafında ince zarlı, yağlı maddeler şeker ve proteince zengin bir beslenme tabakası gomalaklar (gal) oluşur. Dahilen kabız olarak bilhassa veteriner hekimliğinde kullanılmaktadır. Nadiren kan kesici olarak da kullanılır. Boya endüstrisinde ve derilerin tabaklanmasında kullanılır (Baytop 1999).

Mazi Meşesi

Quercus infectoria Olivier subsp. boissieri

Mersin

Myrtus communis L

Botanik Bilgi

1-5 m boylanan çalılar. Yapraklar tüksüz, derimsi, ovat-lanseolat, 2-5 cm, düz kenarlı kısa saplı ve aromatik. Çiçekler beyaz, 3 cm kadar. Meyveler 7-10 mm, mavimsi siyah. Çiçeklenme Haziran-Eylül. 1-550 m'ler arasında çam ormanlarında ve makiliklerde yayılış gösterir (Davis 1972).

Kullanımı

Yaprak ve meyveler kabız, mikrop öldürücü, iştah açıcı ve kan dindirici etkileri nedeniyle dahilen ve haricen kullanılır. Dahilen kabız, idrar yolları hastalıklarında mikrop öldürücü ve göğüs hastalıklarında antiseptik, haricen yara iyi edici olarak kullanılır. Yapraklar baharat olarak da bir öneme sahiptir. Uçucu yağı mirtenol, terpenler ve sineol taşımaktadır. Parfümeri sanayiinde önemli bir ilkel maddedir. Uçucu yağın yüksek miktarlarda kullanımı tehlikelidir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

İki veya çok yıllık tabanda kısmen odunsu bitkiler. Gövdeler dik, köşeli, üst veya orta kısımda dallanmış. Bitkinin leylak renginde ya da uçuk mavi renkli çiçekleri vardır. Yaprakları kalp biçiminde ve tüylüdür. Ülkemizde yaygın olarak bulunan bir türdür (Davis 1982).

Kullanımı

Halk arasında çay gibi demlenerek boğazdaki iltihaplanmalar, yorgunluk, sinir zafiyetine karşı kullanılır. Ayrıca bal ve sirke ile karıştırılarak ruhi depresyonlar, şiddetli soğuk algınlıkları ve bazı kadın hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. İshal kesici ve iştah arttırıcı olarak da faydalanılmaktadır. Çiçekli dallar veya yapraklar midevi, kabız, terlemeyi azaltıcı ve yatıştırıcı olarak kullanılır (Baytop 1999).

Misk Adaçayı

Salvia sclarea L.

Mor Adaçayı

Salvia pilifera Montbret & Aucher ex Bentham

Botanik Bilgi

90 cm boylanabilen çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövdelerin alt kısımları tüysüz, üstleri salgı tüylüdür. Yaprakları pinnat parçalı, uç parça 8x4 cm ve 1-2 çift yan segmentlidir. Çiçek kümeleri 2-8 çiçekli, çiçek yaprakları 20x10 mm ve çiçek sapları 8 mm'dir. Çanak yapraklar yaygın çan şeklinde, taç yapraklar mavi-mor renktedir. Çiçeklenme Mayıs-Haziran aylarında görülür. Kireçtaşı alanlarda, meşe çalılıklarında ve makiliklerde 200-2300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımlarından elde edilen özütün alzaymır (Alzheimer) hastalarında unutkanlığa sebep olan sinir tahribatına karşı etkili olduğu ortaya konmuştur (Orhan ve ark. 2012). Ayrıca bitkinin antibakteriyel ve antioksidan etkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Kelen ve Tepe 2008).

Botanik Bilgi

Dik, tüysüz, çok yıllık bitkiler. Gövdeler kanatsız, 20-40 cm. Alt yapraklar bir çift. Orta yapraklar dijitat, 35-90x1-7 mm, yaprakçıklar iki çift. Çiçek durumu sapı yapraklardan daha uzun, 3-10 cm. Çiçekler lavanta mavisi. Çiçeklenme Nisan-Mayıs. Çam ormanlarında, yaprak dökken ormanlarda, makiliklerde 400-1520 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Bazı *Lathyrus* türleri idrar söktürücü, idrar yolları iltihaplarını giderici, cinsel gücü arttırıcı, kuvvet verici, sarada yatıştırıcı, kuvvet verici olarak kullanılır. Tohumlarının uzun zaman ve çok miktarda yenmesi insanlarda lathyrismus ve fabismus denilen hastalıkları meydana getirir. Bu şekilde zehirlenmelerde sinir sistemi bozuklukları buna bağlı olarak adale zayıflığı ve felçler meydana gelir (Baytop 1999).

Mor Fiğ

Lathyrus spathulatus Cel.

Mor Geven

Astragalus schizopterus Boiss.

Botanik Bilgi

Küme oluşturan, gövdesiz, çok yıllık bitkilerdir. Yaprakları 8-20 cm'dir ve 7-15 çift yaprakçıktan oluşur. Çiçek ek-seni 7-15 cm'dir. Çiçekler 3-6x3-5 cm çapında küresel baş oluşturur. Çanak yapraklar 15-18 mm'dir. Taç yapraklar beyaz, uç kısımları ise mordur. Çiçek-lenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Çam ve meşeliklerde, tahrip edilmiş kısımlarda, 100-1150 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısmından elde edilen özüt antibakteriyel özelliklere sahiptir (Dığrak ve ark. 1999). Karaciğer koruyucu, kemoterapide bağışıklık sistemini güçlendirici etkiye sahiptir. Ayrıca kardiyovasküler hastalıklar ve diyabette kullanılmaktadır. İnterferonla yapılan tedavide *Astragalus*'ün sinerjik etki yaptığı gösterilmiştir (Sarıyar 2011).

Botanik Bilgi

20-40 cm boylanabilen, yumrulu, çok yıllık bitkilerdir. Taban yaprakları 4-6 adet, obovat-oblong, 8-12 x 1.5-3 cm ölçülerinde ve parlak yeşildir. Çiçekleri mor, mavi veya kırmızıdır. Çanak yapraklar küt, yandakiler yaygın veya kıvrıktır. Çiçeklenme Mayıs-Haziran aylarında gerçekleşir. Kozalaklı ormanların açıklıklarında veya kenarlarında, kayın ormanlarında ve meşe çalılıklarında 150-2400 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Diğer salep yumruları ile benzer kullanım alanlarına sahip olmakla beraber adet bozukluğu, kas ağrısı, hepatit, dispepsi, romatizma, astım, sıtma ve kulak ağrısına karşı kullanılır. Bitki müshil ve kusturucu özelliği ile de bilinir (Hussain 2011).

Mor Orkide

Orchis mascula (L.) L. subsp. *pinetorum*

Morca

Romulea ramiflora Ten. subsp. *ramiflora*

Botanik Bilgi

Soğanlı çok yıllık bitkiler. Yapraklar 3-6 adet, 6-30 cm x 1-1.5 mm. Çiçek akseni çiçeklenme döneminde 30 cm kadar uzayabilir, 1-4 çiçekli. Çiçekler koyu leylak, mavi. Çiçeklenme Mart-Nisan. Kumlu sahillerde, alüvyal sahalarda 1-150 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bitki antioksidan etkiye sahiptir. Bitkinin sahip olduğu fenolik bileşikler ağrı kesicisi, kardiovasküler hastalıklar, nörolojik hastalıklar ve kanser hastalıklarının tedavisinde etkilidir (Mammadov ve ark. 2011).

Botanik Bilgi

Bu tür 50 cm kadar boya erişebilen, tüylü, sarı çiçekli tek yıllık bir bitkidir. Gövde bazen oldukça kısa yoğun yapraklı, gövde yaprakları sapsız, dişli kenarlı, dişlerin ucu dikenli, damarlar beyaz, yumuşak ve soluk renklidir. Yol kenarları ve kurak sirtlarda yetişir. Çiçeklenme Mayıs-Haziran. Çalılıklarda, steplerde, yol kenarlarında 70-1580 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Tanen, acı madde ve uçucu yağ taşımaktadır. İştah açıcı, idrar arttırıcı, ateş ve tansiyon düşürücü ve yatıştırıcı etkilere sahiptir (Baytop 1999). Bitkinin toprak üstü kısımları böbrek taşı düşürücü, hemoroid ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır (Polat ve Satıl 2012).

Mübarek Dikenli

Cnicus benedictus L. var. *benedictus*

Mürdümük

Lathyrus sativus L.

Botanik Bilgi

Yarı tüysüz, yükselici gövdeli tek yıllık bitkiler. Gövdeler kanatlı. Orta ve üst yapraklardaki tendriller 3 parçalı, yaprakçıklar bir çift, 20-100x1.5-11 mm, saplar tek çiçekli. Çanak yapraklar 7-10 mm. Taç yapraklar mavi. Meyveler 25-33x9-12 mm. Çiçeklenme Nisan-Haziran. Tarlalarda 1-1520 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Bazı *Lathyrus* türleri idrar söktürücü, idrar yolları iltihaplarını giderici, cinsel gücü arttırıcı, kuvvet verici, sarada yatıştırıcı, kuvvet verici olarak kullanılır. Tohumlarının uzun zaman ve çok miktarda yenmesi insanlarda lathyrismus ve fabismus denilen hastalıkları meydana getirir. Bu şekilde zehirlenmelerde sinir sistemi bozuklukları buna bağlı olarak adele zayıflığı ve felçler meydana gelir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Su içerisinde büyüyen, rizomlu çok yıllık otsu bitkiler. Yaprak sapları 1-2 m, yaprak ayası geniş ve su üstünde yüzer, kalpsi. Çiçekler beyaz, kokulu. Çiçeklenme Mayıs-Eylül. Tatlı sulara 2000 m'ye kadar olan yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Çiçekler yatıştırıcı ve uyutucu özelliklere sahiptir (Baytop 1999).

Nilüfer

Nymphaea alba L.

Örümcek Orkidesi

Ophrys schulzei Bornm. & Fleischm.

Botanik Bilgi

Silindirik gövdeli, kökleri yumrulu, çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövdeler 25-65 cm arasındadır. Yapraklar 4-5 adettir. Çiçekler eksen üzerinde seyrek dizilimlidir ve 4-14 adettir. Çanak yaprakları pembe veya menekşe-pembe renktedir. Taç yaprakları küçüktür. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Kireçtaşı kayalıklarda, meşe ormanı açıklıklarında ve çalılıklarında, dağ çayırıklarında, 500-1500 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Salep yumruları farklı hastalıkların tedavisinde binlerce yıldır ilaç kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bu bitkiler tüberküloz, felç, mide rahatsızlıkları, göğüs ağrısı, artrit gibi hastalıkların yanında sarılık, kolera, tümör ve basur tedavisinde de kullanılmıştır (Hussain 2011).

Botanik Bilgi

1 m'ye kadar boylanabilen, basit tüylü ve genellikle yapışkan yapraklı allılar. 3-15 mm uzunluğunda saplara sahip, yapraklar ovat - oblong şekillidir. Çiçekler pembe, dal uçlarında, 1-6 iekli. Makiliklerde bolca gözlenir. Çiçeklenme Mart-Haziran. 1-1000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Yapraklar rezin, uçucu yağ, ve tanen taşır. İnfüzyon halinde kabız, uyarıcı ve balgam söktürücü olarak kullanılır (Baytop 1999). Bitkinin dalları ve yaprakları şeker hastalığı ve kan kesici olarak kullanılır (Polat ve Satıl 2012).

Pamukluk

Cistus salviifolius L.

Panzehir Otu

Cynanchum acutum L.

Botanik Bilgi

3 m kadar boylanabilen sarılıcı gövdeli bitkiler. Gövdeler altta kısımlarda tüysüz üstte hafif tüylü. Yapraklar tüysüz, yuvarlağımsıdan üçgenimsiye kadar değişken, 2.5-10 x 1.5-8 cm, yaprak sapları 1-7 cm. Çiçekler birkaç veya çok sayıda. Çiçek sapları 5-10 cm, tüylü. Çiçekler beyaz veya pembemsi. Çiçeklenme Haziran-Eylül. Tuzlu kumullar, kayalıklar, terkedilmiş sahalar, uçurumlar ve yol kenarlarında, 1-1500 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1977).

Kullanımı

Bitkinin yaprakları ağrı kesici ateş düşürücü, iltihap kurutucu ve antioksidan ve antidiabetik özelliklere sahiptir (Fawzy ve ark. 2008).

Botanik Bilgi

60 cm veya daha fazla uzunlukta, tüksüz, çok yıllık bitkilerdir. Alt yaprakları saplı, pedate, uç kısımları ise dişlidir. Gövde yaprakları alt yapraklara benzer fakat daha küçük ve sapsız olur. Brakteler üst yapraklara benzer. Çanak yapraklar yeşil, uç kısımları mor veya kahverengi-mor, meyveleri ise şişkindir (Davis 1965).

Kullanımı

Bileşiminde kalp kuvvetlendirici etkiye sahip hellebrin isimli bir heterozit vardır. Kalp hastalıklarında kalbi kuvvetlendirmek için ve diüretik olarak kullanılır. Halk hekimliğinde kusturucu ve müshil olarak da kullanılmaktadır (Tanker ve Bingöl 1984).

Patlangaç

Helleborus vesicarius Aucher

Peçek

Clematis vitalba L.

Botanik Bilgi

5-30 m boylanabilen odunsu sarılıcı bitkiler. Yapraklar gövde üzerinde karşılıklı dizilmiş, imparipinnat, yaprakçık kenarları düz veya geniş dişli. Seyrek tüylü veya tüsüz. Çiçekler çok sayıda, braktesiz, çiçek parçaları 9-11 mm, kremi beyaz. Çiçeklenme Haziran-Ağustos. Çalılıklarda ve ormanlarda, 1500 m'ye kadar yüksekliklerde yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Bazı *Clematis* türlerinden elde edilen özütlerin ağrı kesici, ateş düşürücü, antikanser idrar söktürücü ve karaciğer koruyucu özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir (Chawla ve ark. 2012)

Botanik Bilgi

1 m'ye kadar boylanabilen, tek yıllık, gövdesi sert tüylü bir bitkidir. Yaprakları oblong, düz veya dişlidir. Kapitulum 0.5-1.5 cm'dir. Çiçekleri mavimsi leylak rengindedir. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz ayları arasında gerçekleşir. Tarla kenarlarında, döküntü yerlerde, 120-1700 m yükseltiler arasında yayılış gösterir (Davis 1972).

Kullanımı

Tohumları protein ve sabit yağ taşır. Tohumları sıkılarak elde edilen ve Belemir adı verilen yağ zor kuruyan bir yağdır. Dericilikte, hayvanları yağlamakta ve bezir yağına karıştırılarak kullanılır. Tohumlarından elde edilen un bazı yörelerde lezzet vermesi için ekmeğine karıştırılır. Tohumlar ayrıca hayvan yemi olarak da kullanılır. Bazı Cephalaria türlerinin köklerinin kanser hücrelerini öldürücü özelliğe sahip olduğu da belirtilmektedir (Baytop 1999).

Pelemir

Cephalaria syriaca (L.) Schrader

Peygamber Çiçeği

Centaurea urvillei DC. subsp. *urvillei*

Botanik Bilgi

Kısa ömürlü çok yıllık veya tek yıllık bir bitkidir. Gövdeleri 5-30 cm uzunluğunda, basit veya tabana yakın dallanmış biçimdedir. Yapraklar lirat, az veya yoğun tüylüdür. İnvokrum 20-40 x 15-40 mm'dir. Oldukça değişken formlara sahip bir taksondur (Davis 1975).

Kullanımı

Bu cinse ait bazı türlerin toprak üstü kısımları çay olarak içilir. Bitki, ishal kesici, kuvvet verici, iştah açıcı ve göğüs yumuşatıcı etkilere sahiptir. Ayrıca saç kepeklenmesine karşı etkili olduğu bilinmektedir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Oldukça gürbüz boylanan ince bir bitkidir. Yapraklar dar, mızrağımsı. Çiçek kurulu başlangıçta piramit şeklinde daha sonra koniden yumurta formuna kadar değişik biçimdedir. Çiçekler küçük, pembe, kırmızımsı veya beyazımsı renklidir. Taç yapraklar, yumurta formu mızrağımsı ve miğfer şeklinde birleşmiştir. Dudak derin üç loplu olup, tabanda iki boyuna çıkıntılıdır. Dudağın her iki yan lobu yaklaşık orta lob kadar veya biraz daha kısadır. Mahmuz çok ince ve aşağıya doğru yönelmiştir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumruları diğer orkide türlerinin yumruları ile aynı amaçla kullanılır. 12 hafta yumrularını tüketen dişilerin yumurtalık ağırlıkları ve fetus sayısında bir artış gözlenmiştir. Tedavi edilen kadın yumurtalıkları histolojik kesitler kortikal ve modüler bölgeler içinde boş bir kan damarlarının olduğu bulunmuştur. Uzun süreli tedavi dişilerde doğurganlık ve gebelik ile ilgili çeşitli olumlu etkilere neden olmuştur (Khouri & Daradka 2012).

Peynir Çiçeği

Anacamptis pyramidalis (L.) L.C.M. Richard

Pisik Otu

Nepeta nuda L. subsp. *albiflora*

Botanik Bilgi

Çok yıllık, 20-90 cm boyunda, çok gövdeli otsu bitkiler. Gövdeler basit veya salgı tüylü, nadiren tüysüz. Yapraklar ovat-oblong, 1.5-5 x 1-2.5 cm, basık tüylü ve çok sayıda sapsız salgı tüylü. Çiçekler pembe-beyaz. Çiçeklenme Haziran-Ağustos. Kayalıklarda, Ardıç ve Çam ormanlarında 1100-2250 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Nepeta türleri, ekzema ve benzeri cilt hastalıklarına karşı, diüretik ve bakteriyostatik etkilerinden dolayı kullanılmaktadır. Toprak üstü kısımları, midevi ve uyarıcı olarak kullanılmaktadır. Yine bazı *Nepeta* türleri dezenfektan, soğuk algınlıklarını tedavi edici olarak halk arasında kullanılmaktadır (Topçu ve ark. 1996). Ayrıca *Nepeta* türleri sancı kesici, idrar söktürücü, antiseptik, ateş düşürücü, antiastmatik ve antitusif ve antioksidan özelliklere sahiptir (Tepe ve ark. 2007).

Botanik Bilgi

Tüysüz, 100 cm'ye kadar uzayabilen dik ve yapışkan gövdeli, donuk mavimsi yeşil renkte çok yıllık bitkilerdir. Taban yaprakları küçüktür ve çabucak solar. Gövdenin orta yaprakları hafifçe geniş veya büyük, dairemsi, kaidede kalpsi-ampleksikaul, mukronat, etli ve 10 mm'den daha geniştir. İnfloresans gevşek panikula. Çanak yapraklar 23-42 mm. Taç yapraklar beyazımsı, mor ya da yeşil, obovat veya dikdörtgenimsi obovat lobludur. Antofor 7-17 mm'dir. Yamaçlar, tepe kenarları ve çakıllı alanlarda 850-3100 m yüksekliklerde yayılış göstermektedir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkinin yaprakları yara iyi edici olarak kullanılır (Altundağ ve Öztürk 2011). Bazı *Silene* türleri ise ekzamalara karşı haricen, bazıları ise idrar yolları rahatsızlıklarında dahilen çay olarak kullanılır (Baytop 1999).

Puşkullu

Silene chlorifolia Sm.

Sakız Otu

Chondrilla juncea L.var. *juncea*

Botanik Bilgi

Tabanda odunsu, iki veya çok yıllık, 40-100 cm kadar boylanabilen otsu bir bitkidir. Gövdenin alt kısımları yoğun tüylü. Yapraklar \pm tüylü, taban yapraklar lanseolat-eliptik, kenarları düz, dişli veya derin parçalı. Gövde yaprakları daha küçük, genellikle şeritsi. Çiçekler koyu sarı renkli ve dalların ucunda küçük kapitulumlarda toplanmış. Çiçeklenme Temmuz-Eylül. Kayalıklı ve kumlu yüzeylerde, terkedilmiş sahalarda, 150-2700 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Bitkinin köklerinden elde edilen sakız, midevi olarak çiğnenir. Haricen yara iyi edici olarak kullanılır. Sakız elde etmek için ilkbaharda gövde toprak hizasından kesilir. Meydana gelen süt, bıçak ile kazınarak alınır. Sertleşmemesi için su içerisinde bekletilir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

20-50 cm boylanabilen yumrulu çok yıllık bitkiler. Gövdeler yapraklı. Çiçekler 3-8(-14) adet. Çanak yapraklar geniş, 12-16x5-9 mm, yaygın veya kıvrık, menkşe-pembe veya beyazımsı, yeşil orta damarlı. Çiçeklenme Mayıs-Haziran. Çayırılı kireçtaşı tepeler, makilikler, yol kenarları, ibreli ve yaprak döken ormanlarda, 1-750 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Bitkinin yumruları alkol kaynaklı gastritin tedavisinde, ateş düşürücü, ishal kesici, erkeklerde cinsel gücü arttırıcı olarak kullanılmıştır. Diğer salep türleri gibi tüberküloz, felç, mide rahatsızlıkları, göğüs ağrısı, artrit, gibi hastalıkların yanında sarılık, kolera, tömür ve basur tedavisinde kullanılmıştır (Hussain 2011).

Salep

Ophrys apifera Hudson

Salep Çiçeği

Ophrys phrygia Fleischm. et Bornm.

Botanik Bilgi

65 cm kadar boylanabilen çok yıllık bitkiler. Taban yapraklar 4-5 adet. Çiçekler 8'e kadar değişken sayıda. Çiçeklenme Nisan-Haziran. Makilikler, meşeliklerde ve kavalıklarda, kireçli topraklarda 1-1700 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Diğer sahlepl yumruları ile benzer kullanışa sahiptir. Yumrular nişasta, şekerler, azotlu maddeler ve glikomannan içerir. Cinsel arzuyu arttırıcı, kuvvet verici, çocuk ishallerini kesici özelliklere sahiptir. Ayrıca göğsü yumuşatıcı, kalbi kuvvetlendirici, basur şikayetlerini azaltıcı, adet düzenleyici ve mideyi rahatlatıcı özelliklere sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

20-40 cm boylanabilen, yumruları 2-3 dişli otsu bitkiler. Yapraklar dik, şeritsi-lanseolat. Çiçekler seyrek başak şeklinde. Brakteler ovaryum kadar. Çiçekler gülpembesi. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz. Çayırılıkıklarda, bataklıkıklarda, dere kenarlarında 900-2500 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumruları diğer orkide türleri ile aynı amaçla kullanılır.

Salep Otu

Dactylorhiza iberica (Bieb. Et Willd.) Soo

Sarı Çanak

Haplophyllum suaveolens (DC.) G. Don. var. *cilicicum*

Botanik Bilgi

15-30 cm boyunda otsu bitkiler. Yapraklar sapsız, nadiren yarı saplı, lanseolat, ovat şekilli, kenarları düz, tüylü veya tüysüz. Çiçekler biraraya gelerek küme oluşturur. Çanak yapraklar lanseolat-deltoid, taç yapraklar ovat-oblong. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz. Kireç taşı kayalıklarda, 800-1200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitki antibakteriyal ve antifungal etkiye sahiptir (Ulubelen ve Öztürk 2008).

Botanik Bilgi

Soğanlı, çok yıllık bitkilerdir. Soğanların dış kısmı zarımsı veya derimsi bir tabaka tarafından örtülmüştür. Çiçeklerle beraber gelişen yapraklar 3-5(-6) adet, 0.5-2.5 mm eninde ve çoğunlukla çiçeklerden daha uzundur. Çiçekler sarı, 1.5-3.5 x 0.5-1.1 cm, dışı bronz veya mor çizgilidir. Nadiren krem-beyaz renkte olurlar. Çiçeklenme Şubat-Nisan aylarında gerçekleşir. Çalılıklarda ve çam ormanı açıklıklarında, nemli çayrlarda 1-2200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

İskemik nöropatinin (optik sinirin bir bölümüne giden dolaşımın sekteye uğraması ile oluşan ani ve ağrısız görme kaybı) tedavisinde *Crocus*'lardan elde edilen crocin maddesinin etkili olabileceği belirtilmektedir (Qi ve ark. 2013). *Crocus* türlerinden elde edilen safranın alüminyum zehirlenmelerine karşı etkili olduğu ispatlanmıştır (Zi ve ark. 2012).

Sarı Çiğdem

Crocus chrysanthus (Herbert) Herbert

Sarı Geven

Astragalus angustiflorus C. Koch. subsp. amanus

Botanik Bilgi

Tabanda odunsu çok yıllık gövdesiz bitkilerdir. Yaprakların tamamı ve çiçek eksenini kökten çıkar. Yapraklar 15-35 cm, yaprakçıklar 10-28 mm, eliptik veya obovat şekillidir. Uçları sivri veya içe çökük olan ve 7-11 çiftten oluşan yaprakçıklar tüylü veya tüysüzdür. Çiçekleri taşıyan sap 0.5-2(-4) cm uzunluğundadır ve 4-8 çiçek taşır. Çanak yapraklar tüpsü, 12-14 mm, tüysüz veya uzun seyrek tüylüdür. Sarı taç yapraklar 22-28 mm, meyveler 25-35 mm'dir. Çiçeklenme Mayıs-Haziran aylarındadır (Davis 1970).

Kullanımı

Karaciğer koruyucu, kemoterapide bağışıklık sistemini güçlendirici, kardiyovasküler hastalıklar ve diyabette kullanılmaktadır. Bazı geven (*Astragalus*) kökleri triterpen saponinler ve asetil türevleri taşımaktadır. İnterferonla yapılan tedavide *Astragalus*'un sinerjik etki yaptığı gösterilmiştir (Sarıyar 2011).

Botanik Bilgi

10-110 cm boylanabilen otsu bitkiler. Yapraklar 5-35 mm, ovat, eliptik-linear, kısa saplı veya sapsız. Çanak yapraklar az siyah noktalı veya değil, taç yapraklar kenarda az siyah noktalı. Meyve, kırmızı-kahverenkli kapsül. Çiçeklenme Mayıs-Ağustos. Kuru habitatlarda veya suya yakın yerlerde 1-2500 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Dahilen sancı kesici, kabız, yatıştırıcı ve kurt düşürücü, haricen ise antiseptik ve yara iyi edici olarak kullanılır. Bilhassa yanık yaralarının tedavisinde çok etkilidir (Baytop 1999). Bitki menapoz ve nevrozda sakinleştirici etkilere sahiptir (Koçyiğit 2005).

Sarı Kantaron

Hypericum thymifolium Banks et Sol.

Sarı Yemlik

Scorzonera semicana DC.

Botanik Bilgi

45 cm boylanabilen, çok yıllık otsu bitkidir. Gövdeler silindirik ve dallanmıştır. Alt yapraklar basit, 12-40 x 0.8-2 cm, linear şekilli, kenarları dalgalı, seyrek tüylü veya tüsüzdür. Her bir gövde 1-4 çiçek kümelidir. Çiçekler sarı, kuruyunca morumsu renktedir. Çiçeklenme Mayıs-Haziran aylarında gerçekleşir. Çayırliklarda, 900-1700 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Bazı yemlik (*Scorzonera*) türleri antioksidan özelliğe sahiptir. Bu türün ağrılı uyarıyı azaltma veya durdurma etkisine sahip olduğu da belirtilmiştir. Bu türler çoğunlukla damar sertliği, yüksek tansiyon, romatizma, böbrek hastalıkları ve şeker hastalıklarında kullanılmaktadır (Bahadır ve ark. 2011).

Botanik Bilgi

1-2 m boylanabilen çok yıllık bitkiler. Yapraklar kışın yeşil, derimsi, her iki yüzeyde tüysüz, kenarları yünsü tüylü. Steril sürgünlerin yaprakları tabanda toplanmış, yaprak sapları 12-15 cm. Çiçekli sürgünlerin yaprakları daha küçük ve daha dar. En üstteki yapraklar kapitulları sarar. Çiçekler sarı. Çiçeklenme Haziran-Eylül. Çam ve meşe ormanlarında 150-1350 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Centaurea türlerinin çiçekli kafaları ateş düşürücü, idrar söktürücü, antimikrobiyal, safra söktürücü özelliklere sahiptir (Sarker ve ark. 2001).). Bunun yanında ishal kesici, kuvvet verici, iştah açıcı ve göğüs yumuşatıcı etkilere sahiptir. Haricen saç kepeklenmesine karşı kullanılır (Baytop 1999).

Sarıbaş

Centaurea ptosimopappa Hayek

Sedef Otu

Ruta chalepensis L.

Botanik Bilgi

Yarı odunsu, tüysüz, 18-40 cm uzunlukta çok yıllık bitkiler. Yapraklar parçalı. Çiçekler seyrek dizilimli, dallar tüysüz veya nadiren üst kısımları küçük salgı bezli. Çanak yapraklar tüysüz. Taç yapraklar sarı, uç kısımları ince parçalı. Çiçeklenme Mayıs-Haziran. Kireçtaşı kayalıklarda, yamaçlarda ve tarlalarda 1-300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitki ağrı kesici, ateş düşürücü ve sakinleştirici özelliklere sahiptir (Al said ve ark. 1990). Ayrıca bitkinin histeri, epilepsi, baş dönmesi, karın ağrısı, bağırsak solucanları, zehirlenmeler, baş ağrısı, anksiyete ve göz problemlerinde kullanıldığı belirtilmektedir (Gonzalez-Trujano ve ark. 2006).

Botanik Bilgi

Tek yıllık bitkilerdir. Bitkinin alt kısımları tüysüz üst kısımları yoğun salgı tüylüdür. Gövdeler dik, genellikle dallanmamış şekildedir ve 10-70 cm yüksekliğindedir. Yaprakları şeritsi, 3-9 cm, sapsız, dışliden derin parçalıya kadar değişken şekillidir. Çiçekleri pembe-beyaz renklidir (Davis 1977).

Kullanımı

Bitkiden elde edilen birkaç maddenin bazı mantar türlerinin gelişimini engellediği bilinmektedir. Bitkinin toprak üstü kısımlarından elde edilen özüt böcek öldürücü ve böceklerin beslenmesini engelleyici özelliklere sahiptir (Formisano ve ark. 2008).

Sıraca Otu

Bellardia trixago (L.) All.

Sıtma Otu

Eupatorium cannabinum L.

Botanik Bilgi

Gövdeleri ince tüylü, 1 m kadar boylanabilen bitkilerdir. Yaprak segmentleri lanseolat, 2.5-15x0.75-4 cm kenarları kaba dişlidir. İnvolutrum silindirik çansı, 4.5-6x2 mm'dir. Çiçekler pembe-si-mor renktedir. Çiçeklenme Temmuz-Ekim aylarında gerçekleşir. Nemli yerlerde, kayalar arasında, 1-1200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımlarından elde edilen bazı bileşikler iltihap kurutucu özelliğe sahiptir (Jung-Chen ve ark. 2011). Bu kısımlar ayrıca kusturucu, ateş düşürücü, müshil ve idrar söktürücü olarak da etkilidir. Bitki iskorbüt hastalığına karşı da kullanılmaktadır (Mirza ve ark. 2006). Bitkiden elde edilen seskioterpen laktonların kanserli hücrelerin bölünmesini durdurucu etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Worzenbag 1988).

Botanik Bilgi

Rizomlu, çok yıllık, 15-35 cm boyunda otsu bitkilerdir. Taban yaprakları uzun saplı, yaprak ayası yuvarlak, kenarları dişlidir. Yapraklar gövde üzerinde çapraz dizilir. Çanak yapraklar 5 adettir. Taç yaprakların iki tanesi kırmızı-karmin ve diğer üçünden büyüktür. Meyvenin gagası 25-38 mm'dir. Çiçeklenme Haziran-Temmuz aylarında gerçekleşir. 1200-1600 m'ler arasında, kayalık alanlarda yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkinin yaprakları antioksidan etkiye sahiptir. Yapraklardan elde edilen özüt sıtma tedavisinde kullanılır. Bu cinsin diğer türleri ile yapılan bir çalışmada bitkinin akut bronşite karşı etkili olduğu anlaşılmıştır (Matthys ve ark. 2003). Bitkinin çiçekleri ise kurt düşürücü olarak kullanılmaktadır (Baytop 1999).

Solucan Otu

Pelargonium endlicherianum Fenzl.

Sumak

Rhus coriaria L.

Botanik Bilgi

Sumak; 1 ile 3 metre boyunda, genç dalları kırmızıya çalan, tüylü, bileşik yapraklı ve daima yeşil yuvarlak tepeli ve sık dallı çalı görünüşünde bir ağaçtır. Taze sürgünleri yoğun olarak kahverengine çalan pamuk gibi tüylerle kaplıdır. Çiçekleri yeşilimsi beyaz renklidir. Çekirdekli sulu meyveleri 4 ile 6 milimetre çapında küre şekline benzer. Meyveler olgunlaştığında kırmızı renkli ve tadı ekşidir(Baytop 1999).

Kullanımı

Meyveleri baharat, olarak yaprakları ise hem boyarmadde hem de sepicilikte kullanılmaktadır. Sumak yapraklarının antiseptik, ishal ve kan kesici özellikleri ile ateş düşürücü özelliklerinden yararlanılarak enfüzyonu ilaç sanayiinde kullanılmaktadır. Kaba toz haline getirilen meyveler gıda sanayiinde baharat olarak değerlendirilmektedir. Damarları büzerek kanama durdurucu ve ateş düşürücü etkilere de sahiptir. Hazmı kolaylaştırır. İçinde bulunan tanen ile şeker hastalarındaki şekeri düşürür. İshali durdurur (Büyükgebiz, 2006, Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Bu tür, 15-20 cm yükselebilen, 4-6 lineer-eliptik yapraklı, çok yıllık, otsu bitkilerden oluşur. Çiçek eksenini 1-2 adet, 10-33 cm uzunluğunda ve 2-8 çiçeklidir. Çiçekler 6 parçalı, kuvvetli kokulu, açık veya koyu mavi renklidir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumruları haricen yumuşatıcı ve çıban açıcı olarak kullanılır. Bitkinin soğanı ezilip süte pişirilir ve elde edilen merhem çıban üzerine sürülür. Bitkinin tohumları eskiden iştah açıcı, sarılık ve belsoğukluğu tedavilerinde kullanılırdı (Baytop 1999).

Sümbül

Hyacinthus orientalis L.

Süsen

Iris germanica L.

Botanik Bilgi

Toprak altı gövdeleri yumrulaşmış, çok yıllık 60-120 cm boyunda bitkilerdir. Yaprakları kılıç şeklinde, 2.5-4.5 cm eninde ve şeritsi olup sonbahar veya kışın gelişir. Gövdeleri dallanmıştır ve 4-5 çiçeklidir. Çiçekler 6 parçalı, büyük ve mor renklidir. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Kayalıklı yerler ile tarla kenarları gibi kültür alanlarının çevresinde, 50-600 m yüksekliklere kadar gözlenir (Davis 1984).

Kullanımı

Almanya'da, selenyum ve *Iris germanica*'nın beraber kullanıldığı 1308 hasta üzerinde yapılan çalışmada bitkinin kanserli hücreleri azalttığı ve iyileşme sağladığı ortaya konmuştur (Schutz ve ark. 2011). Bitkinin kökleri ateş düşürücü özelliğe sahiptir. Kabuğu soyulmuş kökler idrar söktürücü ve safra söktürücü olarak da kullanılır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Sürünücü, etli gövdeli tek yıllık bitkiler. Tabandan dallanmış. Dallar 40 cm kadar. Yapraklar oraksı, 5-15 x 2.5-10 mm, kenarları düz. Kulakçıklar ipliksi. Salgı bezleri kırmızımsı kahverengi. Meyveler 4-5 mm. Çiçeklenme Haziran-Eylül. Kumlu sahillerde 1-900 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bitkinin öz suyundan elde edilen diterpen esterinin cilt kanseri tedavisinde etkili olduğu belirtilmektedir (Nambudiri 2013).

Sütleğen

Euphorbia peplus L. var. peplus

Taş Nanesi

Micromeria fruticosa (L.) Druce subsp. *barbata*

Botanik Bilgi

Bu tür 10-50 cm boylanabilen, çok yıllık otsu bir bitkidir. Tüm bitki tüylüdür. Yapraklar 5-10 mm, grimsi yeşil renkli, alttakiler oval biçimde, üsttekiler dar. Çiçekler beyazımsı mor. Kuvvetli nane kokulu ve baharlı lezzetli. Bitki genellikle taşlık yerlerde yetişir (Baytop 1999).

Kullanımı

Bitki çay halinde iştah açıcı, gaz söktürücü ve uyarıcı olarak kullanılır (Baytop 1999). Bitki karın ağrısı, ishal, kalp hastalıkları yüksek kan basıncı, soğuk algınlığı ve yaraların tedavisinde kullanılmaktadır (Shehab ve Abu-Gharbieh 2012).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, 1-2 cm çapında soğanlı otsu bitkiler. Gövdeler 25-90 cm uzunluğunda, yapraklar 2-5 adet, 2-8 mm eninde. Çiçek kurulu yarı küremsi, çiçek sapları eşit olmayan uzunlukta (Davis 1984).

Kullanımı

Allium neapolitanum'a benzer kullanım alanlarına sahiptir. Yumruları antibakteriyal, antifungal, antivirüs ve antioksidan etkilere sahiptir. Aynı zamanda yaşlanmaya bağlı gelişen hastalıkların tedavisinde ve kalp damar hastalıklarında ve karaciğer koruyucu olarak kullanılmaktadır. Soğanların direkt kullanılması hassas midelerde rahatsızlık oluşturabilir (Neccini ve ark. 2011). Genç yaprakları soğan yerine kullanılır. Haricen çıbanları olgunlaştırmada kullanılır.

Taş Sarımsağı

Allium scorodoprasum L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn.

Tavşan Kirazı

Ruscus aculeatus L.

Botanik Bilgi

Rizomlu (köklü), çok yıllık, herdem yeşil bitkilerdir. 20-50 cm boyunda, çalı görünümündeki bitki kışın yapraklarını dökmez. Gövdeleri az dallı, dallar çapraz dizilimli veya alt dalları üçlü halkasaldır. Yapraksı gövdelerin uç kısımları dikenli, yumurtamsı veya lanset şeklindedir. Meyveler küre biçiminde ve kırmızı renklidir. Çiçekleri küçüktür ve yapraksı gövdelerin ortasından çıkar (Davis 1984).

Kullanımı

Bitkinin kökleri idrar arttırıcı, kum dökücü, iştah açıcı, ateş düşürücü ve terletici etkilere sahiptir. Kaynatmadan ara ara ısıtılıp soğutulan çayı acı olduğundan tatlandırılarak içilmelidir (Baytop 1999). Bacaklarda ağrı, sızı, gece krampları şişme gibi kronik toplardamar zafiyetine karşı ve basura karşı oldukça etkili olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Sanchez ve ark. 2012).

Botanik Bilgi

8- 30 cm boylananbilen yumrulu çok yıllık bitkiler. Yapraklar oblong-dilsi, 10 tane kadar. Çiçekler başak oluşturur. Çiçekler kırmızımsı pembe, yeşilimsi beyaz. Çiçeklenme Mart-Nisan. Çam ormanı açıklıklarında ve makiliklerde 20-1300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Diğer salep yumruları ile benzer amaçlar için kullanılmaktadır. Tüberküloz, felç, mide rahatsızlıkları, göğüs ağrısı, artrit, gibi hastalıkların yanında sarılık, kolera, tömür ve basur tedavisinde kullanılmıştır (Hussain 2011).

Tavsantopuğu

Orchis morio L. subsp. *syriaca* Camus et al.

Tavuk Çiçeği

Sternbergia fischeriana (Herbert) Purp.

Botanik Bilgi

Yapraklar 4-7 adet, lorat, çiçeklerle aynı zamanda meydana gelen, yulaf veya kısmen omurgalı, 6-12 mm genişliğinde, donuk gri veya parlak yeşil. Skap çiçeklenme döneminde yaklaşık 3-15 cm boyunda. Brakteler 2.5-4.5 cm. Çiçekler genellikle açık sarı, kısır veya pediselde. Periant tüpü 3-5(-15) mm; segmentler oblanceolat, (i.5-)2-3,5(-4)x0. 5-0.8(4,3) cm. Filamentler 1-2 cm. Tohumlar geniş strofiollü (mikropil dibinde bulunan etli kısım). Makilik taşlık alanlar ve orman kenarlarında 1-1500 m yüksekliklerde yayılış göstermektedir (Davis 1984).

Kullanımı

Sternbergia türlerinden izole edilen alkaloidler arasında tedavi açısından en önemli olanlarından biri galantamin adlı Amaryllidaceae alkaloididir. Bu bileşik uzun süreli merkezi etki gösteren bir kompetitif kolinesteraz inhibitörü olup, Alzheimer hastalığı (AH) gibi kolinerjik ilişkili nörodejeneratif hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır (23,24). Ayrıca yüz nevraljisi gibi endikasyonlarda kullanılmak üzere de yine söz konusu ülkelerde pazarlanmaktadır (25).

Botanik Bilgi

Yatık veya yükselici gövdeli, sütlü, çok yıllık otsu bitkiler. Çiçekli gövdeler 10-25 cm, gövdeler kalınlaşmış depo köklerden kaynaklanırlar. Alt gövde yaprakları düz, 4-10 x 0.2-0.4 mm, şeritsi, sapsız. Herbir gövde 1(-3) kapitulum taşır. En uzun brakte 8-12 mm. Çiçekler sarı, tohumlar 4 mm, yoğun tüylü. Çiçeklenme Nisan-Mayıs. Meşe çalılıkları arasında, kireçtaşları üzerinde, serpantin topraklarda 1-1250 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1975).

Kullanımı

Bu cinse ait türler damar sertliği, tansiyon yüksekliğine karşı kullanılmaktadır (Baytop 1999). Bitki antioksidan özelliğe sahip olup, şeker hastalığına ve böbrek rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır (Bahadır ve ark. 2010).

Tekesakalı

Scorzonera kotschyi Boiss.

Temre Otu

Melissa officinalis L.

Botanik Bilgi

Çok yıllık otsular. Gövdeler 28- 95 cm, dik, dallanmış, yoğun veya seyrek salgı tüylü bazen uzun tüyler mevcut. Yapraklar genişçe ovat, rombik veya eliptik şekilli. Çiçeklerin altındaki yapraklar gövde yapraklarına benzer. Çiçek kümeleri 4-12'li, çanak yapraklar 6-10 mm, kısa salgı ve uzun tüylü. Çiçekler beyaz, parlak sarı bazen mavimsi, 9-14 mm. 1800 m'ye kadar olan yüksekliklerde gözlenir (Davis 1978).

Kullanımı

Genel rahatlatıcı özelliği ile stres kaynaklı uykusuzluk durumlarında ve bu nedenle karşılaşılan mide-bağırsak sistemi şikayetlerinde kullanılmaktadır. Bitkinin dekoksyonu dahilen kalp kuvvetlendirici, kalp ilacı ve damar açıcı olarak kullanılmaktadır. Yaprakları midevi, teskin edici, ferahlatıcı, soğuk algınlığını gidericidir. Aşırı heyecana ve baş ağrısına iyi gelir. Kuvvet vericidir. Tanen ve uçucu yağ taşımaktadır. Uçucu yağ içinde sitral, sitronellal, sitronelol ve linalol bulunmaktadır (Baytop, 1999; Bown, 1995).

Botanik Bilgi

15-45 cm boylanabilen yumrulu çok yıllık bitkiler. Yumrular yaklaşık 3 cm. Yapraklar 4-11 adet. Çiçekler genişçe çan şeklinde. Çiçekler 2.5-4 cm. Çiçeklenme Mart-Mayıs. Orman açıklıklarında 20-1000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Bitkinin yumruları iltihap kurutucu ve balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır (Wang ve ark. 2012). *Fritillaria* cinsinin yumrularından elde edilen özütün alzaymır hastalığının tedavisinde etkili olduğu tespit edilmiştir (Sevim ve ark. 2011). Diğer bir çalışmada bitkinin yumrularından elde edilen steroidale karakterli saponinlerin serviks kanser hücrelerini öldürücü özelliğe sahip olduğu ortaya konmuştur (Shen ve ark. 2012).

Ters Lale

Fritillaria acmopetala Boiss. subsp. *acmopetala*

Tespîh Ağacı

Styrax officinalis L.

Botanik Bilgi

5 m'ye kadar boylanabilen, kışın yapraklarını döken ağaççıklardır. Yaprakları kısa saplı, kenarları düz, alt yüzeyleri tüylüdür. 3-5 tanesi birarada bulunan beyaz renkli çiçekleri hoş kokuludur. Meyveleri 1.2-1.4 cm çapında, üzerleri sık tüylü ve 1-2 tohumludur. Tohum 8-12 mm çapında, küremsi, sert, parlak ve açık kahve renklidir (Baytop 1999).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımlarından elde edilen saponinlerin bitkilerde hastalık yapan bazı mantarlar üzerine etkili olduğu bilinmektedir. Bu özelliği ile biyolojik mücadelede kullanılabilir potansiyele sahiptir (Zehavi ve ark. 1986). Diğer bir çalışmada bitkinin yapraklarının antioksidan etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Proestos ve ark. 2006).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, büyük yumrulu bir bitkidir. Çiçekleri tek sarkık, pediselleri normalde uzun, meyve zamanı helezon biçimindedir. Sepalleri 5 loblu, korolla kısa tüplü (kırmızı pembe veya beyaz), 5 loblu ve loblar geriye kıvrık durumdadırlar. Bitki çoğunlukla orman alanları, ağaç altları, çalılıklar ve kayalık yamaçlarda, gölgeli ve yumuşak topraklı yerlerde, 0-2400 m arasındaki yüksekliklerde büyümesini tamamlar (Davis 1978).

Kullanımı

Bitkinin yumruları kusturucu, müshil ve uyarıcı etkilere sahiptir. Kuru yumrunun 0.5 gramı orta derecede ishal için uygun bir miktar olarak bilinmektedir. Bu dozdan daha fazla kullanım tehlikeli olabilir. Yumrularının ilginç bir kullanım alanı da tütün tarlalarında solucanlarla mücadeledir. Yumruların kaynatılması ile elde edilen sıvı tütün fidelerinin dibine dökülerek toprak altındaki solucanların yüzeye çıkması sağlanır (Baytop 1999).

Topalak

Cyclamen pseudibericum

Tukul Otu

Centaurium erythraea Rafn subsp. turcicum

Botanik Bilgi

Rozet yapraklı iki yıllık otsu bitkiler. Taban yapraklar obovat-elliptik, 3-7 damarlı, üst yapraklar şeritsi. Bu tür 5 -50 cm yükseklikte, gövde yaprakları karşılıklıdır. Çiçekler sapsız veya kısa saplı, çanak yapraklar 3-7 mm, taç yapraklar tüpsü. Çiçekler pembe (Davis 1977).

Kullanımı

Bitki uçucu yağ, rezin acı maddeler (glikozit) taşımaktadır. Taşıdığı acı maddeler nedeniyle, hazmı kolaylaştırıcı ve iştah açıcı özelliklere sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Çok yıllık soğanlı bitkilerdir. Çiçekleri taşıyan eksen dik, 4-15 cm'dir. Yapraklar 2-3 adet, nadiren çok, mavimsi yeşil renkte, tabanda dar, uçta geniştir. Yaprakların kenarları düzdür. Çiçek eksenini 2-5 veya daha çok sayıdadır. Çiçek parçaları 11-16 mm, içleri beyaz, dışı yeşil lekelidir. Meyve taşıyan saplar dik-yaygın, 10-30 mm'dir. Çiçeklenme Nisan-Temmuz aylarında gerçekleşir. Bitki, çimenliklerde, kayalık alanlarda 700-3000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1984).

Kullanımı

Yumruları kusturucu ve çıiban açıcı özelliğe sahiptir. Taze veya pişmiş yumru çıiban üzerine sarılır ve çıibanın olgunlaşıp açılması sağlanır (Baytop 1999). Bazı türlerinin yumrularından elde edilen özütün kanserli hücreleri öldürdüğü tespit edilmiştir (Mimaki ve ark. 1997). Yapılan diğer bir çalışmada ise bitkinin yumrularının ve yapraklarının kalp rahatsızlıklarında kullanılabilecek kardenolit glikozitleri taşıdığı belirtilmiştir (Ghannamy ve ark. 1987).

Tükürük Otu

Ornithogalum oligophyllum E.D. Clarke

Tüylü Adaçayı

Salvia tomentosa Miller.

Botanik Bilgi

Bir metre kadar boylanabilen yarı çalimsı bitkiler. Gövdeler dik, dört köşeli genellikle üst kısımlarda dallanmış, basit ve salgı tüylü. Yapraklar basit, oblongdan oavata kadar değişken formu, 2-11x0.8-5 cm. Nadiren yan segmentler mevcut, kenarları düz. Çiçek kümeleri 4-10 çiçekli, kümeler ayrı veya birleşik. Çiçekler leylak, mor veya beyaz. Çiçeklenme Nisan-Ağustos. Karaçam ve kızılçam ormanlarında, makiliklerde, 900-2000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Salvia cinsine ait bitkilerin uçucu yağları kozmetik sanayiinde uzun yıllardan beri kullanılmaktadır. Bunun yanında bitkinin toprak üstü kısımlarından elde edilen özütler ve uçucu yağlar antimikrobiyal ve antioksidan etkilere sahiptir. Bunun yanında sancı kesici, antiseptik ve kanamalarda damar büzücü özelliklere sahiptir (Tepe ve ark. 2005).

Botanik Bilgi

25 m'ye kadar uzayabilen piramit veya geniş yapraklı taca ve yayılmış dallara sahip ağaçlardır. Yapraklar 5-13 cm, geniş yumur-tamsı, hafif kalpsiden geniş kama şekline kadar değişik formlarda, 3-7 parçalı. Genç yapraklar alt yüzeyleri küçük tüylerle örtülü, tüysüz veya olgunlaştığında seyrek tüylü. Çiçek sapı 15-50 mm. Çiçek durumu 10-15 cm çapında; 12-15mm uzunluğunda 20-60 çiçekten oluşmuş. Çanak yapraklar deltoid, kenarları tüysüz. Meyvalar 12-18 mm hafif küremsi veya armut şeklinde. Başta Quercus olmak üzere yaprak dökten ormanlarda tek veya topluluk halinde 200-1800 m yüksekliklerde yayılış göstermektedir (Davis 1972).

Kullanımı

Sorbus meyvaları tanen, uçucu yağ, organik asitler yaprakları ise tanen taşır. Meyve ve yaprakları kabız olarak kullanılır. Bazı türlerin yaprakları şeker düşürücü etkiye sahiptir (Baytop 1999).

Üvez

Sorbus torminalis (L.) Crantz var. *pinnatifida* Boiss.

Vahvah Çiçeği

Sternbergia clusiana (Ker.-Gawl.) Ker.-Gawl. Ex Sprengel

Botanik Bilgi

Çiçeklenme döneminde yapraksız sonradan yapraklanan, soğanlı bir bitkidir. Yapraklar şeritsi 5-12 adettir. Ağustos-Ekim aylarında çiçek açar. Çiçekleri sapsız olup koyu sarı veya yeşilmsi renklerde olabilir. Çiçekler tek tek çıkar. Terkedilmiş tarlalarda, steplerde ve orman açıklıklarında gözlenir. Deniz seviyesinden 450-1700 m yüksekliğe kadar yayılış gösterir (Davis 1988).

Kullanımı

Kronik hastalıklarının tedavisinde balgam söktürücü, antimalaryal, antiviral, antitömür, iltihap kurutucu, antioksidan, antiparaziter ve terlemeyici önleyici etkilere sahip olduğu ortaya konmuştur. Daha da önemlisi lycorin maddesinin kanser hücrelerini öldürücü özelliğe sahip olduğu ortaya konmuştur (Çitoğlu ve ark. 2012).

Botanik Bilgi

Tüysüz, tek yıllık, 10-200 cm uzunlukta, sarılıcı gövdeli bitkilerdir. Yaprakçıkları 1-4 çifttir ve kenarları düz veya dişlidir. Kulakçıkları 1.5-8 cm uzunluğundadır. Ovat, tabanda gövdeyi saran yapılı, tendril dallanmıştır. Çiçek eksenini 1-3 çiçeklidir. Çiçekler 16-30 mm, leylak ve koyu kırmızımsı mor olmak üzere iki renklidir, meyvelerse 40-70 mm'dir. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. 1600 m'ye kadar olan yüksekliklerde, kayalık alanlarda, tarla kenarlarında ve çimenliklerde yetişir (Davis 1970).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları ve meyve kabukları antioksidan ve karaciğer koruyucu özelliklere sahiptir (Seida ve ark. 2011). Yapılan çalışmalar meyve kabuklarının mikrop öldürücü, antioksidan ve yüksek şekeri önleyici etkilere sahip olduğunu ortaya koymuştur (Taha ve ark. 2011).

Yaban Baklası

Pisum sativum L. subsp. elatius

Yaban Çöreği

Nigella orientalis L.

Botanik Bilgi

10-90 cm boylanabilen tüsüz otsu bitkiler. Gövdeler nadiren dallanmış. Yapraklar ipliksi parçalı. Çanak yapraklar sarı, taç yapraklar beyaz, küçük, uçta iki parçalı. Erkek organlar çok sayıda sarı. Dişi organlar 2-14. Çiçeklenme Nisan-Mayıs. Tarla kenarlarında, terk edilmiş sahalarda 1-900 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1965).

Kullanımı

Bitkinin tohumlarından elde edilen uçucu yağ kanser hücrelerini yok edici özelliğe sahiptir (Edris 2009).

Botanik Bilgi

Çok yıllık 30-70 cm boylanabilen otsu bitkiler. Yapraklar şeritsi. Brakteler sert, çiçeklerden daha kısa, ovat, tabanda kalpsi. Brakteoller 4 adet. Çanak yapraklar tüpsü, 16-20 mm. Taç yapraklar pembe-kırmızı, uçları dişli ve tüylü. Çiçeklenme Mayıs-Eylül. Volkanik ve kireçtaşı kayalıklarda, stepde 400-2300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkiden elde edilen saponinlerin antimikrobiyal etkiye sahip olduğu rapor edilmektedir (Abbasoğlu ve Öztürk 1995).

Yaban Karanfili

Dianthus calocephalus Boiss.

Yaban Kekik'i

Origanum syriacum L.

Botanik Bilgi

90 cm boylanabilen, yoğun tüylü, yarıçalımsı bitkiler. Herbir gövde 10 dallı. Yapraklar saplı veya sapsız, ovat, 5-35x4-23 mm, kenarları düz veya ince dişli. Çiçekler kısa ve yoğun başaklar oluşturur. Çiçeklenme Mayıs-Eylül. Kalırlı kayalıklarda 200-2700 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Origanum türleri antioksidan, terletici, idrar arttırıcı, gaz söktürücü, midevi, salgı arttırıcı, adet söktürücü, sinirsel baş ağrılarında etkili olduğu bilinmektedir (Koçyiğit 2005).

Botanik Bilgi

Çok yıllık, taban kısmı odunsu, 2 metre kadar boylanabilen, tüylü veya tüysüz tırmanıcı bitkinin yaprakları saplı, ovat şekilli, tabanı kalpsi, 3-12x2-6 cm'dir. Çanak yapraklar 2-3 mm olan bitkinin dişleri üçgenimsidir. Salkım şeklindeki çiçekler mor renkli, 10-15 mm'dir. Bitki gölgelik ve sulak yerlerde, çit kenarlarında, 1-2300 m'ler arasında yetişir (Davis 1978).

Kullanımı

Bitki gliko-alkaloitler taşımaktadır. Bitkinin gövde ve yaprakları, idrar arttırıcı, hafif uyutucu, ağrı kesici, terletici, balgam söktürücü ve hafif müshil etkilere sahiptir. Dikkatli kullanılması gereken bir bitkidir. Yaprakları ekzamaya karşı haricen kullanılabilir (Baytop 1999).

Yaban Yasemini

Solanum dulcamara L.

Yabani Karanfil

Dianthus zonatus Fenzl. var. *aristatus*

Botanik Bilgi

7-30 cm boylanabilen çok yıllık otsu bitkilerdir. Şeritsi yaprakları 25-80 x 0.4-2 mm'dir. Gövdeler dallanmış, çiçek sapları yaklaşık 5 cm'dir. Brakteoller 4-6(-8) adettir ve çanak yaprakların yarı uzunluğuna eşittir. Çanak yapraklar 13-19 mm, yarı silindirik, yeşil, uç kısımları ise morumsudur. Taç yapraklar pembe, kenarları dişli ve koyu halkalıdır. Çiçeklenme Nisan-Eylül aylarında gerçekleşir. Kayalıklarda ve steplerde 1100-1600 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bazı *Dianthus* türleri balgam söktürücü veya öksürük kesici olarak kullanılır (Baytop 1999). Halk arasında soğuk algınlığı, grip gibi rahatsızlıklara karşı kullanılır. Bazı türlerinin kökleri çay halinde, yatıştırıcı, terletici, idrar arttırıcı ve kalp kuvvetlendirici olarak kullanılır.

Botanik Bilgi

Çok yıllık, rizomlu, dallanmış dik gövdeli bitkiler. Gövdeler 20-210 cm, yoğun tüylü. Yapraklar lanseoat-oblong, 2-12 x 0.8-2.5 cm, yoğun tüylü, kenarları dişli, sapsız. Çiçek durumu salgı ve basit tüylü. Çiçeklerler pembe, 8-20 mm. Çiçeklenme Temmuz-Eylül. Bataklıklarda ve dere kenarları 1-2300 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1972).

Kullanımı

Yaprak ve kökleri kabız yapıcı özelliğe sahiptir (Baytop 1999). Bitkiden elde edilen özütün prostat kanserini önleyici özelliğe sahip olduğu ispatlanmıştır (Stolarczyk 2013).

Yakı Otu

Epilobium hirsutum L.

Yapışkan Otu (1)

Silene aegyptiaca (L.) L. fil. subsp. *aegyptiaca*

Botanik Bilgi

Tek yıllık, dik veya yükselici gövdeli, 7-30 cm yükselebilen bitkiler. Gövdelerin alt kısımları basit tüylü, üst kısımları yapışkan salgı tüylü. Alt yapraklar saplı, ovat-oblong, tüylü veya tüysüz. Çiçekler seyrek dizilimli. Birleşik çatalı dallanmış. 9 veya daha çok çiçekli. Çanak yapraklar birleşik, 13-18 mm, morumsu, yoğun salgı tüylü. Taç yapraklar pembe. Çiçeklenme Şubat-Mayıs. Yol kenarlarında, bahçe altlarında, 1-2000 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkinin yaprakları yara iyi edici olarak kullanılır (Altundağ ve Öztürk 2011). Bazı *Silene* türleri ise ekzamalara karşı haricen, bazıları ise idrar yolları rahatsızlıklarında dahilen çay olarak kullanılır (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Tek yıllık, tabandan dallanmış, 25-40 cm uzunlukta, uzun basit ve kısa salgı tüylü bitkilerdir. En alttaki ve üstteki yapraklar tek yaprakçıklı, diğer yapraklar üç yaprakçıklı, yaprakçıklar ovat-oblongtur. Parlak sarı, kırmızı damarlı çiçekler yapraklı bir eksen üzerinde bulunur. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz aylarında gerçekleşir. Bitki, makiliklerde ve taşlı alanlarda, 900 m yüksekliğe kadar yayılış gösterir (Davis 1970).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısmı idrar söktürücü, mikrop öldürücü özelliklere sahiptir. Bu çinse ait bazı türler ateş düşürücü, antifungal, iltihap kurutucu ve mikrop öldürücü olarak kullanılır (Erdemgil ve ark. 2002).

Yapışkan Otu (2)

Ononis viscosa L.

Yara Otu

Prunella vulgaris L.

Botanik Bilgi

6-40 cm boyunda, dik veya yükselici gövdeli bitkilerdir. En üst yapraklar hariç yaprakları saplı, ovat-oblong, kenarları düz veya hafif dişli, bazen tüysü parçalı, tüsüz veya hafif tüylüdür. Çiçek yaprakları kırmızımsı ve siyahımsı-mor renktedir ve kenarları uzun tüylüdür. Çiçeklerse koyu menekşe veya lavanta mavisi rengindedir. Çiçeklenme Mayıs-Eylül aylarında gerçekleşir. Tarlalarda, yol kenarlarında, nemli çayırarda 2900 m yüksekliğe kadar yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımlarından hazırlanan özüt, bağışıklık sisteminin zayıfladığı durumlarda etkin hale geçen uçuk virüse karşı etkilidir (Nolkember ve ark. 2006). Bitkiden izole edilen tripenlerin iltihap kurutucu ve anti-alerjik etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Ryu ve ark. 2000).

Botanik Bilgi

Hafif çalimsı formda, 15-25 cm boyunda dik veya yükselici gövdeye ve odunsu rizomlara sahip bitkilerdir. Steril sürgünlerin yaprakları ve çiçekli gövdelerin bazal yaprakları (1-)2-5 x 0.5-1.75 cm, yumurtamsı veya geniş eliptik, öncül yaprak parçaları 10-25(-30)- adet 0.9 cm'ê kadar uzunlukta, 3-12 parçalı loblu, oblanseolat, akut veya uçta obtus, gümüş-be-yaz tüylerle kaplı; gövde yaprakları daha küçük, Dilsî çiçekler 1-4(-5) x 1.5-2 mm, uçta 3 loblu, 12-15(-20) adet, sarî renkte. Tüpsü çiçekler 2.75-3 mm. Akenler 5-8- yollu, grim-sî kahverengi, 2-2.5 mm; Kalkerli kayalar ve yamaçlarda, 1500-2500 m yüksekliklerde yayılış göstermektedir (Davis 1975).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımları antioksidatif etkilere sahiptir (Tepe ve Sökmen 2007). Ayrıca bitkinin toprak üstü kısımlarından elde edilen uçucu yağın bakteri öldürücü özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir (Polatoğlu ve ark. 2010).

Yavşan

Tanacetum densum (Lab.) Schultz Bip. subsp. *amani*

Yaygın Adaçayı

Salvia recognita Fisch. & Mey.

Botanik Bilgi

40-90 cm boylanabilen çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövdeler dört köşeli olup üst kısımlarda dallanmıştır ve salgı tüylüdür. Yaprakları pinnat parçalı, nadiren basit, kenarları dişlidir. Çiçek sapları 3-5 mm, çanak yaprakları 12-18 mm, uç kısımları sivri ve salgı tüylüdür. 35-40 mm ölçülerindeki taç yaprakları leylak-pembe renktedir. Çiçeklenme Mayıs-Ağustos aylarında gerçekleşir. Kireçtaşı kayalıklarda ve steplerde, 900-2200 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1982).

Kullanımı

Bitkinin toprak üstü kısımlarından elde edilen uçucu yağ antimikrobiyal ve antifungal (mantarların üremesine engel olan öldürücü ilaçlar) etkilere (Tabanca ve ark. 2006), yine toprak üstü kısımlarından elde edilen özütün ise antioksidan etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Janicsak 2010).

Botanik Bilgi

İki yıllık, 10-80 cm uzunluğunda seyrek tüylüden tüysüz formlara kadar değişik şekillerdeki bitkilerdir. Yapraklar doğrusal. Çiçek sapı kapitula altında şişkindir. Fillariler (5-)6-8 adet mızraksı, daralmış durumda, çiçek kapitulularında 2.5-4 cm, meyva kapitulularında 4-8 cm ve genellikle çiçeklerden daha uzun. Çiçekler soluk leylaktan koyu menekşeye kadar değişik renklerde. Akenler 18-45 mm, devetüyü renkli, gagalı. Papuslar 20-35 mm, soluk grimsi kahverengi, seyrek tüylü. Kayalık yamaçlarda, makiliklerde, yol kenarlarında ve tarlalarda 1-2300 m yüksekliklerde yayılış göstermektedir (Davis 1975).

Kullanımı

Bitkinin yaprakları antioksidan ve antibakteriyal özelliğe sahiptir (Tabaraki ve ark. 2013). Bu cinse ait türlerin kök ve yaprakları sebze olarak tüketilir (Baytop 1999).

Yemlik

Tragopogon longirostris Bisch. ex Schultz Bip. var. *longirostris*

Yer Karanfili

Dianthus strictus Banks et Sol. var. *strictus*

Botanik Bilgi

12-75 cm boylanabilen çok yıllık otsu bitkiler. Alt yapraklar şeritsi, 1-2.5 mm eninde. Çanak yapraklar tüpsü, 8-15x2.5-5 mm. Taç yapraklar pembe, uçta dişli ve tüylü. Çiçeklenme Mayıs-Temmuz. Terkedilmiş sahalarda ve kayalıklarda 1-450 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1967).

Kullanımı

Bitkiden elde edilen saponinlerin antimikrobiyal etkiye sahip olduğu rapor edilmektedir (Abbasoğlu ve Öztürk 1995).

Botanik Bilgi

Yumrulu, çok yıllık otsu bitkilerdir. Gövdeleri 10-36 cm olan bitkinin yaprakları 5-16 adet, alt yaprakları çapraz veya karşılıklı dizilimli, çiçeklerin tabanındaki yapraklar üçlüdür. Çiçekler 1(-3) adet, dar çan şeklinde, dışı puslu yeşil, içi sarımsıdır. Çiçeklenme Nisan-Mayıs aylarında gerçekleşir. Yaprak dökme meşe ormanlarında ve makiliklerde 500-1600 m'ler arasında yayılış gösterir (Davis 1988).

Kullanımı

Bitkinin yumruları iltihap kurutucu ve balgam söktürücü olarak kullanılmaktadır. Fritillaria cinsinin yumrularından elde edilen özütün alzaymır (Alzheimer) hastalığının tedavisinde etkili olduğu tespit edilmiştir (Sevim ve ark. 2011). Diğer bir çalışmada bitkinin yumrularından elde edilen steroidal karakterli saponinlerin serviks kanser hücrelerini öldürücü özelliğe sahip olduğu ortaya konmuştur (Shen ve ark. 2012).

Yeşil Ters Lale

Fritillaria alfredae Post subsp. *glaucoviridis*

Yoğurt Çiçeği

Anemone blanda Schott Et Kotschy

Botanik Bilgi

7-25 cm boylanabilen, çok yıllık, tuberli kök yapısına sahip, otsu bir türdür. Yapraklar üç parçalı, parçalar derin loblu bir yapıya sahiptir. Çiçekler saplar üzerinde tek bulunur, çiçek parçaları 12-15 adet, genellikle mavi nadiren pembe renklidir. Çiçekler Mart Nisan aylarında açar. Kayalıklarda ve çalılıklarda 150-2600 m yüksekliklerde gözlenir (Davis 1965).

Kullanımı

Yumruları romatizmal ağrıların giderilmesinde kullanılır. Bitki taze iken zehirlidir, kurutulduktan sonra zehir kaybolur. İyice kıyılmış bitki zeytinyağı ile karıştırılıp iltihaplı yaralara sürülürse iyileşme hızlanır (Gürdal ve Kültür 2013). Çiçekli dallar balgam söktürücü ve idrar arttırıcı özelliğe sahiptir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

10-40 cm boyunda küçük çalılardır. Çiçekli gövdeler yükselici veya dik; basit bazen de çok dallı. Çiçekli sürgünlerin yaprakları basit, tam kenarlı, doğrusaldır. Brakteoller 1-1.5 mm'lik uzun kırıksı tüylere sahip. Kaliks 4-6 mm boyunda, iki loblu, tüpsü, basıktır. Korolla mor veya pembe renkte ve guddelidir. Ülkemizin Orta ve Doğu Anadolu dışındaki bölgelerinde kireçli kayalık yerlerde, steplerde, maki ve frigana toplulukları arasında 1-1100 m yüksekliklerde yayılış göstermektedir (Davis 1982).

Kullanımı

Kekiklerin çiçekli dal ve yaprakları halk arasında çay gibi demlenerek içilmek suretiyle kan dolaşımını düzenleyici, rahatlatıcı etkisinden faydalanılmaktadır. Ayrıca, kansızlık, boğmaca, kellik, diş ve mide ağrılarında, uyuz nefes kokması, lumbago, barsak parazitlerinin ve gazlarının giderilmesinde, romatizma ile bazı kadın hastalıklarında tedavi amacıyla kullanılmaktadır.

Zahter

Thymbra spicata L. var. *spicata*

Zakkum

Nerium oleander L.

Botanik Bilgi

6 m'ye kadar boylanabilen çalılardır. Yaprakları genellikle çevresel dizilimli, dar elliptik, kısa saplı, 6-30 x 1-3 cm boyutlarında, derimsi, belirgin orta damarlı ve çok sayıda ince ve paralel yan damarlıdır. Kaliks 5-7 mm boyundadır. Korolla pembe, beyaz, nadiren de kırmızı renklidir. Akarsu kenarları, dere yatakları gibi nemli yerlerde, deniz seviyesinden 800 m'ye kadar yüksekliklerde yetişir (Davis 1978).

Kullanımı

Çiçekleri kaynatılarak hazırlanan sıvı haricen egzama tedavisinde kullanılır. Çiçeklerin zeytin yağında bir ay bekletilmesiyle oluşan sıvı ise haricen romatizmada kullanılır. Yapılan çalışmalarda bitkinin kalp hızını, kasılığını, kan akışını arttırıcı özelliklere sahip olduğu ortaya konmuştur. Dahili kullanımlarda doz aşımaları öldürücü olabilir (Baytop 1999).

Botanik Bilgi

Yarıçalımsı, yapoşkan salgılı, kokulu çok yıllık, 1-2 m boylanabilen bitkiler. Yapraklar lanseolat, 2-9 x 0.3-2 cm, kenarları düz veya dişli. Kapitula çok sayıda. Çiçekler sarı. Çiçeklenme Haziran-Aralık. Tepe kenarlarında, atık yerlerde, yol kenarlarında 1-800 m'lerde yayılış gösterir (Davis 1975).

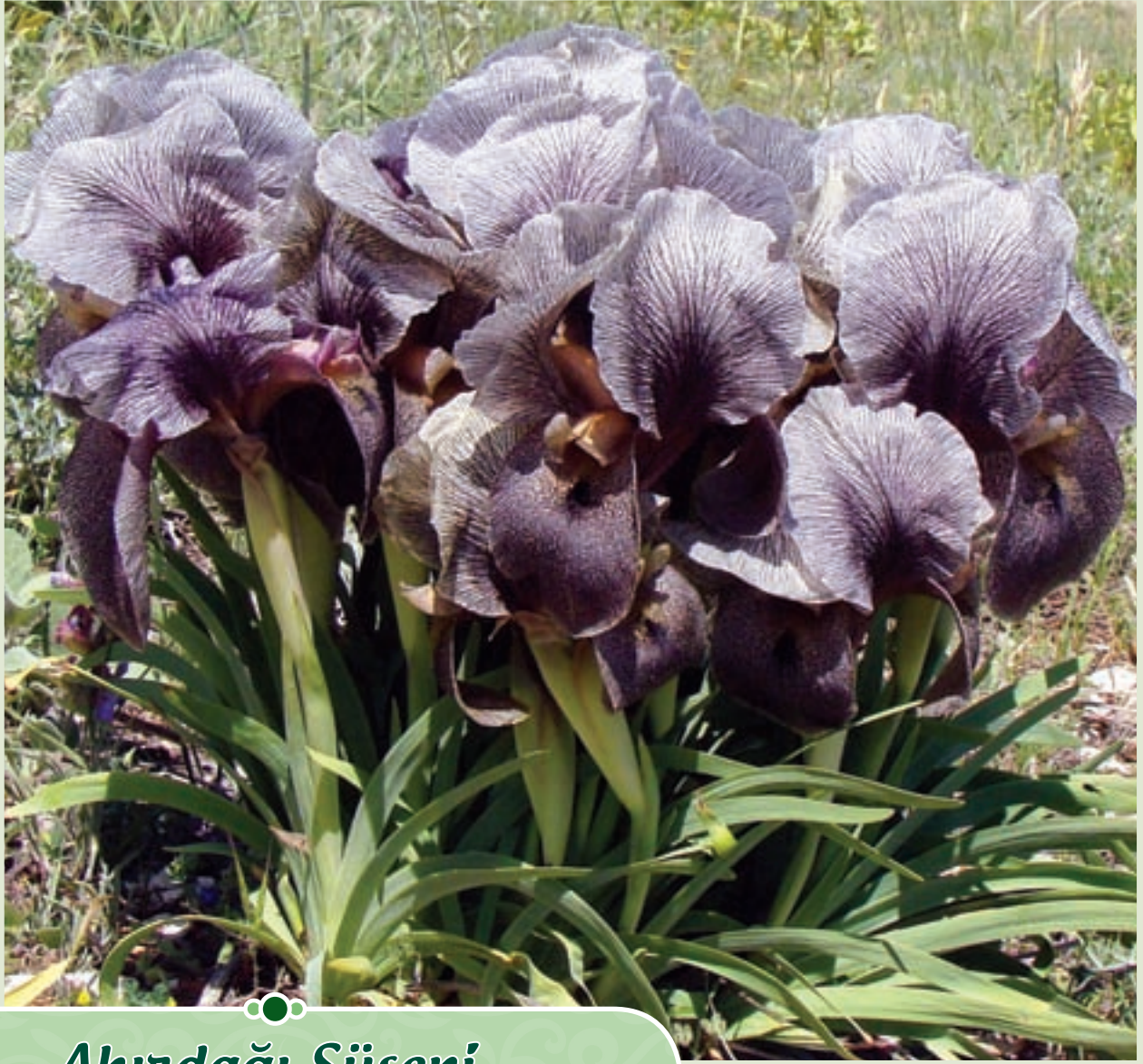
Kullanımı

Bitki safra söktürücü, idrar artırıcı, öksürük kesici, göğüs yumuşatıcı ve kurt düşürücü etkilere sahiptir. Zehirli bileşikler taşımaması ve kabız etkisinin olmaması nedeniyle tehlikesiz bir drogdur. Taze yaprakları yara üzerine konularak, yara iyi edici olarak kullanılır (Baytop 1999).

Zimbit

Inula viscosa (L.) Aiton

Ahırdağı Süseni

Iris kirkwoodii Chaudhary

Ak Adaçayı

Salvia cassia Samuelss ex Rec. fil.

Ak Topalak

Peltaria angustifolia DC.

Ak Yaki Otu

Epilobium montanum L.

Aklar Otu

Lythrum junceum Banks et Sol.

Amanos Peygamberçiçeği

Centaurea amanicola Hub. Mor.

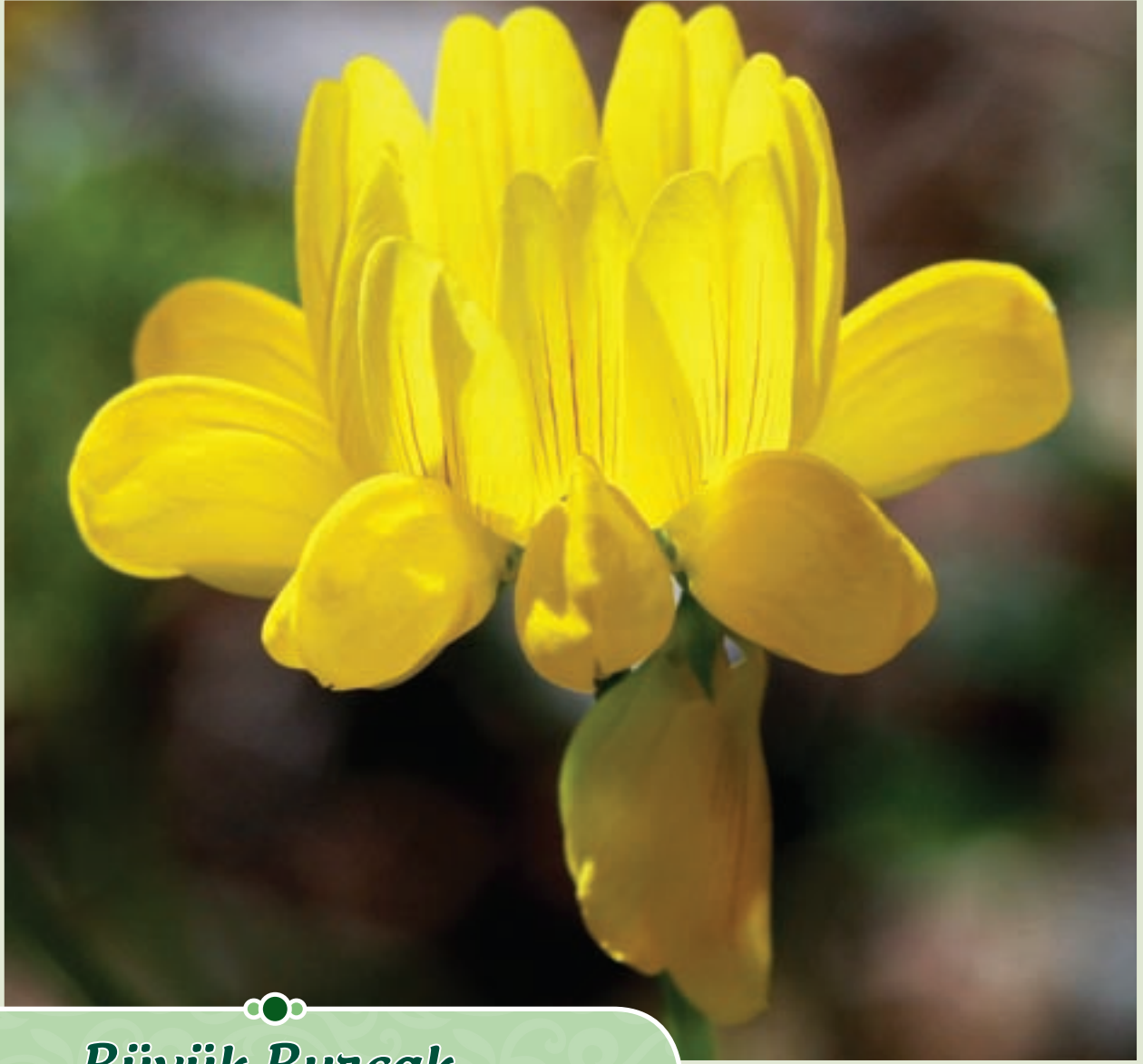
Boruk

Jasminum fruticans L.

Boynuzlu Gelincik

Glacium corniculatum (L.) Rud. subsp. *corniculatum*

Büyük Burçak

Coronilla grandiflora Boiss.

Çalı Navruzu

Iris unguicularis Poiret

Çevrince

Medicago sativa (L.) subsp. *sativa*

Çingirak Otu (1)

Campanula rapunculoides L.var. *rapunculoides*

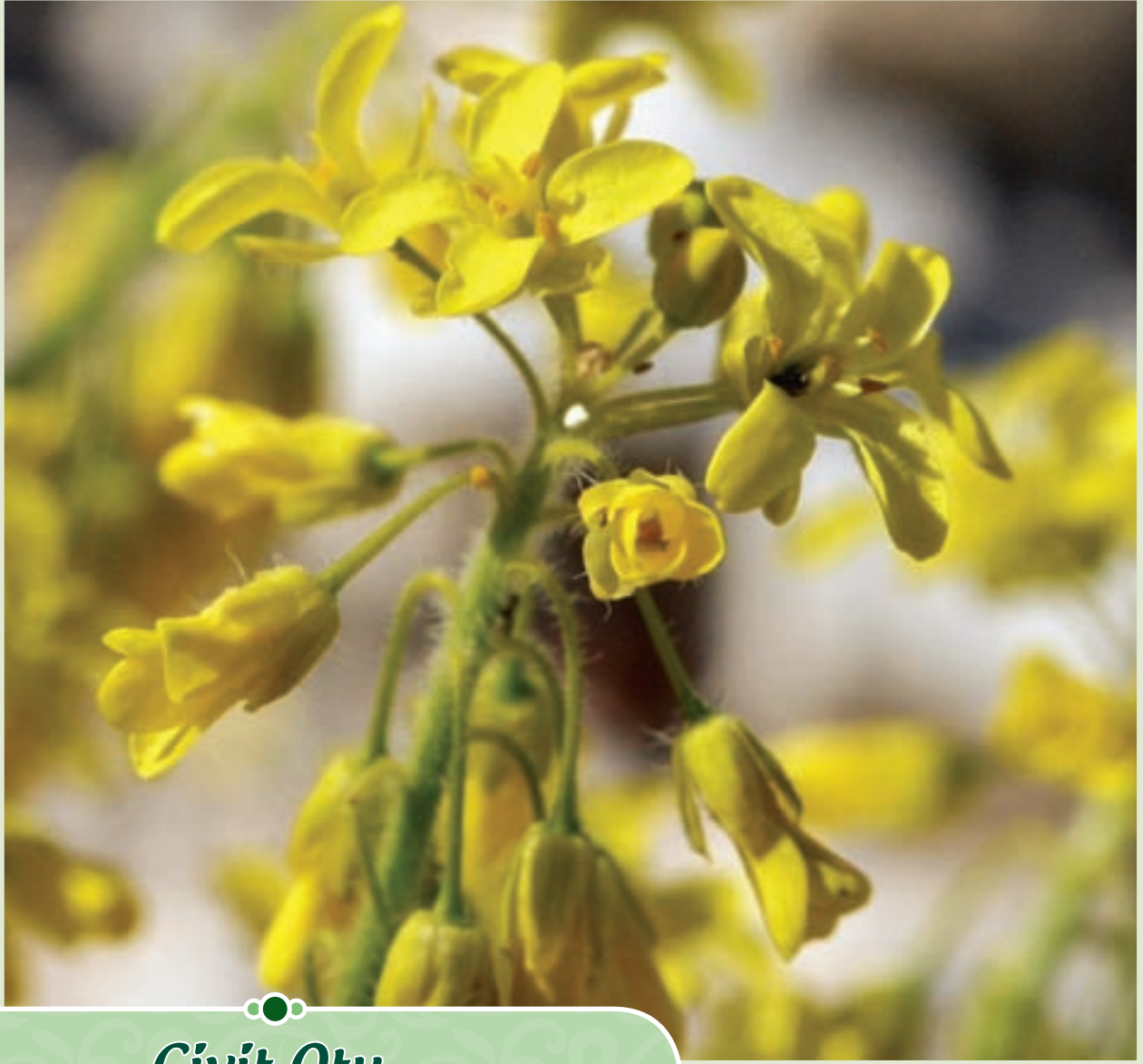
Çingirak Otu (2)

Legousia pentagonia L. Thellung

Çitlik

Cicerbita mulgedioides (Schultz Bip. Ex. Vis. Et Panc.) Beauverd.

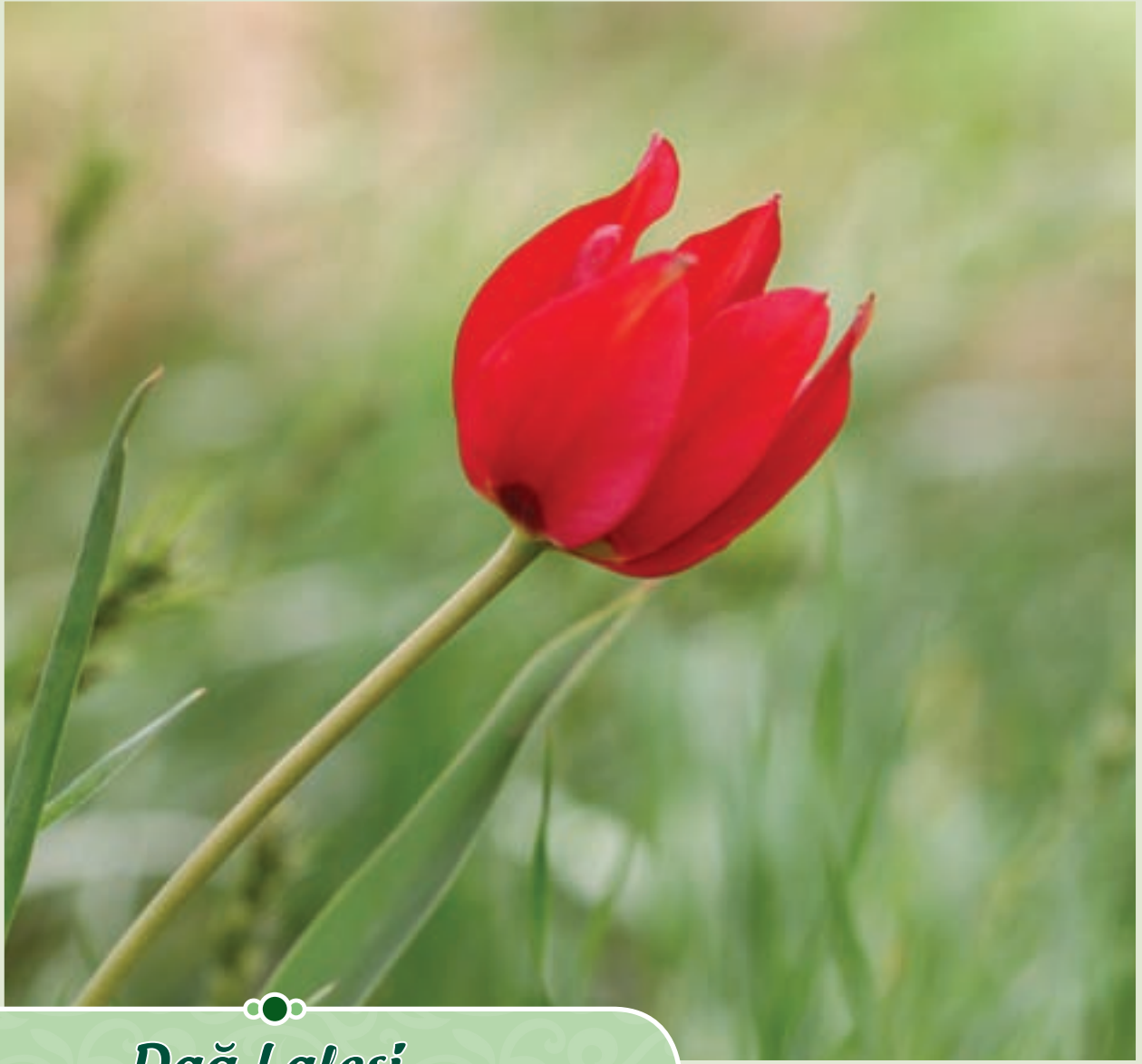

Çivit Otu
Isatis aucheri Boiss.

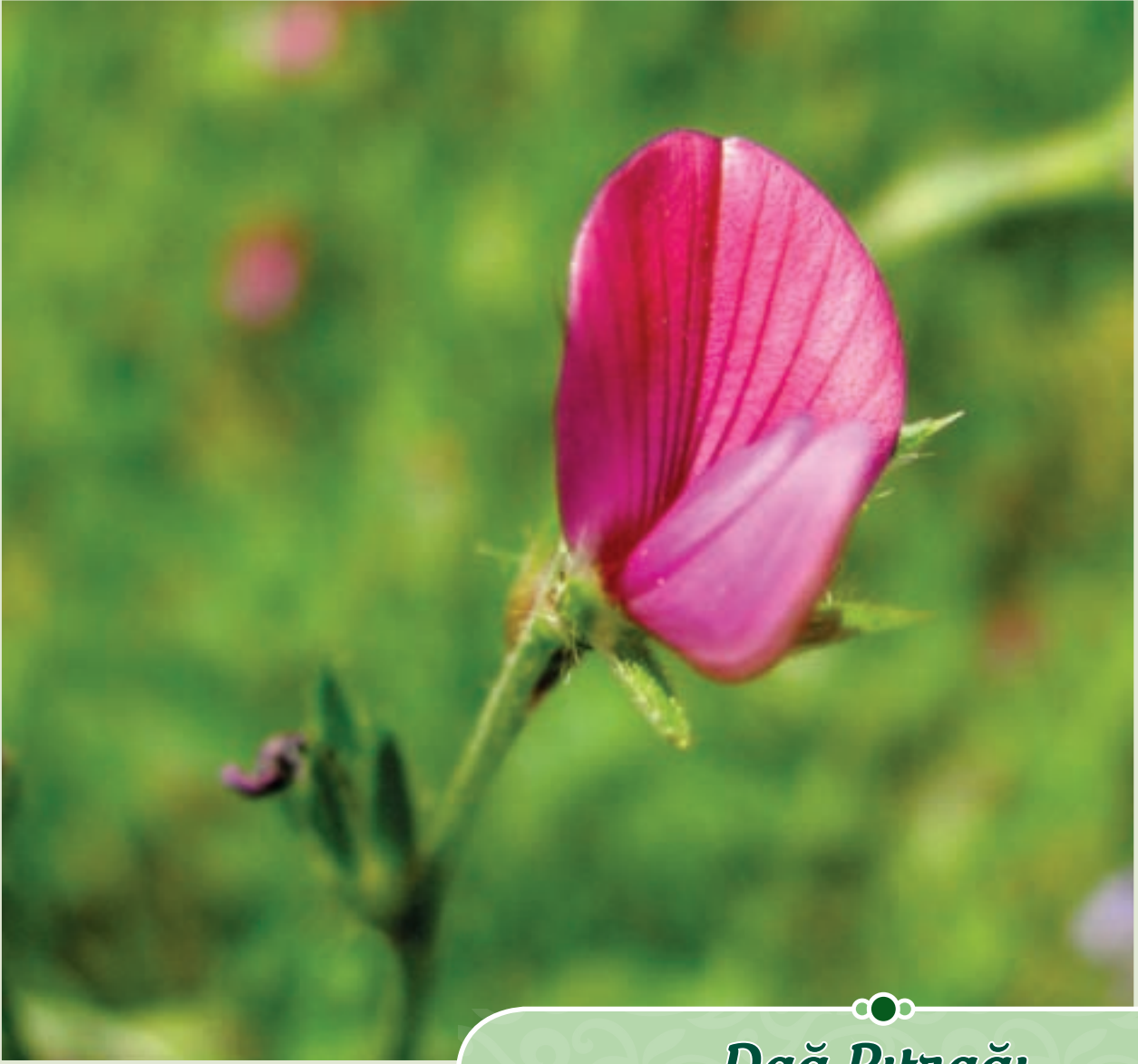
Dadırac

Salvia verticillata L. var. *amasiaca*

Dağ Lalesi

Tulipa armena Boiss. var. *lycica*

Dağ Pitrağı

Onobrychis aequidentata (Sibth. et Sm.) D'Urv

Dağ Soğanı

Scilla autumnalis L.

Deli Culban

Vicia galilaea Plitm et Zoh.

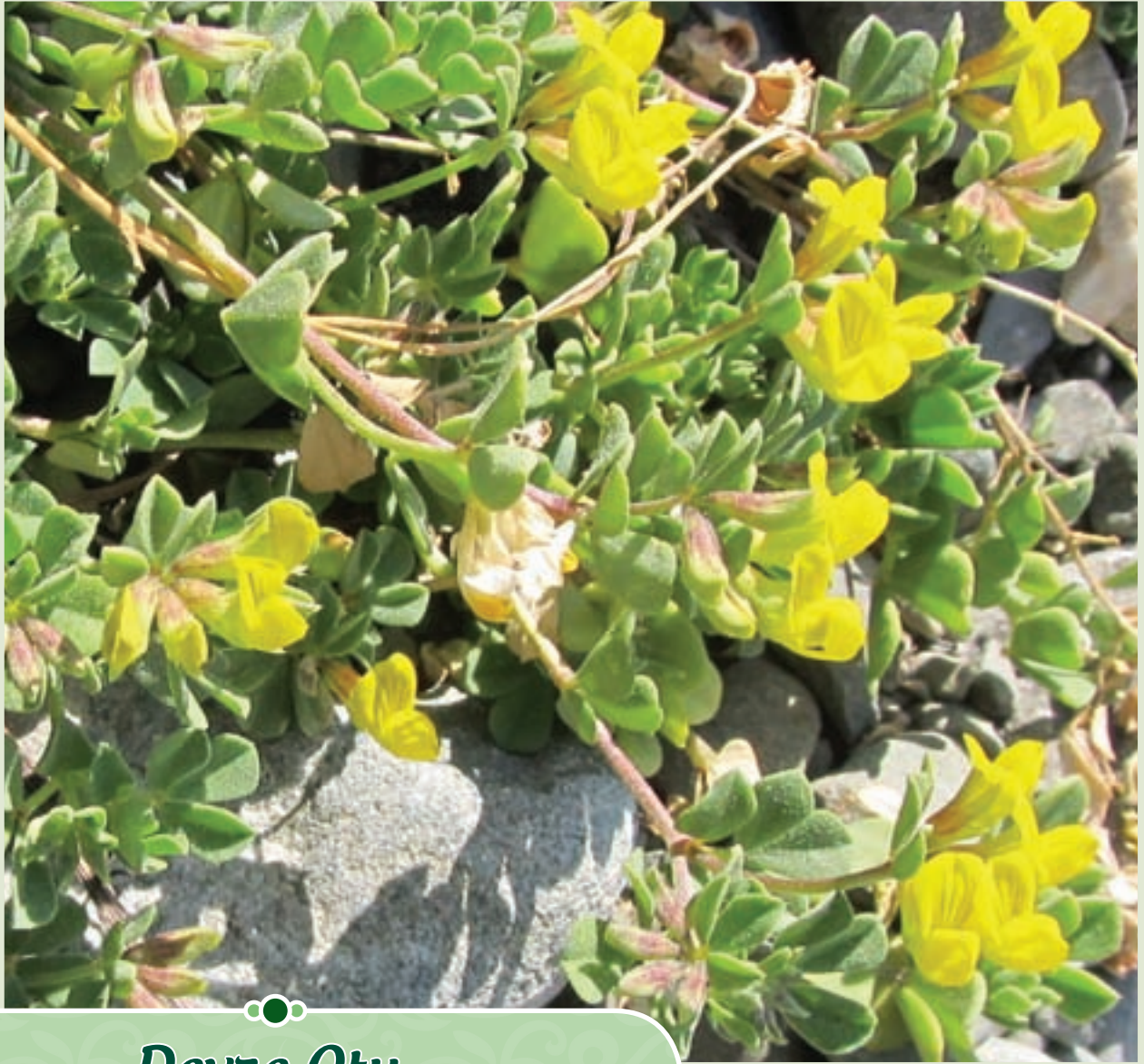
Deve Topalağı

Geranium tuberosum L. subsp. *tuberosum*

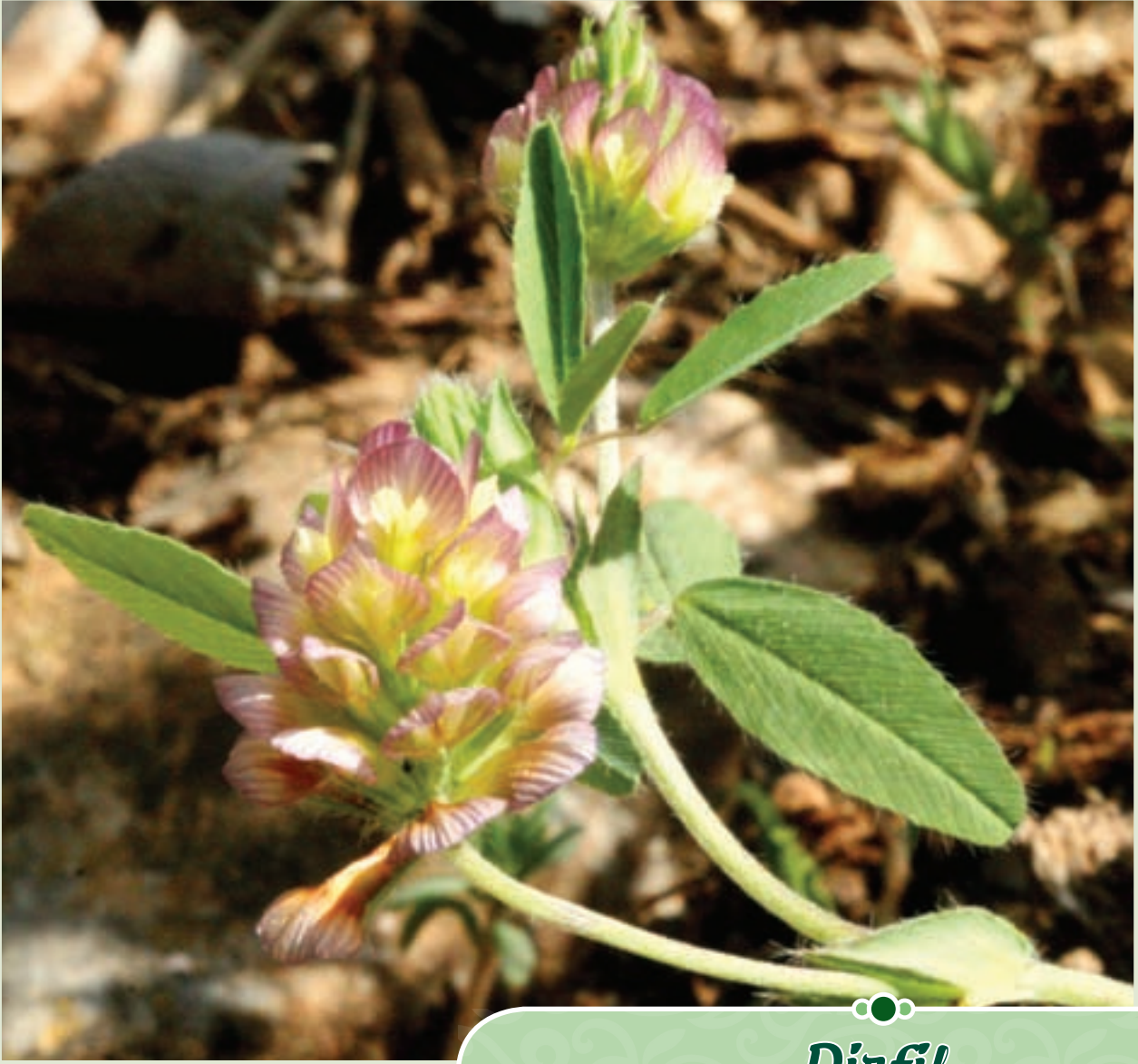
Devesabunu

Veronica bombycina Boiss et Kotschy subsp. *bolkardagensis*

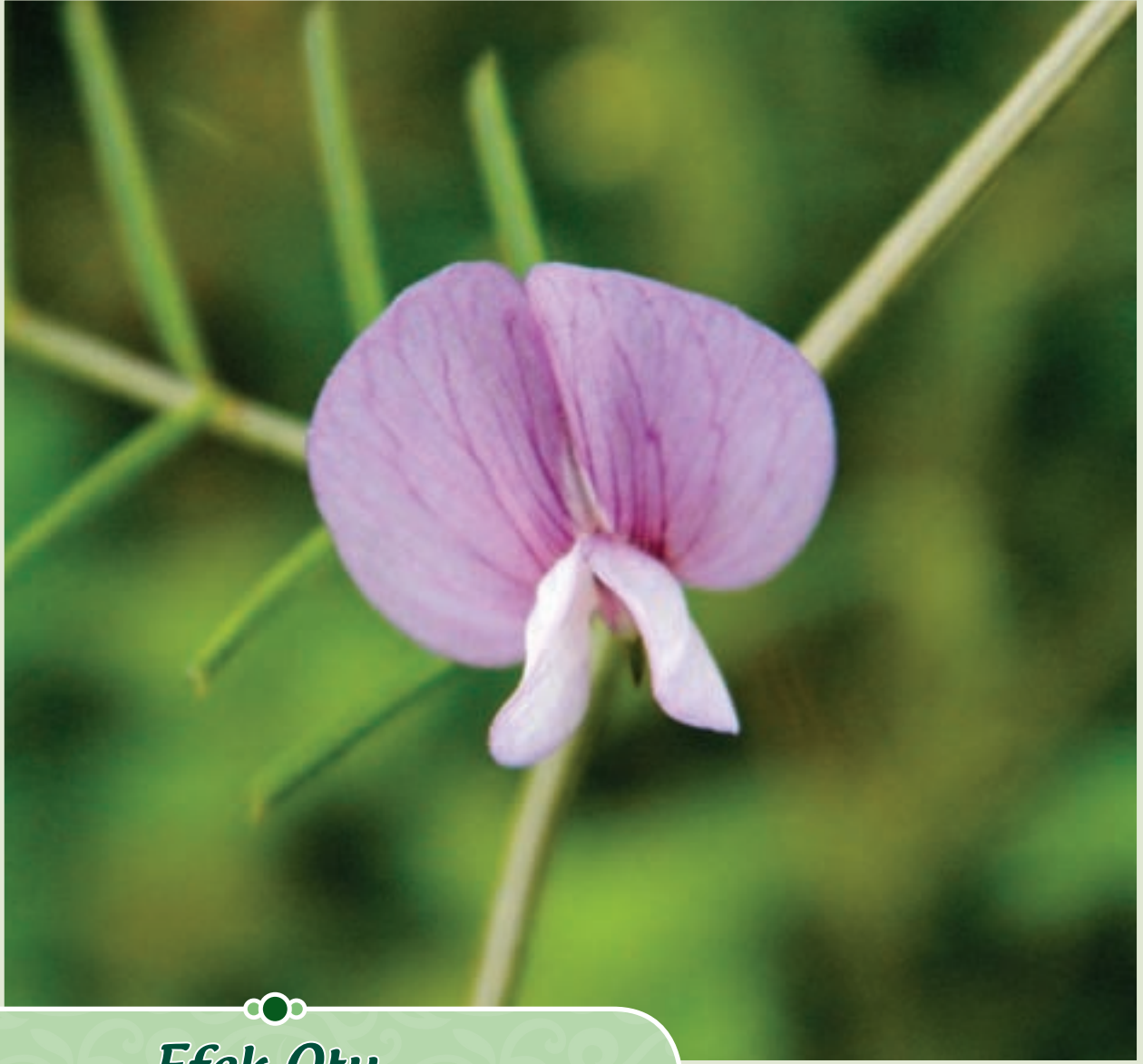
Devre Otu

Lotus cytisoides L. Sepik

Dirfil

Trifolium speciosum Willd.

Efek Otu

Vicia peregrina L.

Eşek Baklası
Lathyrus cassius Boiss.

Gelinsacı

Asphodeline globifera J. Gaye x Baker

Geyik Borcağı

Genista lydia Boiss. var. *lydia*

Gici

Silene pompeiopolitana Gay ex Boiss.

Gürül

Vicia galeata Boiss.

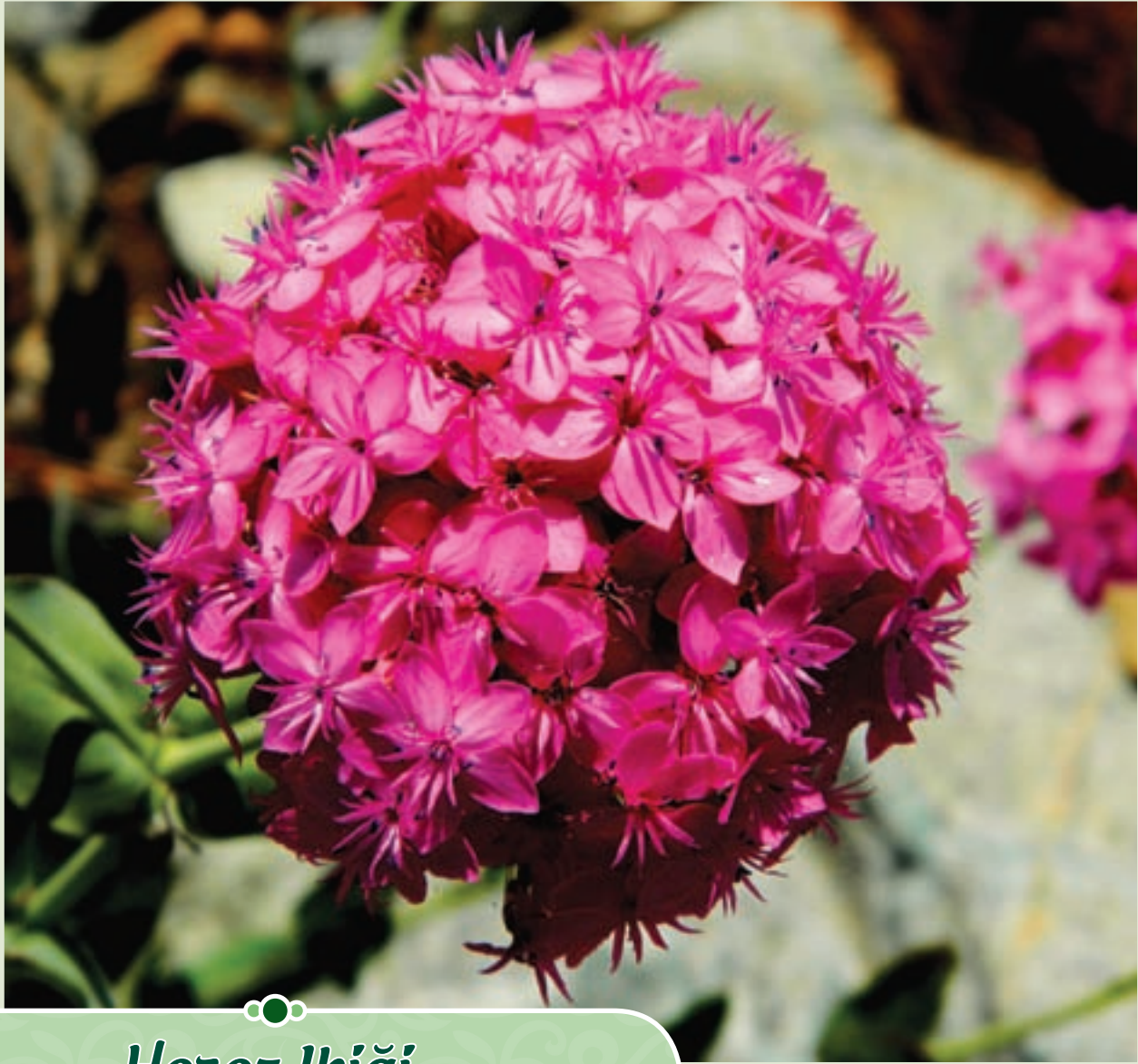
Helva Kökü

Ankyropetalum arsusianum Kotschy ex Boiss.

Hiyardüçük

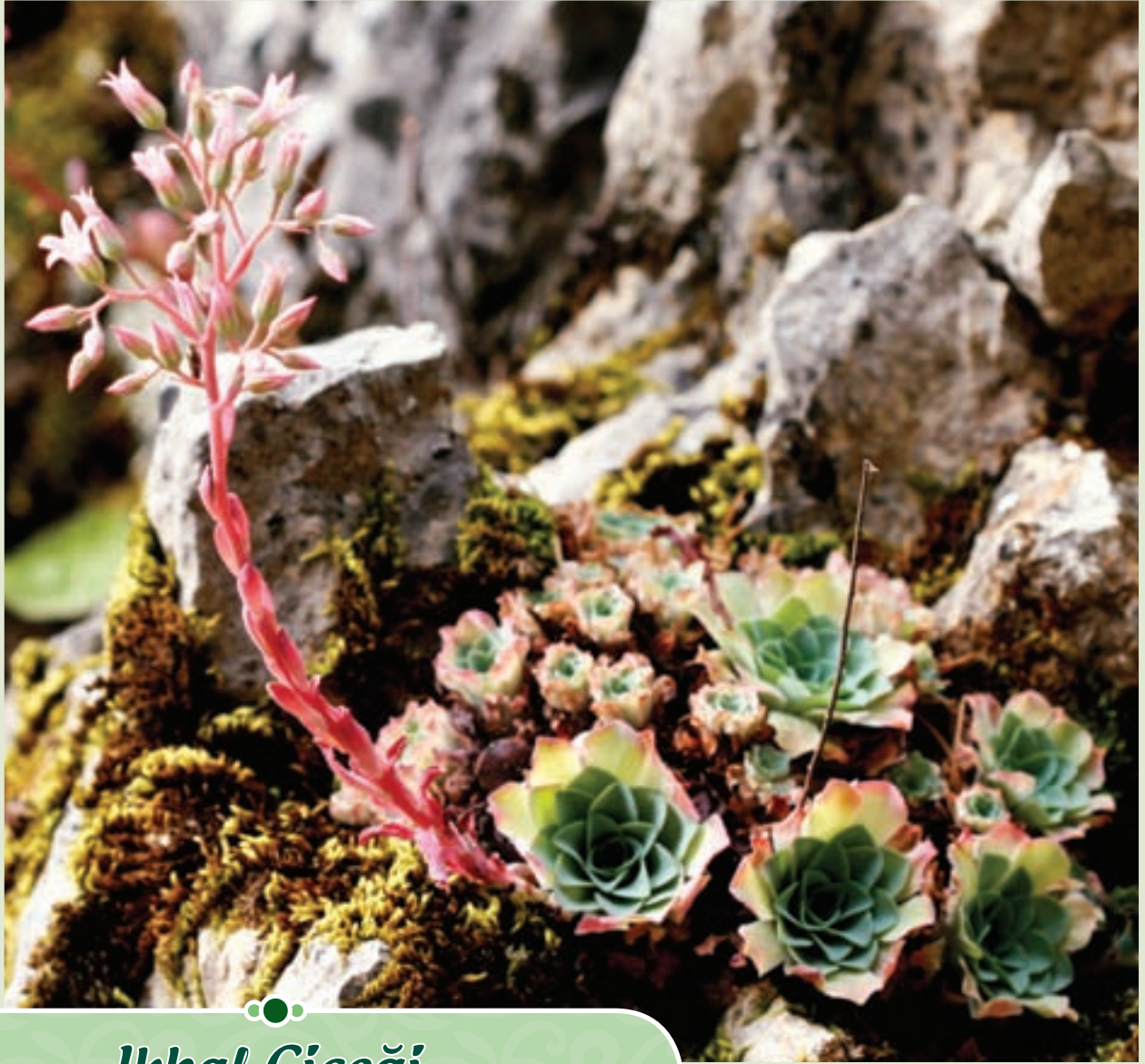
Trifolium resupinatum L. var. *resupinatum*

Horoz İbiği
Silene compacta Fischer

Ibiş Gibi
Silene crassipes Fenzl

İkbal Çiçeği

Rosularia sempervivum (M. Bieb) Berger subsp. *pestalozzae*

Kadınaynası

Legousia speculum-veneris (L.) Chaix

Kanatlı Orkide

Limodorum abortivum (L.) Swartz

Kara Diken

Genista anatolica Boiss.

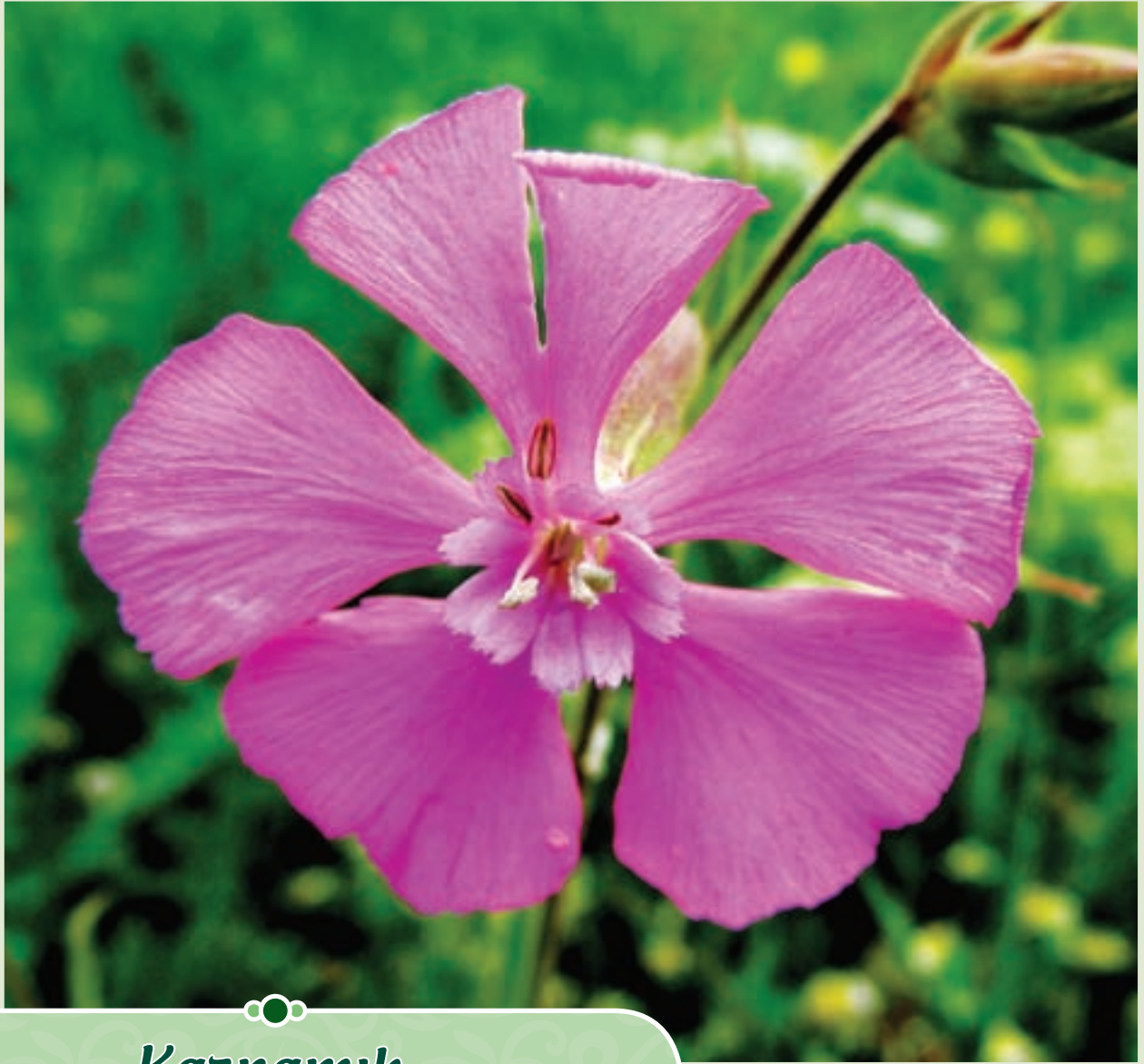
Karanfil Çiçeği

Vevezia rigida L.

Kardeşkanı

Phelypaea coccinea (Bieb.) Poiret

Karnamık

Silene subconica Friv.

Katkat Adaçayı

Salvia indica L.

Kaya Çayı
Stachys amonica P.H. Davis

Kaya Teresi

Arabis caucasica Willd. subsp. *brevifolia*

Kedi Bağırsağı

Veronica cymbalaria Bodard

Kedi Gözü

Ophrys hittitica Kreutz Et R.Peter

Kılıç Otu

Gladiolus antakiensis A.P. Hamilton

Kırbaç Yoncası
Hedysarum pogonocarpum Boiss.

Kingözü

Centaurea cataonica Boiss et Hausskn.

Körigen

Coronilla varia L.

Kuşkuş Otu

Thlaspi densiflorum Boiss et Kotschy

Kuyrukkyaran

Onobrychis gracilis Besser

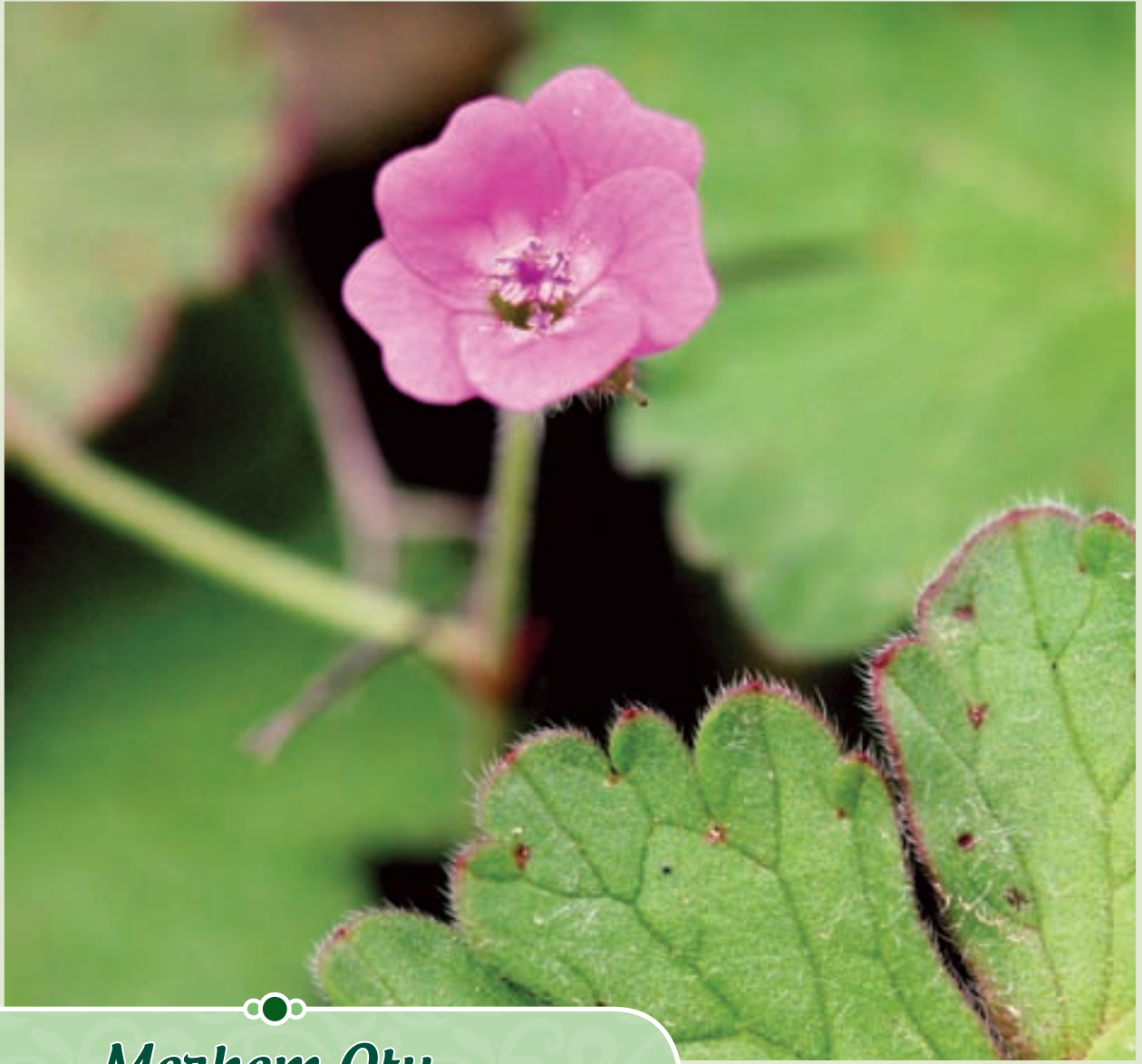
Leylek Gagası

Geranium robertianum L.

Mahmude Otu

Convolvulus scammonia L.

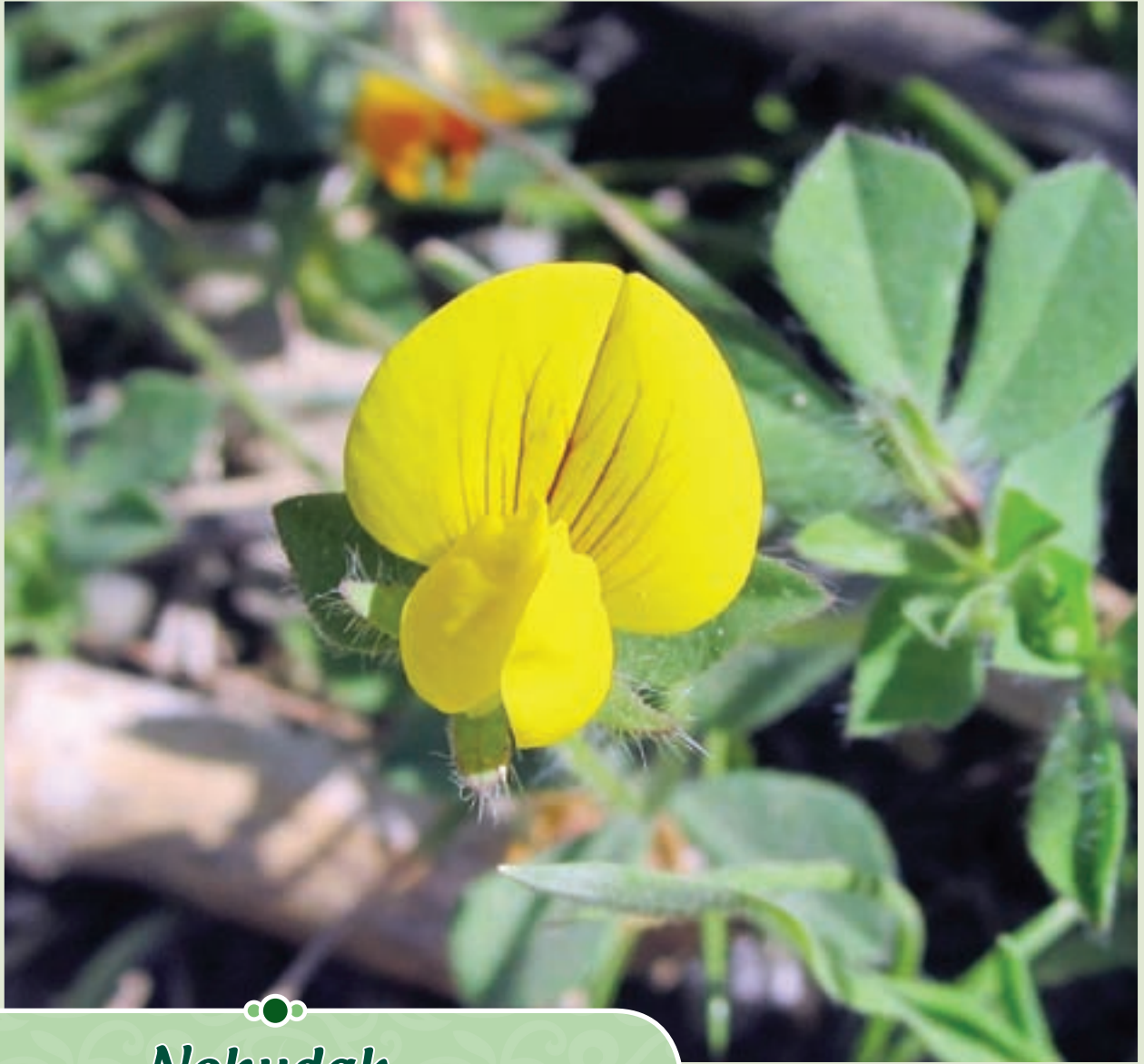
Merhem Otu

Geranium rotundifolium L.

Morca Bardak

Campanula strigosa Banks et Sol.

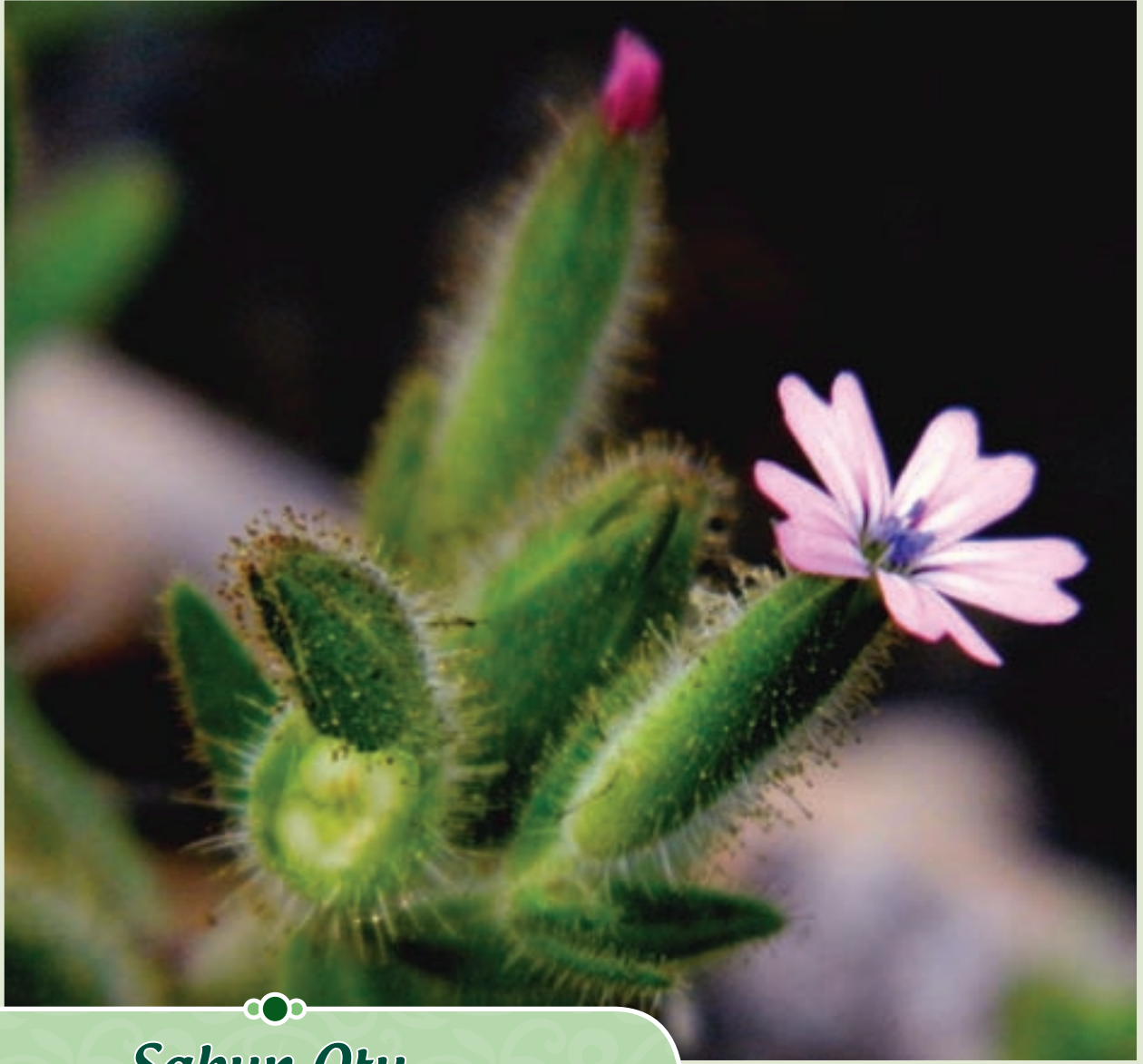
Nohudak

Lotus edulis L.

Ömür Otu

Sedum sempervivoides Bieb.

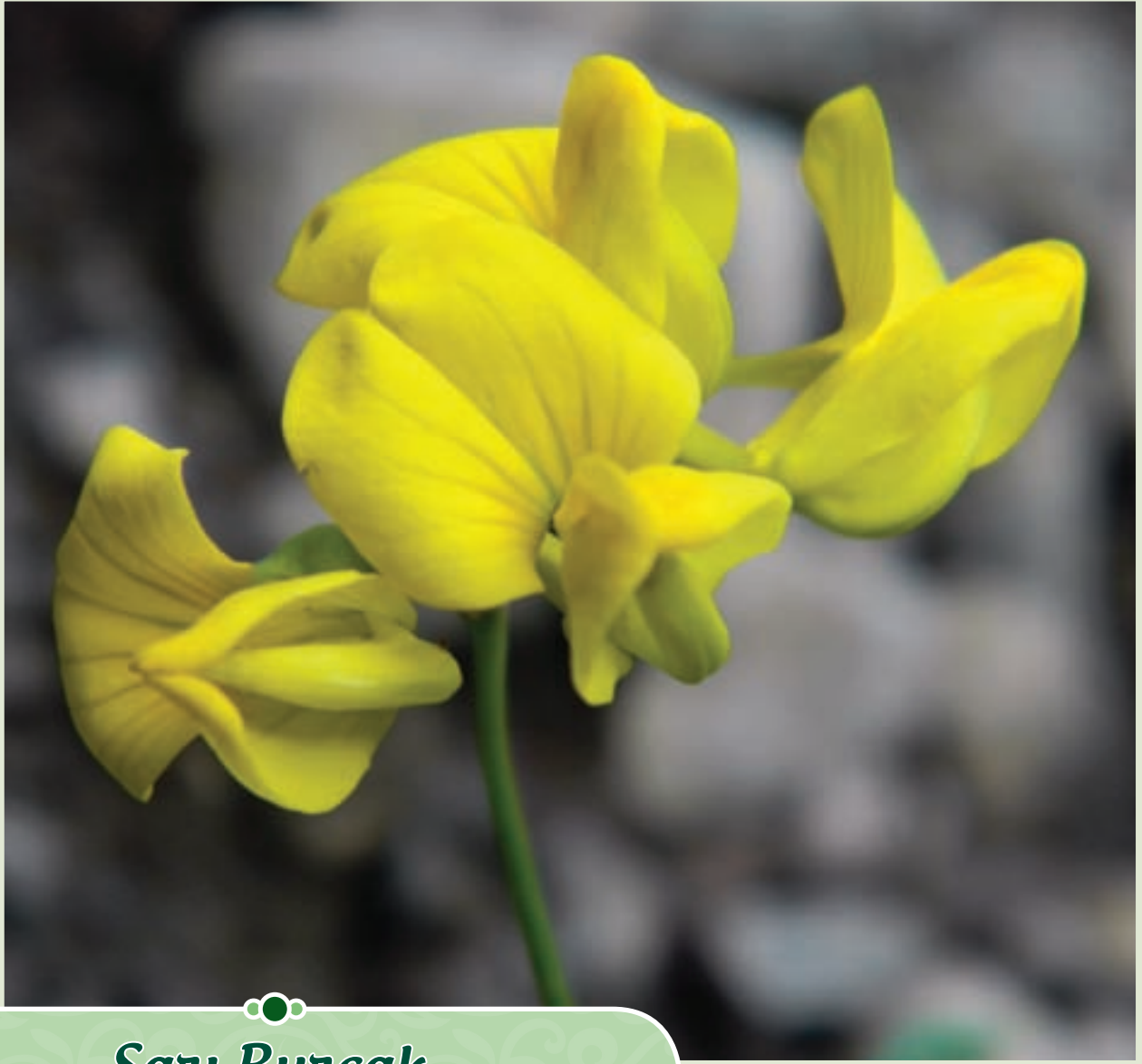
Sabun Otu

Saponaria syriaca Boiss.

Saçlı Meşe

Quercus cerris L. var. *cerris*

Sarı Burçak

Coronilla emerus L.

Sarı Çiçekli Fiğ

Vicia hybrida L.

Sarı Süsen

Iris xanthospuria B.Mathew et T.Baytop

Sığır Kulağı

Serapias vomeraceae (Burnm. fil.) Briq subsp. *laxiflora*

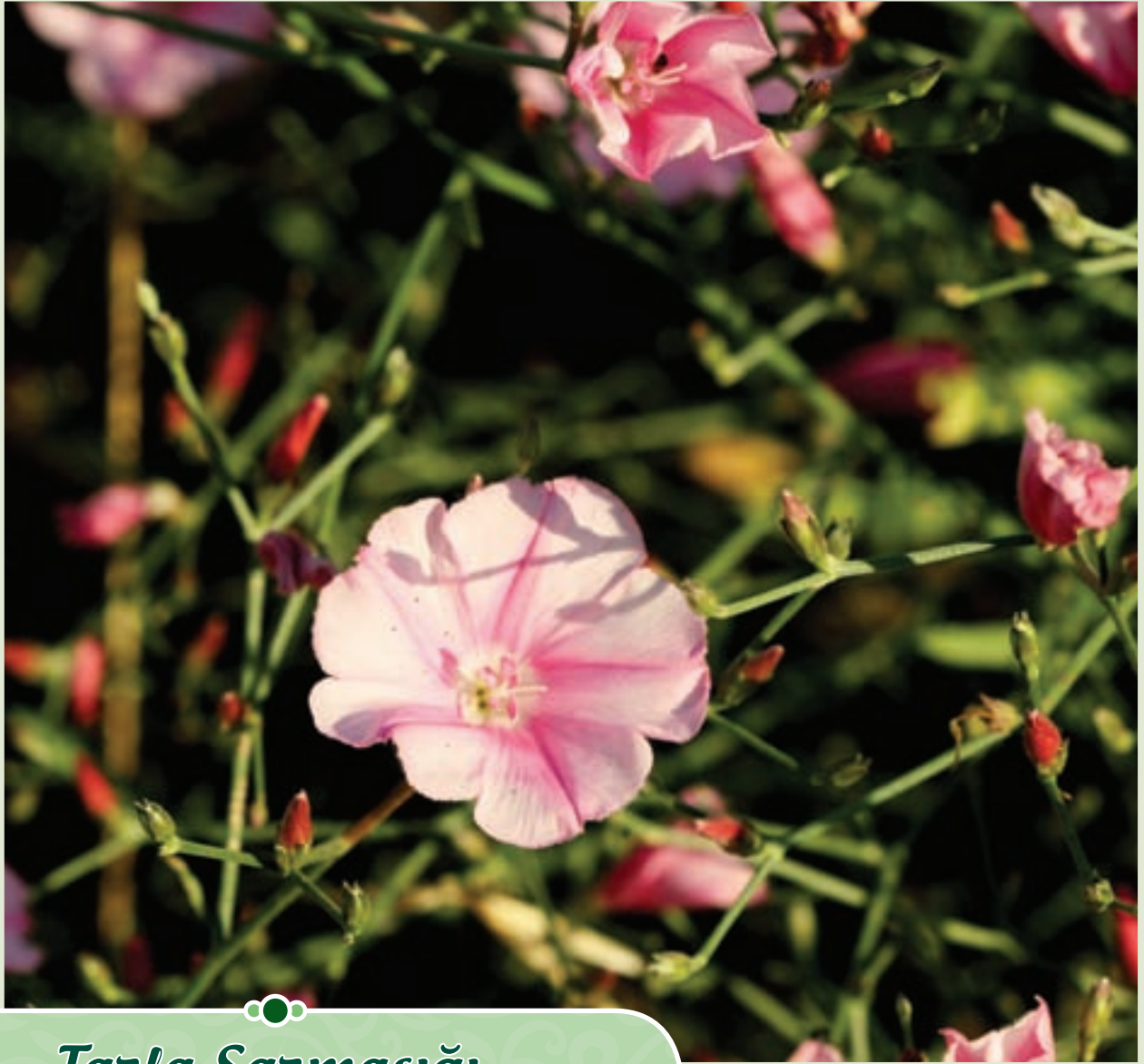
Sultan Navruz

Iris histrio Reichb. fil. var. *aintebensis*

Süpürgelek

Chamaecytisus drepanolobus (Boiss.) Rothm.

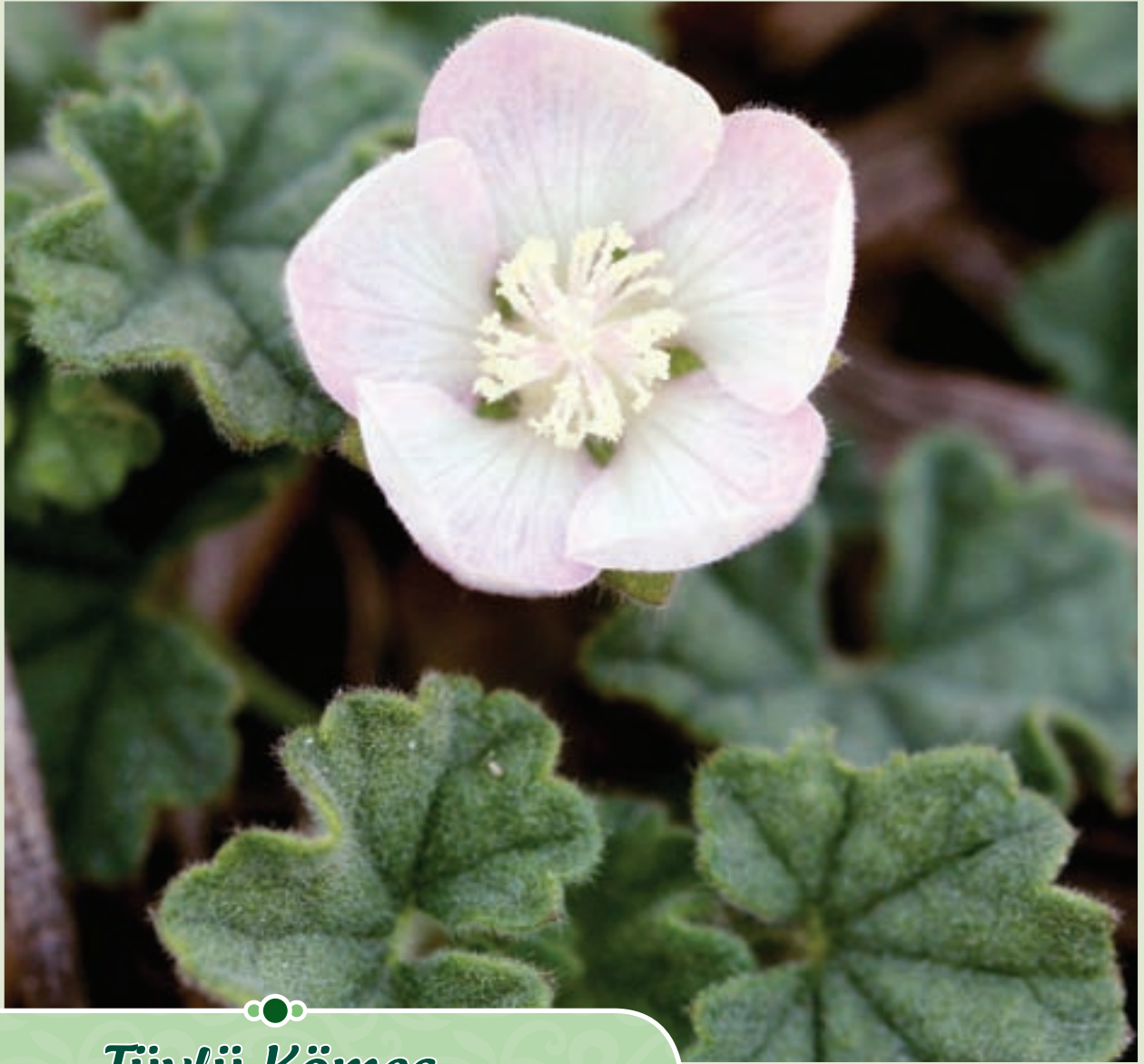
Tarla Sarmasığı

Convolvulus dorycnium L. subsp. *oxysepalus*

Tavşan Çalısı

Lithodora hispidula (Sm.) Griseb.

Tüylü Kömeç

Malvella sherardiana (L.) Jaub et Spach.

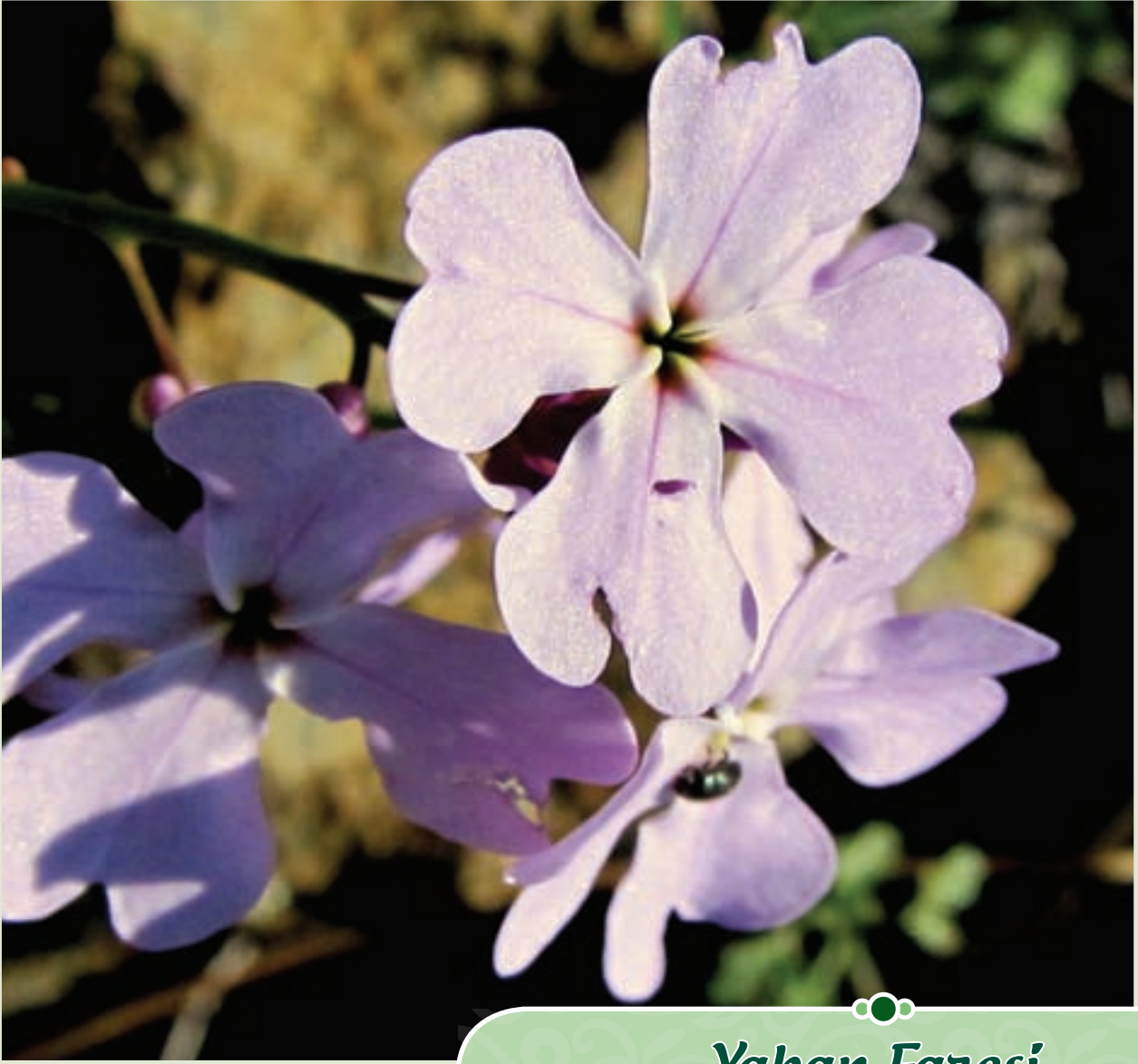
Uyuz Otu

Scabiosa columbaria L. subsp. *columbaria*

Üçgül

Trifolium glomeratum L.

Yaban Faresi

Ricotia sinuata Boiss. Et Heldr.

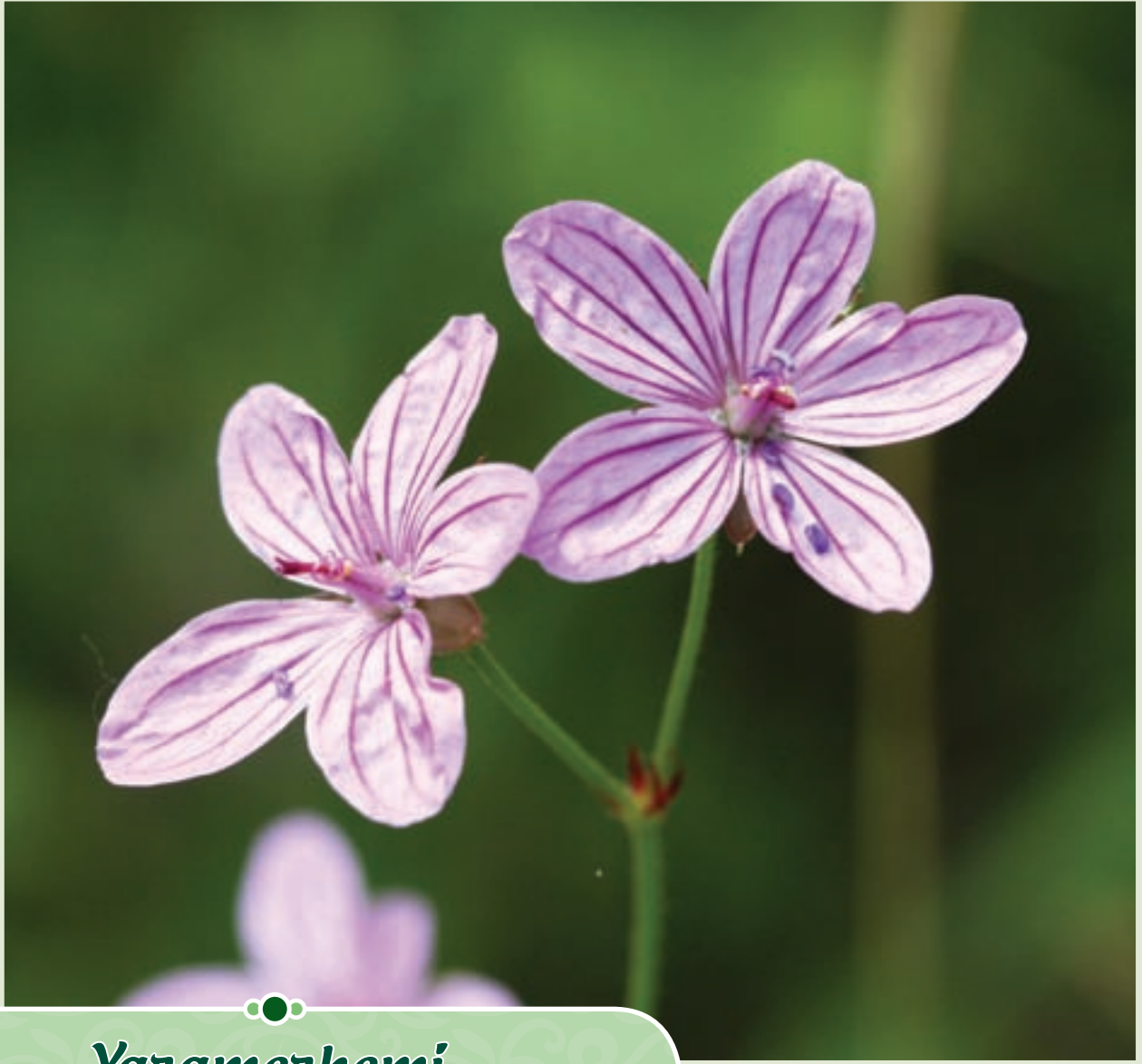
Yabani Sinameki

Colutea cilicica Boiss Et Bal.

Yalı Otu

Ipomea stolonifera (Cyr.) J.F. Gmelin

Yaramerhemi

Geranium asphodeloides Burm. fil.

Yayla ayı
Sideritis syriaca L.

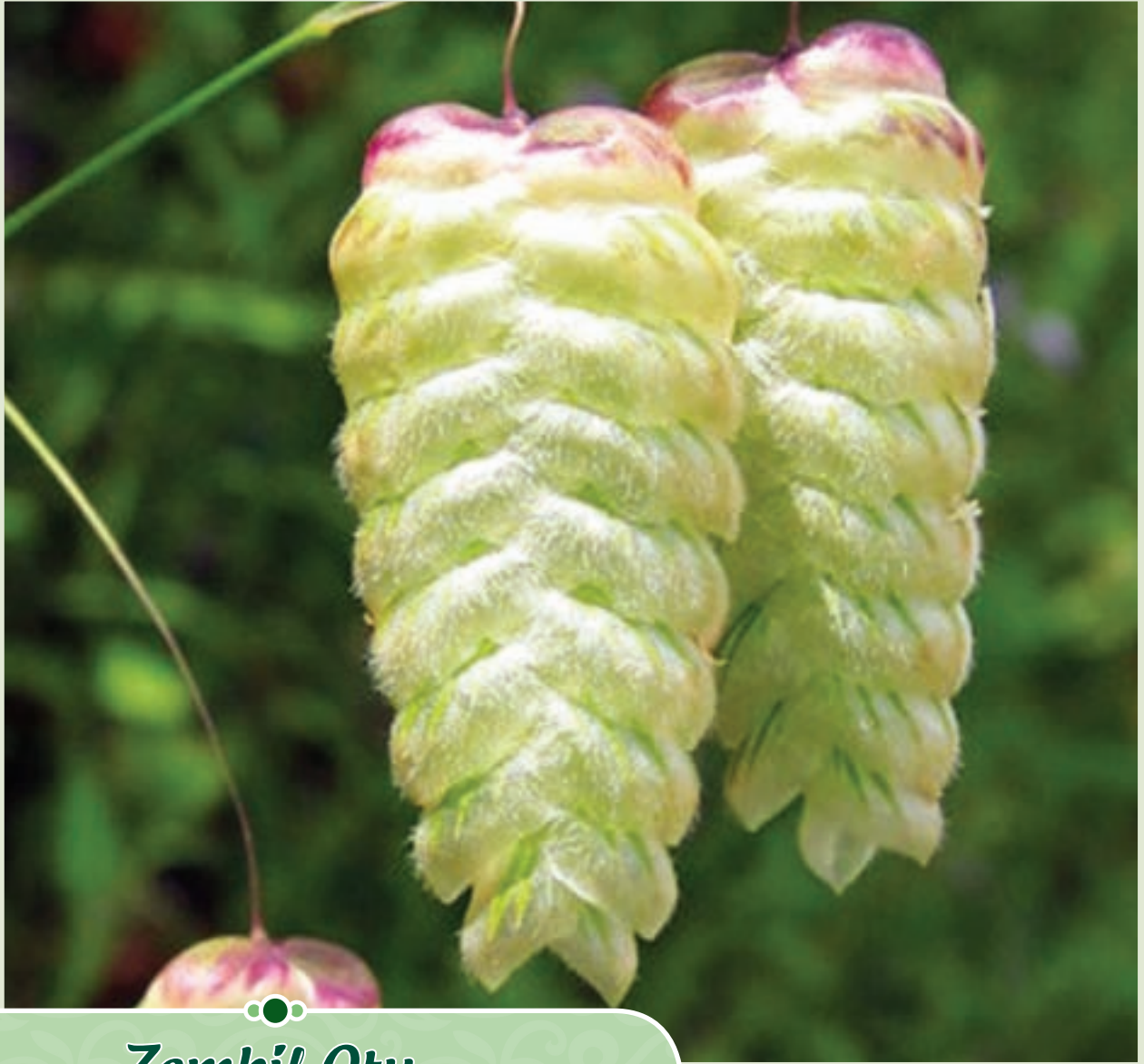
Yer Çalısı

Cytisopsis dorycniifolia Jaub et Spach. subsp. *dorycniifolia*

Yeşil Kanat Orkide

Orchis syriaca

Zembil Otu

Briza maxima L.

- *Agrostemma githago* L.111
- *Alcea apterocarpa* (Fenzl) Boiss.....89
- *Allium neapolitanum* Cyr.....127
- *Allium scorodoprasum* L.
subsp. *rotundum* (L.) Stearn.....179
- *Althaea hirsuta* L.....134
- *Ammi visnaga* (L.) Lam71
- *Anacamptis pyramidalis* (L.)
L.C.M. Richard157
- *Anagallis foemina* Miller78
- *Anemone blanda* Schott
Et Kotschy208
- *Anemone coronaria* L.55
- *Anemone coronaria* Schott
Et Kotschy.....88
- *Anethum graveolens* L.66
- *Ankyropetalum arsiusianum*
Kotschy ex Boiss.....242
- *Anthemis tinctoria* L. var.
tinctoria.....34
- *Arabis caucasica* Willd.
subsp. *brevifolia*.....255
- *Aristolochia maurorum* L.....136
- *Arum dioscorides* Sm. var.
luschhanii81
- *Asphodeline globifera*
J. Gaye x Baker238
- *Asphodelus aestivus* Brot.....49
- *Astragalus angustiflorus*
C. Koch. subsp. *amanus*.....166
- *Astragalus plumosus* var.
akardaghicus (Eig)87
- *Astragalus schizopterus* Boiss.....144
- *Bellardia trixago* (L.) All.....171
- *Bellis sylvestris* Cyr.44
- *Briza maxima* L.290
- *Cakile maritima* Scop.65
- *Calamintha grandiflora* (L.)
Moench.....57
- *Calicotome villosa* (Pioret) Link.....120
- *Calystegia silvatica* (Kit) Griseb.....35
- *Campanula peregrina* L.....41
- *Campanula rapunculus* L.var.
rapunculus223
- *Campanula strigosa*
Banks et Sol.267
- *Carduus nutans*
L. subsp. *nutans*68
- *Centaurea amanicola*
Hub. Mor.217
- *Centaurea antiochia*
Boiss. var. *antiochia*.24
- *Centaurea arifolia* Boiss.77
- *Centaurea cataonica*
Boiss et Hauskn.260
- *Centaurea lycopifolia* Bois et
Kotschy.....84
- *Centaurea ptosimopappa* Hayek..169
- *Centaurea solstitialis* L.
subsp. *solstitialis*.....39
- *Centaurea urvillei* DC.
subsp. *urvillei*.....156
- *Centaureum erythraea*
Rafn subsp. *turcicum*188
- *Cephalanthera longifolia*
(L.) Fritsch19
- *Cephalanthera rubra* (L.)
L.M.C. Richard40
- *Cephalaria syriaca* (L.) Schrader155
- *Cercis siliquastrum* L.
subsp. *hebecarpa*76
- *Chamaecytisus drepanolobus*
(Boiss.) Rothm.277
- *Chondrilla juncea* L.var. *juncea*160
- *Chrysanthemum coronarium* L.....62
- *Cicerbita mulgedioides*
(Schultz Bip. Ex. Vis. Et Panc.)
Beauverd.....225
- *Cichorium inthybus* L.....96
- *Cistus creticus* L.....110
- *Cistus salviifolius* L.151
- *Clematis vitalba* L.154
- *Cnicus benedictus* L. var.
benedictus147
- *Colchicum troodii* Kotschy.....16
- *Colutea cilicica* Boiss Et Bal.284
- *Convolvulus arvensis* L.137
- *Convolvulus cantabrica* L.38
- *Convolvulus dorycnium*
L. subsp. *oxysepalus*.....278
- *Convolvulus scammonia* L.265
- *Coronilla emerus* L.272
- *Coronilla grandiflora* Boiss.220
- *Coronilla varia* L.261
- *Crocus cancellatus* Herbert
subsp. *cancellatus*92
- *Crocus chrysanthus*
(Herbert) Herbert165
- *Crocus kotschyanus*
C.Koch. subsp. *kotschyanus*.....73
- *Crupina crupinastrum*
(Moris) Vis.83
- *Cucumis melo* L.....117
- *Cyclamen persicum* Miller.....23
- *Cyclamen pseudibericum*187
- *Cynanchum acutum* L.152
- *Cynoglossum creticum* Miller.128
- *Cytisopsis dorycniifolia* Jaub
et Spach. subsp. *dorycniifolia*288
- D.F. Chamb. & V.A. Matthews.....87
- *Dactylorhiza iberica*
(Bieb. Et Willd.) Soo163
- *Dactylorhiza osmanica*
(KL.) Soo var. *osmanica*.....46
- *Dactylorhiza romana*
(Seb.) Soo subsp. *romana*75
- *Daphne oleoides* Schreber53
- *Daphne sericea* Vahl.....69
- *Delphinium peregrinum* L.95
- *Dianthus calocephalus* Boiss.....195
- *Dianthus orientalis* Adams.....126
- *Dianthus strictus* Banks
et Sol. var. *strictus*.....206
- *Dianthus zonatus* Fenzl.
var. *aristatus*198
- *Doronicum orientale* Hoffm.....108

- *Dorycnium amani* Zohary86
- *Dorycnium hirsutum* (L.) Ser.64
- *Draba brunifolia* Stev.
subsp. *olympica*98
- *Echium plantagineum* L.....123
- *Elaeagnus angustifolia* L.....130
- *Epilobium hirsutum* L.199
- *Epilobium montanum* L.....215
- *Erica manipuliflora* Salisb.79
- *Erodium amanum*
Boiss. & Kotschy.....101
- *Erodium cicutarium* (L.)
L'Hérit subsp. *cutarium*72
- *Erodium gruinum* (L.) L'Herit.100
- *Erodium malacoides* (L.) L'Herit....51
- *Eupatorium cannabinum* L.....172
- *Euphorbia peplus* L. var. *peplus*...177
- *Fritillaria acmopetala* Boiss.
subsp. *acmopetala*.....185
- *Fritillaria alfredae*
Post subsp. *glaucoviridis*207
- *Fritillaria hermonis* Fenzl
subsp. *amana*.....36
- *Fritillaria persica* L.18
- *Galanthus fosteri* L.....112
- *Genista anatolica* Boiss.....249
- *Genista lydia* Boiss. var. *lydia*.....239
- *Geranium asphodeloides*
Burnm. fil.286
- *Geranium robertianum* L.....264
- *Geranium rotundifolium* L.266
- *Geranium tuberosum* L.
subsp. *tuberosum*232
- *Glacium corniculatum* (L.) Rud.
subsp. *corniculatum*.....219
- *Gladiolus antakiensis*
A.P. Hamilton258
- *Gladiolus italicus* Miller133
- *Gladiolus kotschyanus* Boiss.113
- *Haplophyllum suaveolens*
(DC.) G. Don. var. *cilicicum*164
- *Hedysarum pogonocarpum*
Boiss.259
- *Helleborus vesicarius* Aucher.....153
- *Hyacinthus orientalis* L.....175
- *Hyoscyamus niger* L.30
- *Hypericum origanifolium* Willd.107
- *Hypericum perforatum* L.....33
- *Hypericum thymifolium*
Banks et Sol.167
- *Inula viscosa* (L.) Aiton211
- *Ipomea stolonifera* (Cyr.)
J.F. Gmelin285
- *Iris germanica* L.....176
- *Iris histrio* Reichb. fil. var.
aintebensis.....276
- *Iris kirkwoodii* Chaudhary212
- *Iris unguicularis* Poiret221
- *Iris xanthosperia* B.Mathew
et T.Baytop274
- *Isatis aucheri* Boiss.226
- *Jasminum fruticans* L.....218
- *Juniperus oxycedrus*
L. subsp. *oxycedrus*.....115
- *Lamium amplexicaule* L.....28
- *Lamium garganicum*
L. subsp. *rectum*.....29
- *Lathyrus aphaca* L. var. *aphaca*.....102
- *Lathyrus cassius* Boiss.237
- *Lathyrus sativus* L.148
- *Lathyrus spathulatus* Cel.143
- *Lathyrus variabilis*
(Boiss. & Ky.) Maly.37
- *Lavandula stoechas* L.....109
- *Lavatera punctata* All.93
- *Legousia pentagonia*
L. Thellung.....224
- *Legousia speculum-veneris*
(L.) Chaix247
- *Leontodon crispus* Vill. subsp.
asper. var. *setulosus*26
- *Limodorum abortivum*
(L.) Swartz248
- *Linum pubescens* Banks & Sol.125
- *Lithodora hispidula* (Sm.) Griseb. .279
- *Lotus cytisoides* L. Sepik.....234
- *Lotus edulis* L.268
- *Lythrum junceum* Banks et Sol.....216
- *Malvella sherardiana* (L.)
Jaub et Spach.....280
- *Medicago sativa* (L.) subsp. *sativa* 222
- *Melissa officinalis* L.184
- *Michauxia campanuloides*
L'Hér. ex Ait.85
- *Michauxia tchihatchewii*
Fisch. et Mey.....119
- *Micromeria fruticosa* (L.)
Druce subsp. *barbata*.....178
- *Muscari comosum* (L.) Miller60
- *Muscari neglectum* Guss.82
- *Myrtus communis* L.....140
- *Narcissus tazetta*
L. subsp. *tazetta*114
- *Nepeta betonicifolia* C.A. Meyer...122
- *Nepeta flavida* Hub.-Mor.....121
- *Nepeta nuda* L. subsp. *albiflora*....158
- *Nerium oleander* L.210
- *Nigella orientalis* L.194
- *Nymphaea alba* L.....149
- *Onobrychis aequidentata*
(Sibth. et Sm.) D'Urv229
- *Onobrychis caput-galli* L. Lam.....135
- *Onobrychis gracilis* Besser263
- *Ononis viscosa* L.201
- *Ophrys apifera* Hudson25
- *Ophrys phrygia* Fleischm.
et Bornm.....162
- *Ophrys schulzei*
Bornm. & Fleischm.150
- *Ophrys apifera* Hudson161
- *Ophrys hittitica* Kreutz
Et R.Peter257
- *Ophrys holoserica* (Burm. Fil.)
Greuter subsp. *holoserica*.....67
- *Orchis anatolica* Boiss.70
- *Orchis coriophora* L.47
- *Orchis mascula* (L.) L.
subsp. *pinetorum*145

- *Orchis morio* L. subsp. *syriaca* Camus et al.181
- *Orchis palustris* Jacq.....43
- *Orchis simia* Lam.138
- *Orchis syriaca*289
- *Origanum syriacum* L.....196
- *Ornithogalum narbonense* L.21
- *Ornithogalum oligophyllum* E.D. Clarke.....189
- *Oxalis corniculata* L.....74
- *Paeonia mascula* (L.) Miller subsp. *mascula*27
- *Pancratium maritimum* L.....129
- *Pelargonium endlicherianum* Fenzl.....173
- *Peltaria angustifolia* DC.....214
- *Phelypaea coccinea* (Bieb.) Poiret251
- *Pisum sativum* L. subsp. *elatius*.....193
- *Primula vulgaris* Huds. subsp. *vulgaris*.....52
- *Prunella vulgaris* L.....202
- *Psoralea butiminosa* L.116
- *Quercus cerris* L. var. *cerris*.....271
- *Quercus infectoria* Olivier subsp. *boissieri*139
- *Ranunculus asiaticus* L.15
- *Ranunculus ficaria* L. subsp. *ficariiformis*31
- *Rhus coriaria* L.174
- *Ricotia sinuata* Boiss. Et Heldr.283
- *Romulea ramiflora* Ten. subsp. *ramiflora*146
- *Rosa canina* L.132
- *Rosmarinus officinalis* L.32
- *Rosularia sempervivum* (M. Bieb) Berger subsp. *pestalozzae*.....246
- *Rubus discolor* Weihe & Nees.....131
- *Ruscus aculeatus* L.180
- *Ruta chalepensis* L.170
- *Salvia cassia* Samuelss ex Rec. fil...213
- *Salvia indica* L.253
- *Salvia multicaulis* Vahl.58
- *Salvia palestina* Bentham99
- *Salvia pilifera* Montbret & Aucher ex Bentham142
- *Salvia recognita* Fisch. & Mey.204
- *Salvia sclarea* L.....141
- *Salvia tomentosa* Miller.....190
- *Salvia verticillata* L. var. *amasiaca*.....227
- *Salvia viridis* L.....97
- *Saponaria syriaca* Boiss.270
- *Sarcopoterium spinosum* (L.) Spach.14
- *Scabiosa columbaria* L. subsp. *columbaria*.....281
- *Scilla autumnalis* L.230
- *Scilla bifolia* L.56
- *Scorzonera kotschyi* Boiss.183
- *Scorzonera lacera* Boiss et Bal.....20
- *Scorzonera semicana* DC.....168
- *Sedum album* L.....50
- *Sedum sempervivoides* Bieb.....269
- *Serapias vomeraceae* (Burnm. fil.) Briq subsp. *laxiflora*.....275
- *Sideritis perfoliata* L.....54
- *Sideritis syriaca* L.287
- *Silene aegyptiaca* (L.) L. fil. subsp. *aegyptiaca*.....200
- *Silene chlorifolia* Sm.....159
- *Silene colorata* Poiret118
- *Silene compacta* Fischer244
- *Silene crassipes* Fenzl.....245
- *Silene pompeiopolitana* Gay ex Boiss.240
- *Silene subconica* Friv.....252
- *Solanum dulcamara* L.....197
- *Solanum nigrum* L.104
- *Solidago virgaurea* L. subsp. *virgaurea*106
- *Sorbus torminalis* (L.) Crantz var. *pinnatifida* Boiss.191
- *Stachys amanica* P.H. Davis254
- *Stachys rupestris* Montbret et Aucher ex Bentham124
- *Sternbergia clusiana* (Ker.-Gawl.) Ker.-Gawl. Ex Sprengel.....192
- *Sternbergia fischeriana* (Herbert) Purp.....182
- *Styrax officinalis* L.186
- *Tanacetum densum* (Lab.) Schultz Bip. subsp. *amani*.....203
- *Thalictrum orientale* Boiss.....45
- *Thlaspi densiflorum* Boiss et Kotschyi262
- *Thymbra spicata* L. var. *spicata*.....209
- *Tragopogon longirostris* Bisch. ex Schultz Bip. var. *longirostris*.....205
- *Trifolium glomeratum* L.282
- *Trifolium resupinatum* L. var. *resupinatum*.....243
- *Trifolium speciosum* Willd.235
- *Trigonella kotschyi* Fenzl.22
- *Tulipa agenensis* DC.....105
- *Tulipa armena* Boiss. var. *lycica*228
- *Umbilicus erectus* DC.....42
- *Urginea maritima* (L.) Baker17
- *Vaccaria pyramidata* Medik103
- *Velezia rigida* L.....250
- *Verbana officinalis* L.90
- *Verbascum meinckeanum* Murb.....80
- *Verbascum pinetorum* (Boiss.) O. Kutze63
- *Veronica bombycina* Boiss et Kotschy subsp. *bolgardagensis*233
- *Veronica cymbalaria* Bodard256
- *Veronica debilis* Feryn48
- *Vicia cracca* L. subsp. *stenophylla*61
- *Vicia galeata* Boiss.241
- *Vicia galilaea* Plitm et Zoh.231
- *Vicia hybrida* L.273
- *Vicia peregrina* L.236
- *Vitex agnus-castus* L.....94
- *Withania somnifera*91
- *Ziziphora capitata* L.....59

- Abbasolu, U, Türköz, S. (1995). Antimicrobial activities of saponin extracts from some indigenous plants of Turkey, *Pharmaceutical Biology*.
- Altundag, E., Öztürk, M (2011). Ethnomedicinal studies on the plant resources of east Anatolia, Turkey, *Procedia Social and Behavioral Sciences* 19 (2011) 756–777.
- Akkol, EK ve ark. (2011). Wound healing and anti-inflammatory activities of the *Michauxia L'Hérit* (Campanulaceae) species native to Turkey, *Planta Med.* 77 - PM143.
- Akkol, E.K ve ark. (2008). Valuation of anti-inflammatory and antinociceptive activities of *Erica* species native to Turkey, *Journal of Ethnopharmacology* Vol. 116, 2, 5 March, 251-257
- Akbulut, S. ve ark. (2006). İhmal edilen kimi şifalı otsu bitkiler, KTÜ Orman Fakültesi, I. Uluslararası odun dışı orman ürünleri sempozyumu bildiriler kitabı, 1-4 kısım Trabzon.
- Akgül, S, Gülşen, S. (2005). Antibacterial activity of crude methanolic extract and its fractions of aerial parts of *Anthemis tinctoria*. *Indian Journal of Biotechnology and Biophysics*, 42, 395–397.
- Akkol, E. ve ark. (2008). Valuation of anti-inflammatory and antinociceptive activities of *Erica* species native to Turkey, *J Ethnopharmacol.* 2008 Mar 5;116(2):251-7.
- Aktümsek ve ark. (2013). Antioxidant potentials and anticholinesterase activities of methanolic and aqueous extracts of three endemic *Centaurea L.* species, *Food and Chemical Toxicology* 55 (2013) 290–296
- Alan, S. ve ark. (2011). Composition of the essential oil of *Calamintha grandiflora* (L.) Moench, *Turk J. Pharm. Sci.* 8 (2), 127-132.
- Al said, M.S. ve ark. (1990). Studies on *Ruta chalepensis*, an ancient medicinal herb still used in traditional medicine, *Journal of Ethnopharmacology*, Vol. 28, Issue 3, March 1990, Pages 305–312.
- Al-Qura'n, S. (2005). Ethnobotanical survey of folk toxic plants in southern part of Jordan. *Toxicon* 46. 119–129
- Al-Qura.n, S. (2008). Taxonomical and Pharmacological Survey of Therapeutic Plants in Jordan, *Journal of Natural Products*, Vol. 1:10-26.
- Alvarez-Castellanos, P.P., Pascual-Villalobos M.J. (2003). Effect of fertilizer on yield and composition of flowerhead essential oil of *Chrysanthemum coronarium* (Asteraceae) cultivated in Spain, *Industrial Crops and Products* 17, 77-81.
- Amr, A ve Tamimi, E.Al. (2007). Stability of the crude extracts of *Ranunculus asiaticus* anthocyanins and their use as food colourants, *International Journal of Food Science and Technology*, 42, 985–991.
- Atasü, E., Peteers, İ.K. (1981). Türkiye'de Yetişen *Withania Somnifera* Dun. Bitkisinin Kimyasal Bileşimi, Ankara Ecz. Fak. Mec. 11 48.
- Avato, P., Tava, A. (1995). Acetylenes and Terpenoids of *Bellis perennis*, *Phytochemistry*, Vol. 40, No. 1, pp. 141 147.
- Al-Sereitia, MR ve ark. (1999). Pharmacology of rosemary (*Rosmarinus officinalis L.*) and its therapeutic potentials, *Indian Journal of Experimental Biology*, Vol. 37, February 124-131.
- Bahadır, Ö ve ark. (2011). Bazı *Scorzonera* türlerinin antioksidan etki potansiyelinin araştırılması, 19. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, 236-241.
- Bahadır, O ve ark. (2010). Antioxidant activity of some *Scorzonera* species and quantitative analysis of chlorogenic acid, *Planta Med.* 76 - P139.
- Badisa, RB ve ark. (2003). Cytotoxic activities of some Greek Labiatae herbs, *Phytother Res.* 17(5):472-6.
- Bagcı, E., Başer, K. H. C., Kürçüoğlu, M., Babaç, T., Çelik, S. (1999). Study of the essential oil composition of two subspecies of *Abies cilicica* (Ant. et Kotschy) Carr. from Turkey, *Flavour Fragr. J.*, 14, 47-49.
- Bahraminejad, S., Abbasi, S., Fazlali, M (2011). In vitro antifungal activity of 63 Iranian plant species against three different plant pathogenic fungi, *African Journal of Biotechnology* Vol. 10(72), pp. 16193-16201.
- Baytop, T. (1999). Türkiye'de Tıbbi Bitkiler ile Tedavi, Nobel Tıp Kitabevleri, 2. Baskı.
- Benitez, G. ve ark. (2010). Pharmaceutical ethnobotany in the western part of Granada province (southern Spain): Ethnopharmacological synthesis, *Journal of Ethnopharmacology* 129: 87–105.
- Berkov, S., ve ark. (2004). Alkaloids in Bulgarian *Pancreatium maritimum L.*, *Z. Naturforsch.* 59c, 65-69.
- Burgos-Gonzales, E ve ark. (2011). *Sideritis* spp.: Uses, chemical composition and pharmacological activities, *Journal of Ethnopharmacology* 135: 209–225.
- Baytop, T. (1999) Treatment with Plants in Turkey. Nobel. Ankara.
- Budavri S., O'Neil M. J., Smith A., Heckelman P. E., Kinneary J. F., and O'Neill M. (1996), *The Merck Index:*

- An Encyclopedia of Chemicals, Drugs, and Biologicals, 12th ed. CRC Press, Boca Raton, FL, pp. 822- 826.
- Chawla, R ve ark. (2012). The genus *Clematis* (Ranunculaceae): chemical and pharmacological perspectives, *J Ethnopharmacol*. 30:143(1):116-50
- Chen, T., Li, J., Cao, J., Xu, Q., Komatsu, K., & Namba, T. (1999). A new flavanone isolated from rhizoma *Smilacis glabrae* and the structural requirements of its derivatives for preventing immunological hepatocyte damage. *Planta Medica*, 65, 56–59.
- Chiej; R., (1988). The Mcdonald Encyclopedia of Medicinal Plants, Macdonald & Co. Ltd. 66-73, Shoe Lane London.
- Chopra, R. N.; Nayar, S. L.; Chopra, I. C. (1986). Glossary of Indian Medicinal Plants (Including the Supplement). Council of Scientific and Industrial Research, New Delhi.
- Çoban, T., Çitoğlu, G.S., Sever, B., İşcan, M. (2003). Antioxidant Activities of Plants Used in Traditional Medicine in Turkey, *Pharmaceutical Biology*, 41(8) 608-613.
- Çakılcıoğlu, U., Türkoğlu, İ. (2010). An ethnobotanical survey of medicinal plants in Sivrice (Elazığ-Turkey), *Journal of Ethnopharmacology* 132, 165–175.
- Can, A ve ark. (1992). Effect of *Rosa hips* on blood glucose level, *Acta Pharmaceutica Turcica*, 34: 17.
- Darwish, R.M, Aburjai, T.A. (2010). Effect of ethnomedicinal plants used in folklore medicine in Jordan as antibiotic resistant inhibitors on *Escherichia coli*, *Complementary and Alternative Medicine*, 10:9.
- Davis, P.H. : *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, vol:1-9, at the University Press, Edinburgh, U.K., vol: 1-9 and Supplements, (1965 - 1988).
- Demerdash, A., ve ark. (2009). Coumarins from *Cynanchum acutum*, *Rev. Latinoamer. Quím.* 37/1.
- Diğrak, M., ve ark. (1999). Antimicrobial Activities of the Extracts of Various Plants (valex, mimosa bark, gallnut powders, *Salvia* sp. and *Phlomis* sp.), *Tr. J. of Biology*, 23 241-248.
- Duarte, J. ve ark. (1995). Vasodilator effects of visnagin in isolated rat vascular smooth muscle, *European Journal of Pharmacology* 286: 115-122.
- Dzhambazov B ve ark. (2002). In vitro screening for antitumour activity of *Clinopodium vulgare* L. (Lamiaceae) extracts, *Biol Pharm Bull.* Apr; 25(4): 499-504.
- Erdemgil, F.Z. ve ark. (2002). Composition of the Essential Oil of *Ononis viscosa* subsp. *breviflora*, *Chemistry of Natural Compounds*, Vol. 38, No. 6.
- Edris, A.E (2009). Anti-Cancer Properties of *Nigella* spp. Essential Oils and their Major Constituents, Thymoquinone and β -Elemene, *Current Clinical Pharmacology*, 4(1). 43-46.
- El-Seedi, H.R. ve ark. (2013). The traditional medical uses and cytotoxic activities of sixty-one Egyptian plants: Discovery of an active cardiac glycoside from *Urginea maritima*. *Journal of Ethnopharmacology* 145. 746–757.
- El-Shazly ve ark. (1996). Pyrrolizidine alkaloids from *Cynoglossum cretica*, *Phytochemistry* vol. 42(4) 1217-12218.
- Evren, H. (1986). “Elazığ Yöresinden Toplanmış Fabaceae ve Asteraceae Familyalarına Ait Tıbbi ve Endüstriyel Bitkiler” *Fırat Havzası Tıbbi ve Endüstriyel Bitkileri Sempozyumu Elazığ, Türkiye*, 6-8 Ekim. 127-135.
- Erdemgil, F. Z., Baser, K.H., Akbay, P., Sticher, O., Çalış, İ (2003). Thalictricoside, a New Phenolic Compound from *Thalictrum orientale*, *Z. Naturforsch.* 58c, 632-636.
- Ezer,N, Ö.M, Arisan (2006). Folk Medicines in Merzifon (Amasya, Turkey), *Turkish Journal of Botany*, 30: 223-230.
- Fawzy ve ark. (2008). Antidiabetic and Antioxidant Activities of Major Flavonoids of *Cynanchum acutum* L. (Asclepiadaceae) Growing in Egypt, *Z. Naturforsch.* 63c, 658-662.
- Gonzalez-Trujano, M.E., ve ark. (2006). Neuropharmacological profile of an ethanol extract of *Ruta chalepensis* L. in mice. *Journal of Ethnopharmacology* 106: 129–135.
- Gürbüz, İ ve ark. (2002). In vivo gastroprotective effects of five Turkish folk remedies against ethanol-induced lesions, *Journal of Ethnopharmacology*, Volume 83, Issue 3, December 2002, Pages 241–244
- Gürhan, G., N. Ezer (2004). Halk Arasında Hemoroit Tedavisinde Kullanılan Bitkiler-1. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, Cilt:24, Sayı:1 Ocak 2004, s. 37- 55
- Geissler, P. W.; Haris, S. A.; Prince, R. J.; Olsen, A (2002). “Medicinal Plants Used by Luo Mothers and Children in Bondo District, Kenya”, *Journal of Ethnopharmacology*, Volume 83, 39- 54.
- Gupta, PC ve ark. (2013). Protective effect of standardized extract of *Cleome viscosa* against experimentally induced gastric lesions in the rat, *Pharm Biol.* 2013 Jan 25
- Formisano C. ve ark. (2008). Essential oil composition and antifeedant

- properties of *Bellardia trixago* (L.) All. (sin. *Bartsia trixago* L.) (Scrophulariaceae), *Biochemical Systematics and Ecology* 36. 454-457.
- Ghannamy U, ve ark. (1987). Cardenolides from *Ornithogalum boucheanum*, *Planta Medica*, 53(2): 172-178.
- Gürdal, B., Kültür, Ş., An ethnobotanical study of medicinal plants in Marmaris (Muğla, Turkey), *Journal of Ethnopharmacology*, (Baskıda).
- Halabalaki, M ve ark. (2008). *Onobrychis* species: a source of novel C-prenylated cytotoxic 3-formyl-2-arylbenzofurans, *Planta Med*, 74 - PB161.
- Hürkul, MM, Güvenç, A (2011). Total phenolic contents and antioxidant activities of *Michauxia L'Hérit* (Campanulaceae) species growing in Turkey, *Planta Med*, 77 - PM117
- Hussain, M.M. (2011). Therapeutic orchids: traditional uses and recent advances — An overview, *Fitoterapia* 82, 102-140.
- Hussein, F. T. K. (1985). *Medicinal Plants in Libya*, 1st ed., Arab Encyclopedia House, Beirut-Lebanon, p. 436.
- Hosseinzadeh, H, ve ark. (2002). Effects of *Anethum graveolens* L. seed extracts on experimental gastric irritation models in mice, *BMC Pharmacology*, 2:21.
- Hosseinzadeh, H, ve ark. (2004). Antidepressant effect of *Crocus sativus* L. stigma extract and their constituents, crocin and safranal in mice, I International Symposium on Saffron Biology and Biotechnology.
- Jirovetz, L ve ark. (2003). Composition, Quality Control, and Antimicrobial Activity of the Essential Oil of Long-Time Stored Dill (*Anethum graveolens* L.) Seeds from Bulgaria, *J. Agric. Food Chem.*, 51 (13), pp 3854-3857.
- Jabbar, A ve ark. (2006). An inventory of the ethnobotanicals used as anthelmintics in the southern Punjab (Pakistan). *J Ethnopharmacol*. 3;108(1):152-4.
- Kaiser ve ark. (2007). Anti-malarial drug targets: screening for inhibitors of 2C-methyl-D-erythritol 4-phosphate synthase (IspC protein) in Mediterranean plants, *Phytomedicine*. 14(4):242-9.
- Ksouri, R. ve ark. (2007). Salinity effects on polyphenol content and antioxidant activities in leaves of the halophyte *Cakile maritima*, *Plant Physiology and Biochemistry* 45: 244-249.
- Kültür, Ş. (2007). Medicinal plants used in Kırklareli Province (Turkey). *Journal of Ethnopharmacology* 111. 341-364.
- Kelen, M., Tepe, B. (2008). Chemical composition, antioxidant and antimicrobial properties of the essential oils of three *Salvia* species from Turkish flora, *Bioresource Technology* 99, 4096-4104.
- Khan AU& Gilani AH (2008). Cardiovascular inhibitory effects of *Hyoscyamus niger*. *Methods and Findings in Experimental and Clinical Pharmacology*, 30(4):295-300
- Khouri, NA & Daradka, H. (2012). Histopathological effects of short and long-term treatment of *Orchis antolica* crude root extract on female albino rats fertility and pregnancy, *Pak J Biol Sci*. Feb 15;15(4):198-202.
- Konuklugil, B. (1996). *Linum türlerinin ariltetralin lignanları açısından değerlendirilmesi*, XI. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, 1996.
- Koz, Ö, ve ark. (2010). Triterpene glycosides from *Agrostemma gracilis*, *Phytochemistry* 71 (2010) 663-668.
- Li, S. G., Wang, D. G., Tian, W., Wang, X. X., Zhao, J. X., Liu, Z., et al. (2008). Characterization and anti-tumor activity of a polysaccharide from *Hedysarum polybotrys* Hand.-Mazz. *Carbohydrate Polymers*, 73, 344-350.
- Lee, Sa ve ark. (2010). Anti-HIV-1 efficacy of extracts from medicinal plants. *J Microbiol. Apr*; 48(2):249-52
- Leporatti, M.L ve Corradi L. (2001). Ethnopharmacobotanical remarks on the Province of Chieti town (Abruzzo, Central Italy), *Journal of Ethnopharmacology* 74. 17-40.
- Liu, J. ve ark. (2006). Apoptosis of HL-60 cells induced by extracts from *Narcissus tazetta* var. *chinensis*. *Cancer Letters* 242: 133-140.
- Loizzo MR, Tundis R, Menichini F, Saab AM, Statti GA, Menichini F, (2007). Cytotoxic activity of essential oils from labiatae and lauraceae families against in vitro human tumor models. *Anticancer Res. Sep-Oct*;27(5A):3293-9.
- Lopez, V., ve ark. (2011). Pharmacological properties of *Anagallis arvensis* L. ("scarlet pimpernel") and *Anagallis foemina* Mill. ("blue pimpernel") traditionally used as wound healing remedies in Navarra (Spain), *Journal of Ethnopharmacology* 134, 1014-1017.
- Mammadov, R. ve ark. (2011). Antioxidant Activity and Total Phenolic Content of *Gagea fibrosa* and *Romulea ramiflora*, Iran. *J. Chem. Chem. Eng. Vol. 30, No. 3.*
- Matthys ve ark. (2003). Efficacy and safety of an extract of *Pelargonium sidoides* (EPs 7630) in adults with acute bronchitis: A randomised,

- double-blind, placebo-controlled trial, *Phytomedicine*, 10, pp. 7–17
- Mavi, A ve ark. (2004). Antioxidant Properties of Some Medicinal Plants: *Prangos ferulacea* (Apiaceae), *Sedum sempervivoides* (Crassulaceae), *Malva neglecta*, (Malvaceae), *Cruciata taurica* (Rubiaceae), *Rosa pimpinellifolia*, (Rosaceae), *Galium verum* subsp. *verum* (Rubiaceae), *Urtica dioica* (Urticaceae). *Biol. Pharm. Bull.* 27(5) 702—705.
- Mehrabani Natanzi, M. Ve ark. (2012). Effect of aqueous extract of *Elaeagnus angustifolia* fruit on experimental cutaneous wound healing in rats, *Acta Med Iran.* 50(9):589-96.
- Mirza, M, ve ark. (2006). Volatile constituents of essential oils isolated from flowers and leaves of *Eupatorium cannabinum* L. from Iran, *Iranian Journal of Pharmaceutical Research* (2006) 2: 149-152
- Moon, SS ve ark. (2010). Kaempferol glycosides and cardenolide glycosides, cytotoxic constituents from the seeds of *Draba nemorosa* (Brassicaceae), *Arch Pharm Res.* Aug;33(8):1169-73.
- Mosaddegh, M. ve ark. (2012). Ethnobotanical survey of herbal remedies traditionally used in Kohghiluyeh va Boyer Ahmad province of Iran, *Journal of Ethnopharmacology* 141. 80– 95
- Murugananthan, G, Pabbithi, S.C. (2012). Medical Plants with Potent Antioxidant Constitutens, *International Journal of Pharmaceutical Sciences and Research*, Vol.3 (5).
- Mimaki, Y., ve ark. (1997). Cholestane glycosides with potent cytostatic activities on various tumor cells from *Ornithogalum saundersiae* bulbs, *Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters* Volume 7, Issue 5, 4, 633–636
- Mihci-Gaidi, G., ve ark. (2010). Triterpene saponins from *Cyclamen persicum*. *Nat Prod Commun.* 5(7):1023-5.
- Miski, M., ve ark. (1983). Antibacterial activity studies of flavonoids from *Salvia palaestina*, *J Nat Prod.* Nov-Dec; 46(6):874-5.
- Mongelli E., Pampuro S., Coussio J., Salomon H., and Ciccio G. (2000). Cytotoxic and DNA interaction activities of extracts from medicinal plants used in Argentina. *J. Ethnopharmacol.* 71, 145-151.
- Mosaddeg, M., ve ark. (2012). Ethnobotanical survey of herbal remedies traditionally used in Kohghiluyeh va Boyer Ahmad province of Iran, *Journal of Ethnopharmacology* 141, 80– 95.
- Mosihuzzman, M ve ark. (2013). Studies on α -glucosidase inhibition and anti-glycation potential of *Iris loczyi* and *Iris unguicularis*, *Lifescience* (accepted manuscript).
- Nolkember, S ve ark. (2006). Antiviral Effect of Aqueous Extracts from Species of the Lamiaceae Family against Herpes simplex Virus Type 1 and Type 2 in vitro, *Planta Med.* 72(15): 1378-1382.
- Nambudiri, V. (2013). From home remedy to cancer treatment: A history of ingenol mebutate and euphorbia peplus in dermatology. Brigham and Women's Hospital, Department of Internal Medicine, Boston, MA, United States
- Navarro, M. C., Montilla, M. P., Cabo, M. M., Galisteo, M., Ca'ceres, A., Morales, C., & Berger, I. (2003). Antibacterial, antiprotozoal and antioxidant activity of five plants used in Izabal for infectious diseases. *Phytotherapy Research*, 17, 325–329.
- Neccini, C ve ark. (2011). In vitro Antioxidant Activity of Aged Extracts of some Italian *Allium* Species, *Plant Foods Hum Nutr* 66:11–16.
- Odd Warholm, MD ve ark. (2003). The Effects of a Standardized Herbal Remedy Made from a Subtype of *Rosa canina* in Patients with Osteoarthritis: A Double-Blind, Randomized, Placebo-Controlled Clinical Trial, *Current Therapeutic Research*, Volume 64, Issue 1, January 2003, Pages 21–31.
- Orhan, İ.E., ve ark. (2012). Profiling of in vitro neurobiological effects and phenolic acids of selected endemic *Salvia* species, *Food Chemistry* 132, 1360–1367.
- Orhan, İ.E ve ark. (2013). Assessment of anticholinesterase and antioxidant properties of selected sage (*Salvia*) species with their total phenol and flavonoid contents, *Industrial Crops and Products* Volume 41, 21–30.
- Orhan, I. E. ve ark. (2010). Essential oil compositions and antioxidant properties of the roots of twelve Anatolian *Paeonia* taxa with special reference to chromosome counts, *Pharm Biol. Jan*;48(1):10-6.
- Ozsoy, N., Can, A., Yanardag, R., Akev, N (2008). Antioxidant activity of *Smilax excelsa* L. leaf extracts, *Food Chemistry* 110, 571–583.
- Özkan, Z. C. (2002). *Gümüşhane Yöresi Doğal Tıbbi Bitkilerinin Tanınması, Yetiştirilmesi ve Değerlendirilmesi"* Araştırma Projesi, KTÜ Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, İstanbul, Türkiye.
- Özçelik, H., Balabanlı, C. (2005). *Burdur İlinin Tıbbi ve Aromatik Bitkileri*, I. *Burdur Sempozyumu*, 1127-1136.

- Papandreou, V. ve ark. (2002). Volatiles with antimicrobial activity from the roots of Greek *Paeonia* taxa, *J Ethnopharmacol.* Jun; 81(1):101-4.
- Pistelli, L. ve ark. (2003). Flavonoids from *Calicotome villosa*, *Fitoterapia* 74 417-419.
- Polat, R ve Satıl, F. (2012). An ethnobotanical survey of medicinal plants in Edremit Gulf (Balıkesir – Turkey), *Journal of Ethnopharmacology* 139, 626– 641.
- Polatoğlu, K ve ark. (2010). Essential oil composition and antibacterial activity of *Tanacetum argenteum* (Lam.) Willd. ssp. *argenteum* and *Tanacetum densum* (Lab.) Schultz Bip.ssp. *amani* Heywood from Turkey. *Journal of Oleo Science*.59 (7) 361-367.
- Proestos, C., ve ark. (2006). Analysis of flavonoids and phenolic acids in Greek aromatic plants: Investigation of their antioxidant capacity and antimicrobial activity, *Food Chemistry*, Volume 95, Issue 4, April, 664-671.
- Ryu, S.Y. ve ark. (2000). Anti-Allergic and Anti-Inflammatory Triterpenes from the Herb of *Prunella vulgaris*, *Planta Med.* 66(4): 358-360.
- Rjai, T ve ark. (2007). Ethnopharmacological survey of medicinal herbs in Jordan, *Journal of Ethnopharmacology*, 110, 294-304.
- Sanchez Lozano, F.S ve ark. (2012). Chronic venous disease in Spain: Doctor-patient correlation, *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*, Volume 44, Issue 6, December, 582-586.
- Sarıyar, G. (2010). Bitkisel ilaçların kullanımı, 19. Bitkisel ilaç hammaddeleri toplantisı kitabı. 55-69. 27-30.
- Sarıyar, G. (2011). Bitkisel İlaçların Kullanımı, 19. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı 55-69.
- Shehab NG, ve Abu-Gharbieh E. (2012). Constituents and biological activity of the essential oil and the aqueous extract of *Micromeria fruticosa* (L.) Druce subsp. *serpyllifolia*, *Pak J Pharm Sci.* 2012 Jul;25(3):687-92.
- Schutz, C ve ark. (2011). Profiling of isoflavonoids in *Iris germanica* rhizome extracts by microprobe NMR and HPLC-PDA-MS analysis, *Fitoterapia* 82, 1021-1026.
- Sivakumaran, S. ve ark. (2004). Variation in antimicrobial action of proanthocyanidins from *Dorycnium rectum* against rumen bacteria. *Phytochemistry* 65, 2485-2497.
- Stolarczyk M ve ark. (2013). Extracts from *Epilobium* sp. Herbs, Their Components and Gut Microbiota Metabolites of *Epilobium* Ellagitannins, Urolithins, Inhibit Hormone-Dependent Prostate Cancer Cells-(LNCaP) Proliferation and PSA Secretion, *Phytother Res.* Feb 25. doi: 10.1002/ptr.4941.
- Qi Yun ve ark. (2013). Crocin prevents retinal ischaemia/reperfusion injury-induced apoptosis in retinal ganglion cells through the PI3K/AKT signalling pathway, *Experimental Eye Research* 107, 44-51.
- Shen, S., ve ark. (2012). Steroidal saponins from *Fritillaria pallidiflora* Schrenk. *Fitoterapia.* Jun;83(4):785-94.
- Smirin, P., ve ark. (2010). *Sarcopoterium spinosum* extract as an antidiabetic agent: In vitro and in vivo study, *Journal of Ethnopharmacology* Volume 129, Issue 1, 4 May, Pages 10-17
- Seida, AA ve ark. (2011). Bioassay-guided fractionation of a hepatoprotective and antioxidant extract of pea by-product, *Planta Med.* 77 - PL106.
- Sevim, D., ve ark. (2011). Studies on anticholinesterase and DPPH radical scavenging effects of 41 species of *Fritillaria* L. genus of Turkish origin, *Planta Med.* 77 - PM164.
- Somer, N. U., ve ark. (2010). Phytochemical studies on *Galanthus fosteri* Baker, *Planta Med.* 76 - P370.
- Soraka ve ark. (1994). Antioxidative effect of extracts from *Erodium cicutarium* L. Z *Naturforsch C.* Nov-Dec;49(11-12):881-4.
- Tabanca, N., ve ark. (2006). Chemical composition and antifungal activity of *Salvia macrochlamys* and *Salvia recognita* essential oils, *J Agric Food Chem.* Sep 6;54(18):6593-7.
- Tabaraki, R. ve ark. (2013). In Vitro Assessment of Antioxidant and Antibacterial Activities of Six Edible Plants from Iran, *J Acupunct Meridian Stud.*
- Tarakçı, S.(2006). Beykoz civarındaki tıbbi özellik taşıyan bitkiler üzerine araştırmalar, Marmara Üniv. Fen Bilimleri Ens. Doktora tezi (yayınlanmamış).
- Tepe, B. ve ark. (2007). Antioxidant activity of the essential oil and various extracts of *Nepeta flavida* Hub.-Mor. from Turkey. *Food Chemistry* 103: 1358-1364.
- Tepe, B. ve Sökmen, A (2007). Screening of the antioxidative properties and total phenolic contents of three endemic *Tanacetum* subspecies from Turkish flora. *Bioresource Technology*, Volume 98, Issue 16, November, Pages 3076-3079.
- Tetik, F. Ve ark. (2013). Traditional uses of some medicinal plants

- in Malatya (Turkey), *Journal of Ethnopharmacology* 146: 331–346
- Türkoglu S ve ark. (2010). Determination of antimicrobial and antioxidant activities of Turkish endemic *Adjuga chamaepitys* (L.) Schreber subsp. *euphratica* P.H. Davis (Lamiaceae), *Journal of Medicinal Plants Research* Vol. 4(13), pp. 1260-1268
- Tomas-Barberan, F. A., Cole, M. D. (1990). Garcia-Viguera, C., Tomas-Lorente, F., & Guirado, A., *Epicuticular Flavonoids from Bellardia Trixago and Their Antifungal Fully Methylated Derivatives*, *Pharmaceutical Biology*, Vol. 28, No. 1 : Pages 57-60
- Tomas-Menor ve ark. (2013). Correlation between the antibacterial activity and the composition of extracts derived from various Spanish *Cistus* species. *Food and Chemical Toxicology* 55: 313–322.
- Tanker, N., Bingöl F. (1984). Türkiye’de Yetişen *Helleborus L. Türleri* Üzerinde Farmasötik Botanik Yönünden Araştırmalar, *J. Fac. Pharm. Ankara* 14, 25.
- Taha KF ve ark. (2011). The pericarp of *Pisum sativum L.*(Fabaceae) as a biologically active waste product, *Planta Med.* 77 - PJ22
- Topçu, G ve ark. (1996). *Nepeta caesarea Boiss.* Bitkisinin Terpenik ve Fenolik Bileşikleri, XI. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Ankara.
- Tosun, A. (2006). *Daphne L. Türlerinin Kimyasal İçeriği ve Biyolojik Aktiviteleri*, *Ankara Ecz. Fak. Derg.* 35 (1) 43 – 68.
- Tostão, Z., ve ark. (2005). A novel pentacyclic triterpene from *Leontodon filii*, *Fitoterapia* Volume 76, Issue 2, March, 173–180.
- Ulubelen, A., ve ark. (2000). Antibacterial diterpenes from the roots of *Salvia viridis*, *Planta Med.* Jun;66(5):458-62.
- Ulubelen, A. ve Öztürk, M. (2008). Alkaloids, Coumarins and Lignans from *Haplophyllum* Species. *Rec. Nat. Prod.* 2:3. 54-69
- Voloudakis-Baltatziz I., Karaydas I., and Pateras C. (1992). Experimental application of herbs of Greek flora with anticancer properties in breast cancer in vitro and in rat in vivo. *Anticancer Res.* 12, 1183.
- Wang ve ark. (1991). Neurotoxic Sesquiterpenoids from the Yellow Star Thistle *Centaurea solstitialis L.* (Asteraceae), *Helvetica Chimica Acta*, 74: 1, 117–123.
- Woerdenbag, H.J. (1988). A fundamental study on the cytostatic action of sesquiterpene lactones from *Eupatorium cannabinum L.* University of Groningen.
- Yalçın, F.N., Kaya, D. (2006). Ethnobotany, Pharmacology and Phytochemistry of the Genus *Lamium* (Lamiaceae), *FABAD J. Pharm. Sci.*, 31, 43-52.
- Yazdanparast R, Alavi M (2001). Antihyperlipidaemic and antihypercholesterolaemic effects of *Anethum graveolens* leaves after the removal of furocoumarins, *Cytobios.* 105(410):185-191.
- Yeşilada, E., ve ark. (1997). Inhibitory effects of Turkish folk remedies on inflammatory cytokines: interleukin-1 α , interleukin-1 β and tumor necrosis factor α , *Journal of Ethnopharmacology* 58, 59–73.
- Yeşilada, E. ve ark. (2001). In vitro inhibitory effects of *Daphne oleoides* subsp. *oleoides* on inflammatory cytokines and activity-guided isolation of active constituents, *Cytokine*, Vol. 13, No. 6 (21 March), pp 359–364.
- Wang, D., ve ark. (2012). Antitussive, expectorant and anti-inflammatory activities of four alkaloids isolated from *Bulbus of Fritillaria wabuensis*. *J Ethnopharmacol.* Jan 6;139(1):189-93.
- Zhang, Y.Y., ve ark. Zhang Y. Y., Li S. H., and Tian Z. (1995). Morphological and histological studies of the Chinese drug laoguan cao. *Yao Xue Xue Bao* 30, 46-58.
- Zidorn, C ve ark. (1999). Anti-inflammatory activities of hypocretinolides from *Leontodon hispidus*, *Planta Medica.* 65(8):704-708.
- Zidorn, C., ve ark. (1999). Cytotoxic Activities of Hypocretinolides from *Leontodon hispidus*, *J. Nat. Prod.*, 62 (7), pp 984–987.
- Zi, L. ve ark. (2012). Investigation of the neuroprotective action of saffron (*Crocus sativus L.*) in aluminum-exposed adult mice through behavioral and neurobiochemical assessment. *Food Chem Toxicol.* Nov 17;52C:163-170.
- Zehavi, U. Ve ark. (1986). Fungistatic Activity of Saponin A from *Styrax officinalis L.* on Plant Pathogens, *Journal of Phytopathology*, Volume 116, Issue 4, pages 338–343, August.

OKURUN DİKKATİNE

Hatay, tarihi ve kültürel değerleri kadar doğal değerleri ile de gözde bir ilimizdir. İlimizde 2.000'den fazla bitki türü tespit edilmiştir. Bunlardan 300 kadarı endemiktir. Türkiye'de bulunan yaklaşık 10.000 bitki türünün 3.300 kadarı endemiktir. Buna göre ülkemizdeki endemik türlerin %10'u ilimizde yetişmektedir.

Doğal zenginliklerimizi kayıt altına almak ve onların efsunlu dünyasına kısa bir yolculuk yaparken sizler için hazırlanan Hatay Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi'nde sergilenen bitki türleri esas alınarak hazırlanan bu kitabın oluşmasında emeği geçen herkese teşekkür ederiz.

Kuşkusuz Hatay İli sınırlarında bilinen bilinmeyen daha birçok bitki türü bulunmaktadır. Bunlar da zaman içinde imkan oldukça kayıt altına alınarak gerek müze sergi ortamında gerekse yapılacak yayınlarda sizlerin bilgisine sunulacaktır.

Türlerin tespitinde ve seçiminde mutlaka farklı görüşler ve rivayetler söz konusu olacaktır. Yerel isimler, kullanım yerleri ve şekilleri, gerek il bazında, gerekse ülkemizin diğer bölgelerinde farklılıklar gösterebilir. Bunlar bizim zenginliğimizdir. Bu konuda katkı yapmak isterseniz hataybitkileri@gmail.com e-mail adresimiz üzerinden bizimle iletişime geçin. İlerleyen zamanlarda müzenin ve kitabın güncellenmesi esnasında bu bilgiler dikkate alınacaktır.

İlginize şimdiden teşekkür eder, selam ve saygılarımızı sunarız.

YAYIN KURULU